

VIHREÄLLÄ ON VIISI MILJOONAA SÄVYÄ
Vihreyden retoriikka Kansallisen Kokoomuksen
ympäristöpoliittisessa ohjelmassa 2011

Pro gradu
Teresa Pohjolainen

Jyväskylä yliopisto
Kielten laitos
Suomen kielen oppiaine
Tammikuu 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Pohjolainen, Teresa	
Työn nimi – Title Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä – Vihreyden retoriikka Kansallisen Kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa 2011	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Tammikuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 73
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimus käsittelee sinivalkoiseksi mielletyn Kansallinen Kokoomus rp:n vihreyden retoriikkaa ja argumentaatiota puolueen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa. Vihreys on ajankohtainen ilmiö. Kokoomus on luonut itsestään julkisuudessa ristiriitaisia mielikuvia vihreyden retoriikallaan. Ympäristöpoliittinen ohjelmateksti on tässä tutkimuksessa keskeinen kokoomuksen vihreysretoriikan julkaisu.</p> <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella ja eritellä vihreyden retoriikkaa ja argumentaatiota kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa puolueen markkinoidessa vihreys- ja ympäristöajatteluaan ja pyrkiessä vaikuttamaan yleisönsä vihreäksi nimeämällään politiikalla. Tutkimustehtävänä oli selvittää, minkälaisia esisopimuksia kokoomus tekee yleisönsä kanssa, miten puolue retorisesti argumentoi vihreän politiikan väitteitään, miten ympäristöpoliittisen ohjelman retoriikka ja argumentointi vastaavat ohjelman keskeisiä tavoitteita ja mitä kokoomus lupaa yleisölleen ympäristöpolitiikallaan.</p> <p>Tutkimus on laadullinen, poliittisen tekstin sisältöä tulkitseva ja erittelevä tutkimus. Tutkimuksen teoreettisina lähtökohtina ja menetelmänä käytettiin keskeisesti Chaïm Perelmanin (1996) uuden retoriikan argumentaatioteoriaa ja lisäksi Arja Jokisen (1999) esittelemiä retorisen analyysin keinoja. Näiden teoretisointien avulla pyrittiin saamaan mahdollisimman kattava ja monipuolinen kuva kokoomuksen vihreyden retoriikasta ja argumentaation keinoista. Metodi soveltui hyvin poliittisen tekstin ja sen retorisen argumentoinnin tarkasteluun.</p> <p>Tutkimustuloksissa esitellään kokoomuksen ympäristöpoliittisesta tekstistä tulkittuja väitteitä, retorisia argumentteja ja keinoja sekä lupauksia. Analyysin perusteella kokoomus puhuttelee enemmän universaaliyleisöä kuin erityisyleisöjä. Puolue hyödyntää ohjelmassaan monipuolisesti Perelmanin argumentaatiotekniikoita. Kokoomuksen vakuuttamiseen pyrkivät keinot sekä tehokeinoina käytettävät käsitevalinnat ovat puolestaan Jokisen esittelemiä retorisia keinoja. Kokoomus kuvaa vihreytensä konkreettisina ympäristötekoina, jotka se esittelee argumentaatiossaan puolueen lupauksina. Tulosten pohjalta kokoomuksen vihreyspolitiikka ei ole ristiriidassa sen periaateohjelman kanssa. Sen sijaan uudentyypinen vihreyttä korostava retoriikka pyrkii vetoamaan myös muuhun kuin perinteiseen kokoomuslaiseen yleisöön.</p> <p>Uuden retoriikan keinoja voidaan hyödyntää yksittäistä poliittista tekstiä monipuolisemmin omien tavoitteiden läpiviemiseksi laajemminkin poliittisessa viestinnässä ja ohjelmatyössä tai markkinointitoiminnassa. Uuden retoriikan teoriaa ja tutkimustuloksia voidaan käyttää myös viestinnän opetuksessa.</p>	
Asiasanat – Keywords Retoriikka, argumentointi, puolueohjelmat, Kansallinen Kokoomus, ympäristöpolitiikka	
Säilytyspaikka – Depository Fennicum	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1	Puoluepoliittiset ohjelmatekstit	4
2.2	Retoriikan ilmenemismuodot	6
2.3	Uusi retoriikka tutkimuksen lähestymistapana.....	7
2.4	Retorinen argumentointi	10
2.5	Chaim Perelmanin argumentaatioteoria.....	11
2.5.1	Argumentaatioteoriasta, yleisöstä ja esisopimuksista.....	11
2.5.2	Perelmanin argumentaation tekniikat	12
2.5.3	Kvasiloogiset argumentit.....	14
2.5.4	Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit.....	16
2.5.5	Todellisuuden rakennetta määrittävät argumentit	16
2.5.6	Dissosiativiset argumentit	17
2.5.7	Argumenttien käyttö retorisessa analyysissä.....	17
2.6	Retorinen analyysi	18
2.7	Puolueohjelmat retorisen analyysin kohteena	23
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
3.1	Tutkimusaineisto	26
3.1.1	Kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma	26
3.1.2	Ympäristöpolitiikka Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelmassa.....	27
3.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä	31
3.3	Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat ja kulku	31
4	VIHREYDEN RETORIIKAN ANALYYSI.....	34
4.1	Kokoomuksen ympäristöohjelman päämääränä on ympäristöfiksi yhteiskunta	34
4.2	Ympäristöfiksi yhteiskunta.....	36
4.3	Luonnon monimuotoisuuden varjeleminen.....	40
4.4	Puhtaat vedet ovat vetovoimatekijä.....	45
4.5	Eko- ja resurssitehokkuus tuovat kilpailukykyä ja laatua rakennettuun elinympäristöön	50
4.6	Ympäristöpettämisen aika on ohi	56
4.7	Retoriset keinot kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa.....	59
4.7.1	Yleistä	59

4.7.2	Etäännyttäminen omista intresseistä.....	60
4.7.3	Liittoutumisasteen säätely	61
4.7.4	Konsensuksella vahvistaminen.....	61
4.7.5	Tosiasiapuhe	62
4.7.6	Kategorioiden käyttö.....	63
5	PÄÄTÄNTÖ	67
5.1	Teoreettinen viitekehys ja tutkimustehtävä.....	67
5.2	Poliittisten ohjelmien retorisen argumentaation analyysi	68
5.3	Metodista ja tuloksista	70
5.4	Totuus kokoomuksen vihreydestä?.....	71

LÄHTEET

LIITE I

1 JOHDANTO

”Me uskomme, että kaikki suomalaiset haluavat osallistua vihreisiin talkoisiin – kukin omalla tavallaan ja itse valitsemillaan keinoilla. Siksi vihreällä on ainakin viisi miljoonaa eri sävyä”, totesi Kansallinen Kokoomus¹ puoluekokouksessaan kesän 2010 alussa. Kokoomuksen edellinen vasemmistopuolueiden retoriikkaa hyödyntävä *Työväen presidentti* -kampanja vuonna 2006 toimi samankaltaisena mielikuvienrikkojana ja ikään kuin käsitekaappauksena. Käsite työväki yhdistetään Suomessa perinteisesti suomalaisiin sosialistisiin puolueisiin. Vastaavasti vihreys yhdistetään käsitteenä Vihreä liitto -puolueeseen, jonka nimi ei muuta anna olettaakaan.

Kokoomus pyrki jo vuonna 2006 erottumaan muista puolueista hyödyntämällä olemassa olevaa poliittista käsitteistöä luomalla sille uusia merkityksiä. Näin ainakin voitaneen olettaa sen perusteella, miltä kokoomuslainen markkinointi ilmaisuvaihtelujen perusteella on näyttänyt. *Työ ja työväki* saivat kokoomuksen presidentinvaalikampanjan myötä uudenlaisen merkityksen suomalaisessa puoluepoliittisessa kielessä.

Tämän tutkimuksen toteutuksen aikana kokoomus on jälleen käyttänyt poliittisessa viestinnässään sille epätyypillistä, toki kovinkin yleisessä käytössä olevaa *vihreys*-käsitettä, joka sisältää erilaisia näkemyksiä ilmasto- ja ympäristöpolitiikasta. Siinä missä *Työväen presidentti* retorisin keinoin pyrki määrittelemään *työväen* tarkoittamaan aivan muuta kuin perinteisten sosialististen puolueiden käsityksen työväestä, *viisi miljoonaa vihreän eri sävyä* pyrkii määrittelemään vihreydeksi kokoomuslaisen näkemyksen ympäristö- ja ilmastopolitiikasta. Kokoomuksen poliittisen retoriikan perusteella vihreydeksi voidaankin määrittää muunkinlaiset asiasisällöt ja painotukset kuin mitä vihreät puolueena ajaa.

Tässä tutkimuksessa eritellään kokoomuksen vihreyden retoriikan ja argumentaation eri keinoja. Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, minkälaista on kokoomuksen vihreys. Tarkasteluun tulee myös se, miten vihreys suomalaisessa puoluekentässä voidaan ymmärtää kokoomuksen näkemyksen perusteella.

Puoluepoliittiset tekstit ovat yhteiskunnallisesti hyvin merkittäviä, puhuttelevia ja paljon esillä olevia. Poliittisia tekstejä on tutkittu, mutta usein yksittäisen poliitikon luoman kielen kautta (Ryödi 2000, Halonen 2002) tai esimerkiksi sanomalehdissä esitettyjen näkökulmien kautta (Mäkinen 2001, Lahdenmäki 2005). Retoriikkaa ja argumentaatiota tarkastelevia tutkimuksia on tehty (esim. Kajaste 1996), mutta Suomessa retoriikka kielentutkimuksen menetelmänä puolueohjelmatekstien tutkimuksessa on vähäinen. Siksi haluankin suomen kielen pro gradu -työssäni pureutua kyseisen tekstilajin retoriikkaan.

---

¹ Myöhemmin käytetään nimeä kokoomus.

Vaikka poliittiset ohjelmatekstit eivät fennistiikassa ole kovin merkittäviä, yhteiskunta- ja valtiotieteissä aikaisempia aihealueen tutkimuksia on lukuisa määrä. Pelkästään Jyväskylän yliopiston valtio-opin tutkimuksessa retoriikkaa ja poliittisia vaikutuskeinoja yhdisteleviä ja käsitteleviä pro graduja on monia (esim. Rauhansalo 2000, Tepponen 2003). Lisäksi retoriikkatutkimuksestaan kuuluisa Kari Palonen (mm. 1996, 1997) on tutkinut poliittisia tekstejä ja retoriikkaa laajasti. Aikaisemmat tutkimukset osoittavat kuitenkin sen, ettei vihreysretoriikkaa puolueohjelmatus tutkimuksessa ole tämän tutkimuksen näkökulmasta tutkittu. Tätä voidaan selittää aiheen ajankohtaisuudella ja senkin takia tämä tutkimus on relevantti.

Eeva Aarnio (2004: 147) määrittelee politiikan tutkimuksen tarkoittamaan *perinteistä ohjelmatus tutkimusta* ja *1980-luvun jälkeen tehtyä tutkimusta*. Tällä tarkoitetaan sitä, että politiikan tutkimuksen painopiste on muuttunut ajan myötä, ja sen myötä on siirrytty politiikan suunnitelmallisuuden tutkimuksesta ennakoimattomaan tutkimukseen. Ennakoimattomuuteen liittyy ymmärrys siitä, että retorista analyysia toteutettaessa on oltava jonkinlainen ennakkokäsitys ja taustatieto tutkimuskohteesta.

Aarnio pitää Olavi Borgin väitöskirjaa *Suomen puolueideologiat* (1964) puolueideologiaa käsittelevän tutkimuksen kannalta olennaisena perusteoksena. Borgin tutkimuksen perusteella puolueohjelmilla on ollut merkitys puolueen sisällä rakentuvassa ideologiassa sekä keskeisten tavoitteiden ja ratkaisujen määrittelyssä. Ideologian ja määritelmien kautta voidaan vastata helposti tulevaisuuden kysymyksiin. (Aarnio 2004: 151–152.) Ideologisuus määrittää rajat, joiden sisällä tulevaisuuden kysymyksiin pyritään vastaamaan puolueohjelmatekstien kautta.

Puolueohjelmat vaikuttavat niin puolueen sisällä kuin muussakin yhteiskunnassa. Puolueen ulkopuolisille toimijoille ohjelmat jakavat informaatiota, erottavat puolueen toisista puolueista ja osoittavat samalla puolueen poliittisen perusluonteen. Puolueen sisällä toimiville kirjalliset ohjelmat määrittävät toiminnan laatua, vahvistavat aatteen merkitystä ja samalla konkretisoivat puolueen johtohenkilöiden legitimaatiota. (Rantala 1982: 55–56.)

Poliittisia tekstejä voidaankin tarkastella useasta eri näkökulmasta. Tässä pro gradu -tutkimuksessa keskiössä on tietynlaisen poliittisen retoriikan ristiriitatilanteen, vihreys käsitteen monimuotoisuuden analysoiminen ja sen avaaminen. Erilaisten arvomaailmoiden ja ideologioiden kohdatessa samankaltaisin käsittein, on olennaista havainnoida kokonaisuuden takana vaikuttavat retoriset keinot, jotka luovat osaltaan kokonaisuuden. Kokoomus on valinnoillaan aiheuttanut suomalaisessa puoluepoliittisessa kentässä tietynlaisia ristiriitatilanteita, ainakin mielikuvissa.

Tämän tutkimuksen aineisto on kokoomuksen ympäristöpoliittinen teksti. Kieli on monimuotoinen vaikuttamisen keino, joka kirjoitetussa tekstimuodossa välittää kirjoittajan maailmankuvaa, mutta joka voidaankin luettaessa ymmärtää eri tavalla (Tonteri–Väyrynen 2000: 6). Tämä

näkemyks on lähtöoletus tutkimuksessani. Analysoidessani tutkimusaineistoani saatan arvioida tutkimustuloksiani toisin, kuin miten tekstin kirjoittanut taho sen ymmärtäisi. Jokaisen tekstin voidaan sanoa olevan kirjoitettu siten, että sille on jo ennalta oletettu lukijakunta (Tammi 1992: 117). Tällainen näkemys korostuu puoluepoliittisen tekstin tutkimuksessa. Kirjoittaessaan puoluepoliittista tekstiä, kirjoittaja on jollain tasolla hahmottanut kohderyhmänsä kirjon.

Lingvistisen tekstintutkimuksen näkökulmaa mukaillen tässä tutkimuksessa pyritään korostamaan tarkastellun tekstin kielellistä erityisyyttä. Tekstit luovat asiasisältönsä ohella muun muassa mielikuvia, laajempia käsityksiä aiheesta sekä liittävät lukijan käsitykset osaksi heidän aikaisempia kokemuksiaan. Tutkimusaineistoni voidaan nähdä ikään kuin välineenä, jolla pyritään todentamaan esimerkiksi arvojen ja asenteiden olemassaoloa. (Hiidenmaa 2000: 164, 172–173.)

Kokoomus on viestinyt viimeaikaisilla poliittisilla ohjelmateksteillään ristiriitaisia näkemyksiä aikaisempiin oikeistolaisiin ja sinivalkoisiin käsityksiinsä nähden. Näitä kokoomuksen retorisesti ristiriitaisia tekstejä ja yllättävää argumentointia ei ole aikaisemmin selvitetty tai tutkittu. Tässä tutkimuksessa selvitetään kokoomuksen ympäristöpoliittiseen ohjelmaan sisältyvää vihreyden argumentointia.

Suomen kielen tutkimuksessa tekstintutkimus on merkittävä tutkimusalue. Äidinkielen opettajan kuuluu ymmärtää ja analysoida monenlaisia tekstejä. Siksi tämä tutkimus on paitsi retorisen analyysin ja argumentaation tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen, myös minulle itselleni hyödyllinen ajatellen tulevaa työuraani.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Puoluepoliittiset ohjelmatekstit

Kaikki kielelliset valinnat, joita ympärillämme havaitsemme tai joita itse tuotamme, kytkeytyvät puhujan tai kirjoittajan näkökulmaan. Tämän voi olettaa toteutuvan myös puoluepoliittisen tekstin kirjoituksessa. Kaikkien kielellisten valintojen näkökulmaa kehystää taustalla piilevä erilaisen uskomusten ja arvojen muodostama kokonaisuus. Tätä kokonaisuutta voidaan kutsua ideologiaksi, joka välittyy tavoitteellisesti kielen kautta. Kieltä tuotetaan aina omien havaintojen kautta. Kieli luo erilaisia keinoja, joiden avulla näitä havaintoja ja kokemuksia voidaan jäsentää ja käsitteellistää. (Kalliokoski 1996: 8–9.) Jokainen kirjoitettu teksti on yhteydessä johonkin paikkaan ja hahmoon, jolla on hyvin suuri merkitys ymmärrettäessä tekstin tarkoittamia merkityksiä (Heikkinen 2007: 78). Jokainen kirjoitettu teksti, siis myös puoluepoliittinen teksti, on jatkuvassa yhteydessä puolueeseen, jonka tavoitteita teksti tukee. Lukiessaan poliittista tekstiä lukijan on tiedostettava tekstin merkitykset, jotka puolue on tekstiin luonut.

Politiikka voidaan mieltää usealla eri tavalla. Siksi onkin olennaista määritellä, mitä politiikalla tässä yhteydessä tarkoitetaan. Poliitiikka on merkittävä osa yhteiskuntaa, yhteiskunnallista vaikuttamista, ja se korostuu erityisesti merkittävien valtakunnallisten vaalien aikaan. Heikki Paloheimo ja Matti Wiberg (1997: 15) määrittelevät politiikan tarkoittamaan ”hallitsemista, valtakäyttöä, taistelua vallasta, usein toisten ryhmien kustannuksella tapahtuvaa ryhmäkohtaisten etujen ajamista ja erilaisten toimenpiteiden yhteensovittamista”.

Suomen poliittisten puolueiden ohjelmia tutkinut Olavi Borg (1965: 5–7) määrittelee poliittiset ohjelmat asia- ja arvokokonaisuuksiksi. Ohjelmat välittävät sanomaa puolueiden käytännön politiikasta, joten niissä ilmenee väistämättä puolueiden ideologiset arvolähtökohdat. Puoluepoliittisia ohjelmia on osattava lukea merkittävänä osana puolueiden harjoittamaa politiikkaa eikä irrallisina tekstikokonaisuuksina.

Viime aikoina ympäristökysymykset ovat nousseet keskeiseksi poliittisen viestinnän teemaksi. Väliverronen (1996: 10–14) määrittää julkisen ympäristöteemoittelun tarkoittamaan *ympäristöjulkisuutta*. Väliverronen mukaan ympäristöjulkisuuden muutoksilla ei ole suoraa yhteyttä ympäristössä tapahtuviin todellisiin muutoksiin. Ympäristöongelmien representoituminen todellisuudessa kertoo taloudellisista ja poliittisista suhdanteista, yhteiskunnan kulttuuriasenteiden muuttumisesta sekä ympäristökysymyksiin liittyvän tiedon ja tietoisuuden muutoksista. Eri toimijat työstävät ympäristöä ja sen muutoksiin liittyviä havaintojaan poliittisiksi tavoitteiksi, toimenpiteiksi ja vaatimuksiksi. Tarkasteltava kokoomuksen vihreyttä käsittelevä retoriikka on puh-

taimmillaan puolueen omien poliittisten tavoitteiden ajamista. Väliverronen luo näkemyksen siitä, etteivät ympäristön todelliset muutokset välttämättä ole syy esille nostetuissa aiheissa, jotka muun muassa poliittisten ”vihreysohjelmien” kautta näyttäytyvät.

Politiikan tutkimus on yhteiskuntatieteellisillä aloilla keskeistä. Palosen (1988: 20) näkemys politiikan tekstuaalisesta referenssistä, jolla tarkoitetaan tekstien välille syntyvää keskustelua, velvoittaa myös kielitieteen tutkimuksen osaksi poliittista tutkimusta. Palosen mukaan siis politiikan ilmiötä ei voida tunnistaa, jos ei tunnisteta ja täsmennetä sen tekstuaalista viittaussuhdetta eli sitä, mihin ja minkälaisiin tavoitteisiin poliittinen teksti sisällöllään ja merkityksillään viittaa.

Palonen (1997: 21) määrittelee puolueohjelmat omaksi tekstilajigenrekseen. Puolueohjelmat ovat Palosen mukaan tekstejä, joiden arviointi, hyväksyntä, lukeminen ja kirjoittaminen rajautuu siten, että ohjelmat on kirjoitettu puolueiden ”pelikentässä”. Palonen kiteyttääkin puolueohjelman tarkoittamaan tekstiä, joka on puolueiden poliittisessa kontekstissa, ei niinkään puolueen ohjelma.

Palosen (1997: 22–23) mukaan puolueohjelmat ilmentävät politiikkaa, joka on ilmaistu lukemalla tai kirjoittamalla. Hän käyttää termiä *kannanotto* puhuessaan poliittisista ohjelmateksteistä. Palosen näkemyksen mukaan puolueohjelmat ovat tekstejä, joita ei varsinaisesti kirjoiteta, vaan ne ennemminkin allekirjoitetaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että puolueohjelmia voidaan lukea ja tulkita monin eri tavoin. Toisin sanottuna puolueohjelmat ovat Palosen mukaan tekstejä, joista voi löytyä useita kiinnostavia ulottuvuuksia, joita ohjelman kirjoittajat eivät välttämättä ole ymmärtäneet kirjoittaneensa. Näkemys puolueohjelmien kirjoittajien tiedostamattomuudesta on retoriikan tutkimuksessa olennainen. Samaan asiaan viittaa Summa (1989: 99) puhuessaan retorisestä argumentaatiosta. Hänen mukaansa retorinen argumentaatio on osittain harkinnan varaista, osittain tietoista ja osittain tiedostamatonta.

Puolueohjelmia tutkittaessa ideologian ja ideologisuuden käsitteet ovat tärkeitä. Puolueohjelmat representoivat aina jonkin puolueen omaa ideologiaa. Kun ideologilla ei ole yleisiä sosiaalisia funktioita, vaan tarkempia, nimenomaisesti poliittisiä funktioita, niitä nimitetään poliittisiksi ideologioiksi. Esimerkiksi sosialismi on selkeästi poliittinen ideologia, kun taas opettajien ammattillinen ideologia on lähtökohtaisesti epäpoliittinen, mutta joka periaatteessa voidaan ymmärtää poliittiseksi ideologiaksi yhdistettäessä se esimerkiksi ammatti-ideologian ulkopuolisiin aiheisiin. (Van Dijk 2006: 731.)

Poliittinen ideologia ja sen tarkastelu voidaan jakaa kuuteen eri osa-alueeseen. Ensimmäkin poliittinen ideologia voidaan hahmottaa sen kokonaisnäkömyksen kautta (esimerkiksi demokratia vs. diktatuuri). Toisaalta sitä voidaan tarkastella erityisten sosiaalisten, makrotason toimintojen kautta (esimerkiksi vaalijärjestelmä ja päätöksentekojärjestelmä). Makrotasoa seuraa luonnollisesti mikrotason toimintojen tarkastelu (esimerkiksi parlamentaarisen toiminnan sisällä ta-

pahtuvat toiminnot, muun muassa puheet). Lisäksi erityiset sosiaaliset suhteet (esimerkiksi kirkko vs. yhteiskunta), erityiset normit ja arvot (esimerkiksi vapaus ja tasa-arvo) sekä poliittiset havainnot (esimerkiksi ideologiat) määrittävät sitä, mistä eri näkökulmista ja miten poliittista ideologiaa voidaan tarkastella. (Van Dijk 2006: 731–732.)

Van Dijk (2006: 732) nostaa esille myös näkemyksen diskurssista eli sosiaalisen kielenkäytön tilasta suhteessa poliittiseen ideologiaan. Diskurssin ja tarkasteltavan ideologian suhdetta tutkitaan usein kielen piirteiden perusteella. Tällaisilla rakenteilla van Dijk tarkoittaa muun muassa puoluepoliittisten sanojen ja sanavalintojen käyttöä. Muita diskurssin ominaisuuksia ovat syntaktiset rakenteet kuten aktiivit ja passiivit, pronominit kuten *me* ja *ne* tai metaforat. Thompsonin (1984) näkemyksen mukaan ideologia onkin uskomusten ja arvojen muodostama systeemi, jonka perusteella ideologialla luodaan ja ylläpidetään valtaa. Thompsonin mukaan ideologia on nimenomaan kielenkäytön ilmiö. Ideologiaa ei voida ymmärtää muutoin kuin kielen kautta.

Tässä tutkimuksessa on tarkasteltavana kokoomuksen puoluepoliittinen ohjelmateksti, joka käsittelee ympäristökysymyksiä. Siksi myös tutkijan on tiedostettava, mitä tarkoitetaan politiikalla, puoluepoliittisilla ohjelmilla ja niihin vaikuttavalla ideologialla suhteessa kieleen. Analysoitaessa tutkimuksen aineistona olevaa poliittista ohjelmatekstiä on huomioitava, ettei kielen tuottaminen onnistu koskaan täydellisen objektiivisesti.

2.2 Retoriikan ilmenemismuodot

Puolueohjelmat ovat tyypillisesti retorisia tekstejä. Retorisuus tarkoittaa sitä, kun kielenkäytön avulla yleisöä haastetaan ja suostutellaan vakavasti otettavan asian taakse. Retorisessa analyysissä pääkäsite suuntaa vahvasti analyysin tekemistä. (Jokinen–Juhila 1999: 77–78, 80.) Retoriikka on siis keino, jolla pyritään vaikuttamaan yleisöön. Retoriikan käyttötavat ja traditiot ovat hyvin moninaiset, eikä niitä voida yksiselitteisesti määrittää (Palonen–Summa 1998: 7). Retoriikka voi kuitenkin ilmetä yhteiskunnassa usealla eri tavalla ja eri yhteyksissä. Siksi onkin tärkeää määrittellä retoriikan ilmenemismuodot, jotta voidaan ymmärtää sen laaja-alaisuus.

Roderick P. Hart (1997: 13–14) on määritellyt kuusi erilaista retoriikan ilmenemismuotoa. Hän puhuu retoriikan funktioista eli siitä, miten retoriikka ilmenee ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Ensinnäkin Hart määrittelee retoriikan tarkoittamaan muuttavaa ja vapauttavaa voimaa. Hänen näkemyksensä mukaan retorinen puhuja on aktiivinen toimija, joka pyrkii vaikuttamaan nykyhetkeen ja omaan historiaansa. Jotta taas tällainen vaikuttaminen, vallitsevan tilan muuttaminen ja historiaan vaikuttaminen onnistuisi, retorisen puhujan on voitava asiaankuuluvalla tavalla informoida toisia.

Toiseksi retoriikka harhauttaa (distract). Kun pyritään vakuuttamaan omista lähtökohdista käsin, kokonaisuus rajautuu tietynlaiseksi. Tällä tarkoitetaan paitsi aiheen valintaa myös sitä, että aiheen ulkopuolelle rajautuu tarkoituksellisesti tietyt näkökulmat. Toisaalta retoriikka voi laajentua tarkoittamaan tietynlaista kokonaisuutta, jonka ulkopuolelle ei varsinaisesti rajata mitään, vaan asiakokonaisuus taustoittuu uudella tavalla ja siten tutustakin asiasta voidaan puhua täysin uudentyyppisesti. Tällaisessa tilanteessa puhuja voi puhua tutusta asiasta tavalla, joka aikaisemmin on mielletty jopa sopimattomaksi. Hart havainnollistaakin tämän retoriikan ilmenemismuodon konkreettiseksi esimerkiksi puhuen siitä, miten Adolf Hitler aikanaan syytti juutalaisia puheissaan Saksan huonosta taloustilanteesta. Hitler puhuikin tutustua asiasta jopa sopimattomasti, mutta hänen itsensä kannalta hyödyllisellä tavalla. (Hart 1997: 14–16.)

Retoriikan avulla myös nimetään yhteiskunnallisia ilmiöitä. Nimeäminen on tärkeää, jotta kuulijat mukautuvat esitettyihin uusiin ideoihin ja ymmärtävät esitetyt väittämät halutulla tavalla. Lisäksi retoriikka on oikeuttava voima (empower). (Hart 1997: 16–17.) Retoriikan avulla ikään kuin pyritään löytämään uusia tapoja, joiden avulla kerrotaan totuuksia.

Viimeiseksi retoriikan ilmenemismuodoksi Hart (1997: 17–18) määrittelee pidentämisen (elongate) piirteen. Retoriikan avulla pyritään pitkittämään aikaa tuomalla menneisyyden asetelmia ja ilmiöitä nykyaikaan tai luomalla tulevaisuudesta mielikuvia nykyhetkessä. Esimerkiksi historiallisilla ilmiöillä voidaan perustella ja vakuuttaa nykyhetken retorisia valintoja.

Hartin näkemykset voidaan todentaa osaksi poliittisen ohjelmatekstin tutkimusta. Hartin määritelmä on selkeä ja kiteyttää retoriikan tarkoituksen laajaksi vaikuttamiskokonaisuudeksi. Hänen näkemyksensä perusteella voidaan sanoa retoriikan olevan politikoinnin tapa, joka nimeää ja informoi käsiteltävän aiheen olennaisimmat seikat, mutta samalla se asemoi ja rajaa käsiteltävän tekstin kielenkäyttäjän kannalta mahdollisimman edullisella tavalla.

2.3 Uusi retoriikka tutkimuksen lähestymistapana

Retoriikalla tarkoitetaan oppia ”siitä, miten asia esitetään vakuuttavasti ja suostuttelevasti puhutun sanan keinoin” (Haapanen 1998: 23). Tämän tutkimuksen kohteena ei kuitenkaan ole puhuttu, vaan kirjoitettu teksti. Haapasen näkemys kumpuaakin antiikin Ateenan ajalta, jolloin Cicero vakuutti puhetaidon olevan suurin inhimillinen taito ja Aristoteles keskittyi teoretisoimaan retoriikkaa teoksessaan *Retoriikka* (esim. Haapanen 1998: 25). Tämän tutkimuksen kannalta ei ole välttämätöntä tarkastella retoriikan historiaa sen varsinaisista lähtökohdista. Olennaista on silti ymmärtää, että tässäkin tutkimuksessa viitekehyksenä käytettävät retoriset keinot ulottuvat antiikin aikaan, ja varhaistenkin näkemysten perusteella retoriikka on ensisijaisesti yhdistetty puhetai-

toon. Summan (1989: 99) mukaan retoriikassa sisältö ja muoto ilmaisevat saman asian kahta eri puolta. Retoriikassa tarkastellaan kielen rakennetta, sen käyttöä ja sitä, millaisia merkityksiä se teksteissä saa kielen rakenteen tulkinnan sijaan.

Retoriikan voi karkeimmillaan jakaa kahteen: klassiseen retoriikkaan ja uuteen retoriikkaan. Klassinen retoriikka ymmärretään puheiden retoriikkana, jossa puhe ymmärretään puhujan äänen tuottamana tekstinä. Klassinen retoriikkaa on ohjailevaa ja neuvoa-antavaa. Sen tarkoituksena on luoda puhujalle tietynlaisia ohjeita siitä, miten puhutaan uskottavasti ja pyritään vakuuttamaan kuulija. Siksi klassista retoriikkaa voidaan nimittää normatiiviseksi. Uudessa retoriikassa retorinen tilanne ymmärretään puhetilannetta laajemmaksi yhteiskunnalliseksi toiminnaksi. Siinä puhutun tai kirjoitetun tekstin analyysi on keskeistä. Toisin kuin klassisessa retoriikassa, jossa puhutun tekstin *tuottamisen* tarkastelu on olennaista, uudessa retoriikassa tarkastellaan tekstiä analyttisesti – ymmärrettiinpä kommunikaatiotilanne minkälaisena tahansa. (Kakkuri-Knuutila 2007: 235–236, 241; Puro 2005: 107–109.)

Uusi retoriikka eroaa klassisesta retoriikasta paitsi tarkastelukohteensa myös sen mukaan, minkälaisena kommunikaatiotilanteena tarkasteltava teksti nähdään. Tämä on uuden retoriikan näkemys siitä, että teksti itsessään ja kommunikaatiotilanteestaan riippumatta on retoriikassa kiinnostava. Kakkuri-Knuutila (2007: 235) kiteyttääkin ajatuksen retorista tilanteesta sosiaalisesti toiminnaksi, jossa sillä, kuka puhuu tai kirjoittaa, kenelle ja minkälaisissa olosuhteissa, on yhteiskunnallisesti määrittynyttä.

Uusi retoriikka syntyi 1950-luvulla, jolloin sen syntyyn vaikuttivat useat tekijät. Puro (2005: 109–110) on tarkastellut uuden retoriikan syntyä. Television ja radion leviäminen, poliittisen maailmankuvan muutos maailmansotien välisessä ajassa sekä elämäntyylin muutos ja kaupallistuminen vaikuttivat keskeisesti siihen, että retoriikka ymmärrettiin lähes kaikkialla vaikuttavaksi ilmiöksi, johon klassisen retoriikan suppea näkemys ei enää riittänyt.

Kakkuri-Knuutila (2007: 234) määrittää uuden retoriikan tarkoittamaan analyysia, jolla voidaan selvittää sekä tarkasteltavan tekstin asiasisältöä että eritellä sen ilmiösua. Uuden retoriikan mukainen analyysi välittää tekstien arvomaailmaa havainnollistavammin kuin pelkkä argumentaatioanalyysi. Retoriikka soveltuu luontevasti kielitieteellisessä tutkimuksessa argumentoinnin lähestymistavaksi, joka muutoin on monitieteinen ja moniulotteinen tutkimuskohde. Argumentaatioanalyysissä tarkastellaan lähtökohtaisesti argumentin kielellistä asua ja sen ensisijaisen argumentin ja perustelun asiasisältöä. Uudessa retoriikassa tarkastellaan argumentaatioanalyysia laajemmin myös tekstin ilmiösua. Palonen ja Summa (1998: 10) jaottelevatkin retoriikan tarkastelun kielenkäytön tason perusteella. Retoriikka voi olla puheiden retoriikkaa, argumentoinnin retoriikka-

kaa tai kielikuvien eli trooppien retoriikkaa. Tässä tutkimuksessa keskitytään argumentoinnin retoriikkaan.

Uuden retoriikan analyysi voidaan toisaalta nähdä paitsi psykologisen ja sosiaalisen näkökulman kautta, se voidaan ymmärtää myös osana kulttuurintutkimusta. Tällä kulttuurintutkimuksen näkökulmalla tarkoitetaan sitä, miten vaikuttamispyrkimykset todentavat kommunikaation kautta yhteiskunnallisia arvostuksia. Retoristen keinojen ja argumentaation tutkimus paljastaakin arvoja ja uskomuksia sekä niiden keskinäisiä suhteita. (Kakkuri-Knuutila 2007: 239–240.) Tällaisia arvoja ja uskomuksia todentavien näkemysten takia retoristen keinojen argumentointi toimii tässä tutkimuksessa metodina.

Tämän tutkimuksen kannalta merkittävät teoretisoinnit ovat uuden retoriikan näkemyksiä. Retoriikkaa ja sen tutkimusta pidettiin pitkään turhana tieteellisessä mielessä. Kenneth Burke, Chaïm Perelman ja Stephen Toulmin edustavat kaikki 1950-luvulla alkanutta retoriikan uutta teoretisointia. Nämä kolme teoreetikkoa edustavat siis kaikki saman ajan retoriikkaa käsittelevää tieteen suuntausta. (Summa 1998: 51.) Näiden kolmen teoreetikon ajatukset retoriikasta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta ovat erilaisia. Esittelenkin myöhemmin tässä luvussa Perelmanin teoretisoinnin niiltä osin, kuin se tässä tutkimuksessa on relevantti ja hyödyllinen. Summa (1998: 51) määrittää, että Perelmanin tutkimustyön tavoitteena on ollut rakentaa kattava teoria tekstin tai puheen analysoimiseksi, jotta voidaan hahmottaa kattava käsitys argumentoinnin luonteesta. Tämän perelmanilaisen argumentaatiolähtöisen ajattelun vuoksi tässäkin tutkimuksessa metodisena tarkastelulähtökohtana toimii argumentaatioteoria, jolloin retoriikka väistämättä värittyy argumentaatiokäsityslähtöiseksi.

Perelmanin laaja ja kattava argumentaatioteoria on usein retoriikkaa käsittelevissä tutkimuksissa keskeinen. Perelmanin teoria soveltuu myös kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman kielen retoriikan tutkimukseen, koska se jäsentää monipuolisesti tekstin argumentointia. Tässä tutkimuksessa hyödynnetään myös teoriaa Jokisen (1999) retoriikan analyysistä. Kumpikin näistä teoretisoinneista auttaa tarkastelemaan ympäristöpoliittisessa ohjelmassa ilmenevää vihreyden retoriikkaa mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Teorioiden avulla voidaan tulkita myös tekstin taustalla vaikuttavia puolueen pyrkimyksiä, kirjoittamattomia oletuksia ja mahdollisia piilomerkityksiä.

Mäntysen (2003: 17–18) näkemyksen mukaan uusi retoriikka ja tekstintutkimus ovat hyvin yhteneviä, koska ne molemmat korostavat kontekstin merkitystä ja kommunikaatiotilannetta. Mäntysen ajatus todellisuuden rakentumisesta on tämänkin tutkimuksen taustalla vaikuttava. Se, miten, mitä ja mistä aiheesta sanotaan tai kirjoitetaan, rakentaa todellisuutta ja kielentuottajan näkemystä puheena olevasta aisasta. Niin kuin Mäntynenkin toteaa, kieli on aihepiirinä sellainen,

ettei minkään näkemyksen voida väittää välttämättä olevan oikea. Arvojärjestelmät ja todennäköisyys vaikuttavat tulkinnaissa vahvasti. Puoluepoliittisen tekstin tulkinnaissa puoluekohtaiset arvomaailmat vaikuttavat jatkuvasti paljon.

Retoriikka ei ole yhtenäinen metodi tai teoria. Yhdistävänä tekijänä retoriikan luennassa voidaan nähdä yleisöön vetoavan argumentoinnin tutkimus. (Mäntynen 2003: 105.) Retorinen metodi tai teoria rakentuu myös tässä tutkimuksessa yhdistämällä esiteltyjä teoreettisia lähtökohtia kokonaisuudeksi, jonka lopputuloksena on mahdollisimman kattava analyysi kokoomuksen vihreysretoriikasta.

2.4 Retorinen argumentointi

Billig (1991: 87) toteaa, että retoriset keinot, argumentointi ja niiden asemoituminen tapahtuvat aina jossain laajemmassa kontekstissa, jota voidaan nimittää retoriseksi kontekstiksi tai argumentaatiokontekstiksi. Potter (1996: 111) määrittää retoriikan tarkoituksen ja retorisen argumentaation ulottuvuuden *hyökkääväksi retoriikaksi*, jolla pyritään kumoamaan vasta-argumentit ja *puolustavaksi retoriikaksi*, jolla pyritään vahvistamaan omaa sanomaa siten, ettei sitä pystytä vasta-argumentein kumoamaan. Puolustava retoriikka on keskeisempi, koska poliittisia tekstejä analysoitaessa ei tarkastella poliittisten ohjelmien dialogisuutta. Myös Jokinen (1999) on havainnollistanut retoriikan keinoja juuri puolustavan retoriikan näkökulmasta.

Jokinen (1999: 131) perustelee puolustavan retoriikan näkökulmaa sillä, että se selventää käsiteltävää aihealuetta ja on lukijaystävällisempi. Toisaalta hyökkäävä retoriikka hänen mukaansa on ennemminkin puolustavan retoriikan apukeino. Kolmanneksi syyksi hän määrittää puolustavan ja hyökkäävän retoriikan samankaltaisuuden. Molemmat keinot ovat samankaltaisia, mutta erot korostuvat kielenkäytön tilanteissa ja siinä, miten eri pyrkimykset toteutuvat.

Jokinen (1999: 131) korostaa retorisen analyysin olevan nimenomaan retoristen keinojen aktuaalista käytön tarkastelua eli sitä, miten ne kielenkäytössä toteutuvat. Retoriset strategiat eivät ole retorisen analyysin kannalta merkittäviä, vaan tutkimuksellinen hyöty muodostuu aktuaalisen argumentaation, kirjallisen kommunikaation tai kasvokkaisen vuorovaikutuksen tarkastelussa. Olennaista on myös ymmärtää se, että argumentaatio ei koskaan tapahdu tyhjiössä, jolloin vuorovaikutuksen retoriset keinot eivät välttämättä kaikissa tilanteissa toimi samalla tavalla. (Jokinen 1999: 131–132.)

Summan (1989: 11) teoreettista retoriikan ja argumentaation näkemystä hyvinvointipolitiikasta ja suunnitteluretoriikasta voidaan tässä tutkimuksessa soveltaa Jokisen esittämien näkökul-

mien pohjalta. Summa määrittää tutkimuksessaan retoriikan tarkastelun ikään kuin laadun valvonnaksi. Argumentteja arvioitaessa *hyvien ja huonojen argumenttien* arviointi on väistämätöntä.

Retorisessa argumentoinnissa esimerkkejä käytetään argumentaation perusteluna (ks. Summa 1989: 15). Perelmanin teoriassa esimerkin avulla selvitetään argumentoitavaa sääntöä tai rakennetta, johon argumentointi perustuu. Yksinkertaisten yleistysten välttämiseksi esimerkkien tulee olla riittävän monipuolisia. (Perelman 1996: 120–122.)

2.5 Chaïm Perelmanin argumentaatioteoria

2.5.1 Argumentaatioteoriasta, yleisöstä ja esisopimuksista

Chaïm Perelmanin näkemys retoriikasta kumpuaa Aristoteleen ajatuksesta, jossa analyttinen ja dialektinen päättely erotetaan toisistaan. Analyttisilla päätelmillä tarkoitetaan ihmisten mielipiteistä riippumattomia yleispäteviä päättelyn muotoja. Analyttisilla päätelmillä vedotaan yleispäteviin totuuksiin ja pyritään ennalta sovittujen päättelysääntöjen avulla oikeutettuun lopputulokseen. Dialektisilla päätelmillä tarkoitetaan puolestaan yleisesti hyväksytyjen mielipiteiden myötä syntyvää ja niihin vetoavaa vakuuttamista. Dialektisissa päätelmissä pyritään vakuuttamaan argumenteilla, jotka pohjimmiltaan ovat perusteltuja mielipiteitä esitetystä asiasta ja joilla pyritään kiistanalaisen väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen. Perelmanilainen uusi retoriikka laajentaakin Aristoteleen retoriikkaa tarkastellen dialektisen päätelmän argumentteja ja niiden esittämisen ehtoja. (Perelman 1996: 7–9, 11.)

Perelmanin teoriakehys muodostuu käsityksestä, jonka mukaan retoriikka on ennen kaikkea argumentaatioita. Siinä puhutun tai kirjoitetun *ulkoinen muoto* ja *sisältö* ovat toisiinsa sulautuneita. Perinteisempien retoriikan teoriakäsitysten mukaan kyseiset elementit on ymmärretty toistensa vastakohtina. Perelman pyrkiikin selventämään sitä, miten kielenkäytön kielikuvat, korostukset tai asioiden esittämisjärjestys eivät ole ainoastaan puheen tai kirjoituksen ulkoisen muodon ilmentymiä, vaan ne on myös ymmärrettävä vaikuttamisen keinoina eli argumenttien sisällöllisinä osatekijöinä. (Summa 1998: 65.)

Olennaista Perelmanin retoriikkateorian olemuksessa on se, miten suuressa merkityksessä Perelman pitää puhutun tai kirjoitetun kielen yleisöä. Mikkonen (2010: 41) tähdentää, että Perelmanin yleisökäsitystä voidaan nimittää tarkasteltavan argumentoinnin viitekehyykseksi. Perelman määrittääkin yleisön tarkoittamaan kaikkia niitä, joihin puhuja haluaa argumentaatiollaan vaikuttaa. Keskeisinä yleisön käsitteinä ovat universaaliyleisö ja erityisyleisö. Perelmanin mukaan *vakuuttaminen* kohdistetaan järkeen vetoavasti universaaliyleisöön ja tunteisiin vetoava *suostuttelu*

erityisyleisöön. Universaaliyleisöön vedotessa, argumenttien esittäjän on viisasta nojata sellaisiin yleispäteviin tosiseikkoihin, totuuksiin ja arvoihin, jotka kohtuullisen valistuneen kuulijan tai lukijan voi olettaa hyväksyvän. Kaikki väitteet eivät tietenkään vakuuta jokaista universaaliyleisön jäsentä. Mikkosen (1999: 156, 2010: 115) mukaan tarkasti määriteltyä universaaliyleisöä voidaan puhutella persoonapronominilla *me*, persoonamuotoisella verbillä (monikon 1. persoonana), omistusliitteellä *-mme*, passiivilla, nollapersonalla, nolla-anaforalla ja tietyillä kvanttoripronomineilla. Jos kyseessä onkin erityisyleisö eli tiedetty yleisö, kielenkäyttäjä pyrkii suostuttelemaan vetoamalla yleisön omiin intresseihin tai taipumuksiin. Tällöin voidaan olettaa, että erityisyleisö tunnustaa tietyt lähtökohdat ja väitteet omikseen, argumenttoijan on vain suostuttelun avulla saatava se puolelleen. (Perelman 1996: 21, 24–25; Summa 1998: 67–68.)

Perelmanin argumentaatioteoria käsittelee kattavasti retoriikan eli vakuuttamisen keinoja. Argumentoinnin lähtökohdaksi voidaan viitekehystenä olevan yleisökäsityksen lisäksi määrittää eräänlainen ”esisopimus” eli premissi, johon argumentointi varsinaisesti perustuu. Sillä tarkoitetaan sekä kielenkäyttäjän että yleisön yhteisesti hyväksymää asiaa. Puhujan onkin pyrittävä siihen, että yleisön esisopimuksille antama hyväksyntä siirtyy myös koskemaan varsinaisia argumentaatioissa esitettyjä argumentteja. (Perelman 1996: 28; Summa 1998: 67.)

Esisopimukset voivat lähtökohtaisesti olla todellisuutta koskevia tosiseikkoja, totuuksia tai otaksunia, joista tekstin kirjoittaja tai lukija voi olla samaa mieltä. Esisopimukset voivat myös olla suotavuutta koskevia abstrakteja arvoja (esimerkiksi hyvyys ja oikeudenmukaisuus) tai konkreettisia, suoraan johonkin erityiseen ilmiöön, henkilöön tai instituutioon liittyviä arvoja. Suotavuutta koskevia esisopimuksia ilmaisevat myös konkreettiset hierarkiat (esimerkiksi ihmisten ja eläinten hierarkia) tai abstraktit hierarkiat (esimerkiksi oikeuden ylemmyys hyötyyn nähden). Myös päättelysäännöt liittyvät suotavuutta koskeviin esisopimuksiin ja ne ovat hyvin otaksunien kaltaisia. Päättelysäännöt voivat koskea määrää (mikä esimerkiksi hyödyttää useampaa ihmistä, on hyväksyttävämpää kuin se, mikä hyödyttää vain muutamia) tai laatua (ainutkertainen on arvokasta). (Perelman 1996: 30–34; Summa 1998: 70.)

2.5.2 Perelmanin argumentaation tekniikat

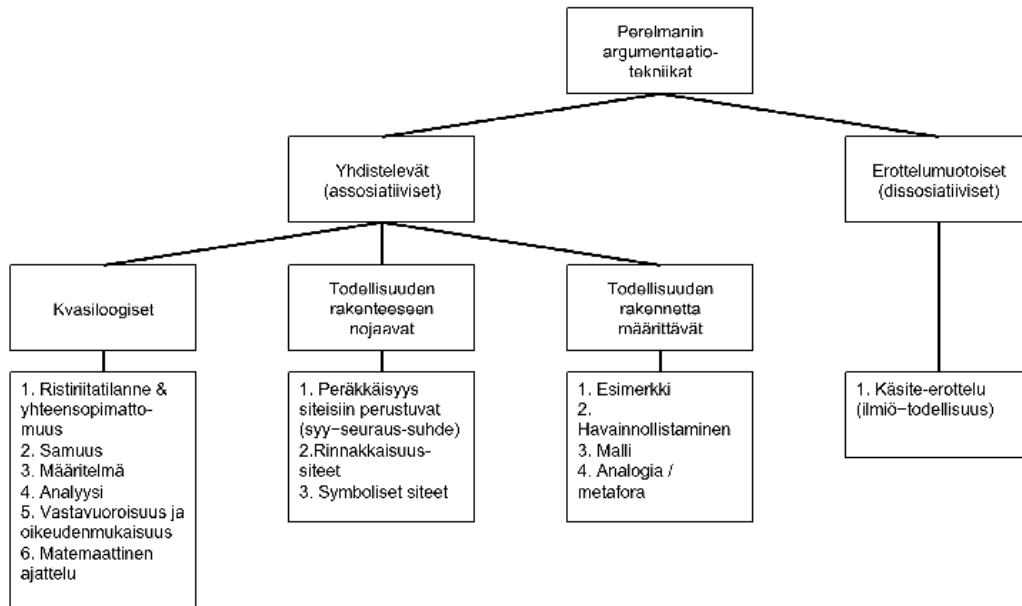
Yleisökäsitys ja esisopimusajattelu muodostavat kaksi olennaista osa-aluetta Perelmanin argumentaatioteoriassa. Kolmantena osa-alueena voidaan puhua argumentaation varsinaisesta kulusta ja tekniikoista. Näillä tekniikoilla eli kielen resurssien avulla rakennetaan esitettyjen väitteiden uskottavuutta. Perelmanin argumentaatiotekniikat eivät perustu loogisiin rakenteisiin argumentaation tutkimuksessa, jossa eriteltäisiin argumentista sen premissit, johtopäätös ja näiden välinen

päätelysuhde. Luonnollinen kieli sisältää paljon erilaisia kytkeitä, vertauksia, analogioita, erimerkkejä ja vastakkaisasetteluja, jolloin premissien ja päätelysuhteiden erottaminen voi olla mahdotonta. Perelmanin mukaan vakuuttavuus muodostuu siitä, miten uskottavana yleisö pitää argumentointia. Vakuuttavuus muodostuu kielenkäyttäjän valitsemista premiseihin liittyvistä sidoksista kuten syy–seuraus-suhteista, tavoite–keino-kytkennöistä, rinnastuksista, esimerkeistä, vastakkainasetteluista ja metaforista. (Perelman 1996: 57–59; Summa 1998: 71.)

Perelmanin argumentoinnin tekniikat muodostuvat ensinnäkin sidosmuotoisista eli yhdistelevistä tekniikoista. Näitä Perelman nimittää *assosiatiivisiksi* tekniikoiksi. Tällöin yleisön hyväksymät esisopimukset mahdollistavat hyväksynnän myös johtopäätöksissä. Erottelumuotoisissa eli *dissosiatiivisissa* tekniikoissa pyritään puolestaan erottamaan tekijät, jotka kieli tai totuttu perinne sitoo yhteen. Perelman jakaa nämä argumentaatiotekniikat vielä kolmeen assosiatiiviseen eli asioita yhdistelevään tekniikkaan, jotka ovat kvasiiloogiset argumentit, todellisuuden rakenteeseen (esim. kausaalisuhteen olemassaolo) nojautuvat argumentit, todellisuuden rakennetta määrittävät argumentit (mm. esimerkit, metaforat ja analogiat) sekä dissosiatiivisiin vastakkainasetteluihin ja erotteluihin. (Perelman 1996: 57–59; Summa 1998: 70–71.)

Summan (1989: 102) mukaan retorisen analyysin tarkastelussa on usein kiinnitetty huomiota vain argumentaatiotekniikoihin ja argumentaation kulkuun. Perelmanin teoriaa voidaan pitää monipuolisena, koska se ottaa huomioon myös tarkasteltavan aineiston viitekehyksen ja lähtökohdat. Perelmanin teoriassa yllä mainitut argumentaatiotekniikat jakautuvat vielä lukuisiin alatekniikoihin. Tämän tutkimuksen puoluepoliittisen ohjelmatekstin retoriikkaa tarkastellaan Perelmanin argumentaatiotekniikoita hyödyntäen. Tutkimuksen tulosten kannalta ei kuitenkaan ole välttämätöntä pureutua tekniikoihin niiden yksityiskohtaisimmassa muodossaan, joten niitä ei tässä teoriaosuudessa täysin tyhjentävästi määritellä.

Kuva 1: Perelmanin (1996) argumentaatiotekniikat.

2.5.3 Kvasiloogiset argumentit

Kvasiloogisilla argumenteilla pyritään osoittamaan mahdollisten vaihtoehtoisten tulkintojen hyödyttömyys ja esitetyn tulkinnan ehdottomuus. Kyseiset argumentit voidaan rinnastaa esimerkiksi loogiseen tai matemaattiseen ajatteluun. Niiden yhteydessä on kuitenkin hyväksyttävä ei-muodolliset väitteet, joiden kautta on mahdollista soveltaa esitetty argumentti koskemaan todellista tilannetta. Argumentit voivat Perelmanin mukaan käsitellä ristiriitatilannetta ja yhteensopimattomuutta, samuutta, määritelmiä, analyysia ja tautologiaa sekä vastavuoroisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Lisäksi Perelman määrittää matemaattiseen ajatteluun kytkeytyvät kvasiloogiset argumentit transitiivisuutta (sisältyminen ja jakaminen), vertailua ja todennäköisyyttä sekä mittoja ja painoja käsitteiksi. (Perelman 1996: 59, 63–92.)

Ristiriidan ja yhteensopimattomuuden tekniikalla tarkoitetaan sitä, kun sääntö, väite tai asenne on ristiriidassa aiemmin esitetyn säännön tai yleisesti hyväksytyn väitteen kanssa. Tällaisesta yhteensopimattomuustilasta esimerkiksi sopii isänmaallisen kokoomuksen esittämä väite itsestään vahvana Euroopan unionin kannattajana. Perinteiset kokoomuslaiset pakotetaan tällaisessa yhteensopimattomuustilanteessa omaksumaan uusi asenne tukiessaan hyvin Eurooppa-myönteistä puolueen linjaa. Tällaiseen ristiriita- tai yhteensopimattomuustilanteeseen ajautunut henkilö voi joutua jopa naurunalaiseksi, jota puhuja haluaa välttää yleisönsä kunnioituksen säilyttämiseksi. Yhteensopimattomuuden esiintuomisella puhuja pyrkii konfliktin ratkaisuun. (Perelman 1996: 63–65.)

Samuuden argumentaatiotekniikalla tarkoitetaan kahden tekijän tai ilmaisun samaistamista toisiinsa. Argumentaatiotekniikka voi olla myös *määrittelyä*, josta voidaan erottaa neljä eri tyyppiä: ”normatiivinen määritelmä, joka säättää termin käyttötavan, deskriptiivinen määritelmä, joka kuvaa sen tavanomaista käyttöä, tiivistetty määritelmä, jossa osoitetaan deskriptiivisen määritelmän olennaiset tekijät sekä vihdoin edellisiä tyyppejä eri tavoin yhdistelevä sekamääritelmä.” Esimerkkinä määrittelystä tässä tutkimuksessa voi olla kokoomuksen vihreys, jota voidaan sanoa normatiiviseksi määritelmäksi vihreydestä. Deskriptiiviseksi määritelmäksi sopii vihreyden käyttö tavanomaisesti Vihreä liitto -puolueen tunnuksena. (Perelman 1996: 70–71.)

Analyysi argumentaatiotekniikkana on puolestaan ohjailevaa. Analyysissa yleisöä johdattelemalla puhuja haluaa vaihtaa tietyn ilmauksen itselleen sopivaksi jättäen sivuun muut mahdolliset ilmauksen tulkinnat. Yleisö voi sivuuttaa ilmauksen väittämällä sitä mielivaltaiseksi, turhaksi tai käsittämällä sen samoiksi väitettyjen tekijöiden välistä eroa tulkitseväksi *tautologiaksi*. Analyysi voi tällaisessa tilanteessa osoittaa ilmauksen väistämättömäksi tai itsestään selväksi. (Perelman 1996: 73–74.)

Vastavuoroisuuden argumentointitekniikalla tarkoitetaan kahden erilaisen, mutta toisiinsa rinnastuvan asian tai tilanteen kuvausta. Asioiden tai tilanteiden eroja voidaan pitää toissijaisina ja yhtäläisyyksiä argumentin kannalta olennaisina. *Oikeudenmukaisuuden* argumentointitekniikka nojaa puolestaan sääntöön, jonka perusteella samaan luokkaan kuuluvia asioita on kohdeltava samoin perustein. (Perelman 1996: 75–76.)

Seuraavat argumentaatiotekniikat Perleman on määritellyt matemaattiseen ajatteluun kytkeytyviksi. *Transitiiviset* argumentaatiotekniikat *sisältyvät* kokonaisuuteen tai *jakautuvat* kokonaisuuden sisällä. Niitä ovat matemaattiset suhteet ”on yhtä kuin”, ”sisältyy” ja ”suurempi kuin”. Tällaiset väittämät eivät silti aina päde ja ne voidaan kokemukseen nojaten kyseenalaistaa. Esimerkiksi ”Se mikä on minun, on myös sinun” ei transitiivisuusluonteestaan huolimatta ole totta. (Perelman 1996: 81.)

Myös *vertailua* voidaan pitää kvasiloogisena argumentointitekniikkana. Vertailuargumentissa oletetaan, että esitetty vertailu on mahdollista tarvittaessa tarkistaa. Yleisöä puhuteltaessa suhteellisen koon ilmaiseminen tarkan lukumäärän sijaan voi olla tehokkaampi vaikuttamiskeino. Vertailukohde on valittava uskottavalla tavalla. Myös *todennäköisyyttä* voidaan pitää argumentaatiokeinona todistettaessa esitettyä väitettä. (Perelman 1996: 86–88, 90.)

2.5.4 Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit

Kvasiloogiset argumentit eivät aina riitä vakuuttamaan yleisöä. Kvasiloogisia argumentteja on syytä täydentää todellisuuden rakenteeseen nojaavilla argumenteilla. Ne mahdollistavat argumentaatiossa siirtymisen yleisesti hyväksytystä uudenlaiseen hyväksyntään. Todellisuuden rakenteeseen nojaavat argumentit Perelman jakaa peräkkäisyysiteisiin, rinnakkaisuussiteisiin sekä symbolisiin siteisiin. (Perelman 1996: 92–119.)

Peräkkäisyysiteisiin perustuvilla argumentaatiotekniikoilla tarkoitetaan ilmiöiden syy ja seuraus -suhteen toteavaa argumentaatiota. Tämä argumentaatiotekniikka voi tutkia syitä, todeta seurauksia tai arvottaa tosiasioita seurausten kannalta. Motiivin toteaminen on osa peräkkäisyysiteisiin perustuvaa argumentaatiota, jos syy on tahallisen toiminnan tulos. Seurauksia tarkastelevassa argumentaatiossa voidaan havainnoida, ennakoita, todentaa tai olettaa asioita. (Perelman 1996: 93–94.)

Peräkkäisyysiteet liittävät toisiinsa saman luonteisia tekijöitä. *Rinnakkaisuussiteet* argumentaatiotekniikkana puolestaan yhdistävät toisiinsa eritasoisia asioita. Yksinkertaisimmillaan rinnakkaisuussiteillä tarkoitetaan henkilön suhdetta hänen tekoihinsa. Auktoriteettiin vetoava argumentti on rinnakkaisuusside-argumentaatiotekniikan muoto. Siinä haetaan vaikutusvaltaiseen henkilöön tai ryhmään vetoamalla esitetylle argumentille hyväksyntää. Rinnakkaisuussiteillä voidaan lisäksi yhdistää erilaisia tapahtumia, taloudellisia ja oikeudellisia rakenteita, ideologioita, henkilöitä ja taustalla vaikuttavia historiallisia ajanjaksoja toisiinsa. (Perelman 1996: 102–103, 107, 113.)

Osaksi rinnakkaisuussiteitä voidaan lukea myös *symboliset siteet*. Tällainen symbolin ja sen kohteen välinen suhde on abstrakti ja siihen on vaikea liittää tunteita. Symboliin kohdistuva teko vaikuttaa siis myös sen kohteeseen. Esimerkiksi valtion lippua kaltoin kohteleva syyllistyy samalla valtion häpäisemiseen. (Perelman 1996: 114–115.)

2.5.5 Todellisuuden rakennetta määrittävät argumentit

Todellisuuden rakennetta määrittävät tai siihen perustuvat argumentit perustavat uskottavuutensa todellisuuden eri osien välisiin suhteisiin. Tällaisissa argumenteissa luodaan ennakkotapauksia, malleja, yleisenä pidettyjä sääntöjä tai analogioita. (Perelman 1996: 60–61.)

Esimerkin avulla tapahtuvassa argumentoinnissa esimerkit toimivat esitettyjen asioiden konkretisointeina. Esimerkit selvittävät tai luovat sääntöjä, rakenteita tai toimivat ennakkotapauksina. Esimerkin on oltava kiistaton. Tilanne on toinen yleisesti hyväksytyyn säännön kohdalla.

Tällöin puhutaankin säännön *havainnollistamisesta*, jolloin sääntö tehdään tunnetuksi yleisön tietoisuudessa. Esimerkit vetoavat yleisön mielikuvitukseen. (Perelman 1996: 120–122, 124.)

Eriyistäpaus voidaan esittää myös jäljittelevänä *mallina* eli jäljittelyn kohteena. Malliin perustuva argumentaatio muistuttaa auktoriteettiin nojaavaa argumentaatiota. Keskeisessä asemassa tällaisessa argumentoinnissa on jokin auktoriteetti. Vastamallin käsitteellä ja vastamalliin vetoamalla tarkoitetaan mallia, minkälainen puhuja ei missään tapauksessa haluaisi olla. (Perelman 1996: 125–126.)

Todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentaatiotekniikoita ovat myös *analogia* ja *metafora*. Analogialla tarkoitetaan retoriikan teoriassa kommunikaation ja ei-muodollisen päättelyn ominaisuutta. Analogiassa voidaan väittää ehdottomista matemaattisesta yhtälöstä poiketen esimerkiksi, että a:n suhde b:hen muistuttaa c:n suhdetta d:hen. Analogialla pyritäänkin valaisemaan käsiteltävää teemaa ja luomaan kytkentä teeman ja perustan välille. Perelman täydentää analogian tekniikkaa puhumalla metaforasta, joka on analogia tiiviissä muodossa. (Perelman 1996: 129–131, 136.)

2.5.6 Dissosiatiiiviset argumentit

Käsite-erottelu eli dissosiatiiivinen argumentointitekniikka tarkoittaa ilmiö/todellisuus -parin käyttöä. Todellisuutta vastaavat ilmiöt erotellaan todellisuutta vastaamattomista eli pettävästä ilmiöistä. Erotteluun nojautuva argumentointi on tyypillistä silloin, kun ilmiö ja todellisuus asetetaan vastakkain. Ilmiöllä ja todellisuudella voidaan tarkoittaa esimerkiksi pareja teoria ja käytäntö, jossa teoria ei välttämättä vastaa totuutta tai mielipide ja totuus, jossa mielipide ei välttämättä vastaa totuutta. (Perelman 1996: 142–143, 146, 150.)

2.5.7 Argumenttien käyttö retorisisessa analyysissä

Tekstissä argumenttien tehokkuus punnitaan suhteessa tekstiä lukevaan yleisöön. Perelman arvioi, että esitetyt väitteet eivät vakuuta kaikkia yleisössä, jos väitteen puolesta on esitettävä argumentteja. Joskus kirjoittaja haluaa esittää asiansa niin vankasti, että hän ei koe tarvitsevänsä argumentteja. Argumenttien määrä tekstissä ei ole ratkaiseva. Argumenttien runsaus selittyy sillä, että puhuja tai kirjoittaja on epävarma asiansa hyväksynnästä yleisön keskuudessa. Tehokas argumentointi voidaan saavuttaa tiiviillä esityksellä. Jos kirjoittaja pystyy esittämään uuden ja asian ytimeen osuvan argumentin, se painaa yleisön vakuuttamisessa enemmän kuin heikko argumentti. Kirjoittaja voi tuoda heikon argumenttinsa yllättävänä tekstin keskiöön, jolloin sekin voi vakuuttaa yleisön. Vastustajan argumentin omaksuminen on tehokas vakuuttamisen keino. Sen voi

saada helposti hyväksytyksi, koska vastapuoli on sen jo aikaisemmin hyväksynyt. Kirjoittaja pyrkiiin saamaan vastustajan argumentin omaksi edukseen. (Perelman 1996: 155–159.)

Perelmanin mukaan tekstin johdannon sisältö voi olla merkityksetön käsiteltävän väitteen kannalta. Johdannossa kirjoittaja pyrkii voittamaan yleisön puolelleen, herättämään kiinnostusta ja saamaan yleisön myötämieliseksi asialleen. Toisaalta johdanto tähtää ennakkoasenteen herättämiseen sanottua kohtaan yleisössä. Perelman suosittelee painavien argumenttien asettamista tekstin alkuun tai loppuun. Samoin väite voidaan esittää tekstin alussa tai lopussa. Tosiseikkoja ei kannata välttämättä esitellä, koska yleisö tietää ne jo entuudestaan. Vastustajaan kohdistetut argumentit on hyvä sijoittaa esityksen loppuun, koska ne jäävät yleisön mieleen. (Perelman 1996: 164–166.)

Olen tämän tutkimuksen yhteydessä keskittynyt yhteen uuden retoriikan teoreetikoon, Perelmaniin, jonka myös Summa (1998) on nostanut keskeiseksi. Olen tässä luvussa pyrkinyt erittelemään Perelmanin teorian retoriikan argumentaatiosta ja tekniikoista oman tutkimukseni kannalta mielekkäällä tavalla. Perelman (1996: 164) hyväksyy retoriikassa aiheen jäsentämisen johdantoon, asian selostamiseen, todistamiseen, vastaväitteiden torjumiseen, kertaukseen ja loppulauseeseen, minkä pohjalta kirjallista esitystä voidaan tarkastella. Tämän jäsennyksen ei kuitenkaan tarvitse näkyä kaikissa puheissa ja teksteissä. Perelmanin teoriataustaa laajennetaan seuraavassa luvussa retoriseen analyysiin, koska se osaltaan haastaa Perelmanin tarkasti argumentaatioon keskittyvän näkemyksen. Siinä missä Perelman esittelee uuden retoriikan argumentaatiotekniikoita, Arja Jokinen on koonnut keinoja vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoimiseksi. Jokisen retorisen analyysin näkemys perustuu osaltaan Perelmanin argumentaatioteoriaan. Oman tutkimukseni kannalta Jokisen näkemykset täydentävät Perelmanin argumentointia erityisesti tekstin merkitysten tuottamisen ja tulkinnallisen luonteen tarkastelun kannalta (Jokinen 1999: 127).

2.6 Retorinen analyysi

Retorinen analyysi voidaan asemoida osaksi kielellisesti ilmaistujen tekstien diskurssianalyttista tutkimusta. Retorisen analyysin taustalla on uuden retoriikan teoreettiset lähtökohdat ja muun muassa Perelmanin näkemys suostuttelemisesta ja vakuuttamisesta argumentaatiotekniikoiden avulla. Retorisessa analyysissä pidetään lähtökohtana sitä, että todellisuutta voidaan tulkita. Tutkimuksellinen tulkinta kohdistetaan puhuttuun tai kirjoitettuun argumentointiin. Argumenttien avulla esitetyt väitteet saadaan näyttämään kannatettavilta. Samaa tekniikkaa käyttää Perelman omassa teoriassaan. Retorisessa analyysissä selvitetään, miten todellisuuteen liittyvät seikat saa-

daan vakuuttaviksi ja yleisön kannatettaviksi. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten yleisö halutaan saada sitoutumaan esitettyihin väitteisiin. Jokisen mukaan puolueohjelmat soveltuvat retorisen analyysin kohteiksi. Analyysissa tarkastellaan sitä, minkälaisen aseman puolue ottaa julkiseen keskusteluun tuottamassaan dokumentissa. (Jokinen 1999: 126–127, 132; Perelman 1996: 16–19.)

Retoriikan tieteellisessä tutkimuksessa ei riitä, että se tunnetaan ilmiönä. Retoriikka on voitava määrittää myös analysoitavaan muotoon, jolloin voidaan puhua retorisesta analyysistä. Retoriikasta puhuttaessa ja sitä tarkasteltaessa korostuu argumentaation käsite. Argumentaatio voidaan määrittää retoriikan tehokeinoksi ja siksi ne on vaikeaa erottaa toisistaan. Useat retoriikan teoreetikot keskittyvätkin vain argumentaatioteorian todentamiseen.

Argumentaatio voidaan nähdä Perelmanin teorian mukaan vakuuttamiseen ja suostutteluun pyrkivänä tehokeinoina retoriikassa. Toisaalta retoriikkaa voidaan tarkastella myös sille ominaisten tavoitteiden kautta. Kakkuri-Knuuttila kiteyttää yli 2000 vuotta vanhan Aristoteleen retoriikanäkemyksen. Hänen mukaansa retoriikan kolme vaikutuskeinoa, ethos, pathos ja logos, pyrkivät samaan tavoitteeseen argumentaatiossa. Retorisen analyysin perustana onkin aristoteelilainen ajatus pääväitteen tai tekstin sanoman uskottavuuden lisäämisestä. (Perelman 1996: 12; Kakkuri-Knuuttila 2007: 233.)

Kakkuri-Knuuttilan mukaan retorisen analyysin tarkastelukohteena on itse teksti ja tekstin omat vaikutuskeinot. Hänen mukaansa retorista analyysia toteutettaessa tutkijalta edellytetään tietynlaista jo olemassa olevaa empiiristä tietoa käsiteltävästä asiasta. Retorinen analyysi onkin kiinnostunut niin tekstin asiasisällöistä kuin tekstin ilmaisukeinoista. Kakkuri-Knuuttila kiteyttää retorisen analyysin keinot tarkoittamaan metaforia, rinnastuksia, muita kielikuvia, ilmaisujen värikylläisyyttä tai niukkuutta ja niiden asemaa tekstin uskottavuuden kannalta. Perelmanin (1996) argumentaatioteoriassa on vastaavia retorisen analyysin keinoja argumentaatiotekniikkoina. Perelman ei kuitenkaan korosta ilmaisujen värikylläisyyttä, niukkuutta tai asemaa. Muutoin Perelmanin argumentaatiotekniikat ulottuvat yksityiskohtaisempaan erittelyyn. (Kakkuri-Knuuttila 2007: 234.)

Retorisessa analyysissa ei myöskään saa unohtaa yleisön suhdetta käsiteltävään tekstiin, mikä Perelmanin teoriassa on argumentaation keskeinen lähtökohta. Kakkuri-Knuuttila määrittää *retorisen tilanteen* käsitteen, jolla tarkoitetaan puhujaa, yleisöä sekä puheen tai tekstin foorumia. Analysoijan on pystyttävä määrittelemään yleisö, jolle teksti on suunnattu. Yleisökohde saattaa vaikuttaa merkittävästikin lopulliseen analyysitulokseen. (Perelman 1996: 16–27; Kakkuri-Knuuttila 2007: 235, 238.)

Retorisen analyysin lähtökohdat muistuttavat hyvin paljon uuden retoriikan mukaisia oletuksia. Arja Jokinen (1999) on tarkastellut retorista diskurssianalyysia ja on sen myötä määritellyt retoriset keinot. Retoristen keinojen erittely pohjautuu Potterin (1996: 112) faktan konstruoimisen strategioihin. Näillä strategioilla tarkoitetaan pyrkimystä, jonka myötä esitetyt väitteet ymmärretään tosina. Jokinen laajentaa retoristen keinojen tarkastelua Potterin näkemysten pohjalta, koska Jokisen mukaan totuuksina pidetyt asiat eivät rajoitu tosiasioiden tuottamiseen. Hänen mukaansa sosiaalinen todellisuus rakentuu tosiasioiden ohella moraalisisista hyveistä, jotka luovat pohjaa retoriselle keskustelulle. Samansuuntainen ajattelu on myös osa Perelmanin argumentaatioteoriaa. Hänen mukaansa tosiseikkana toteamus sisältää mahdollisuuden valintoihin, joista voidaan keskustella. (Perelman 1996: 57; Jokinen 1999: 131–132.)

Jokinen on koonnut artikkeliinsa retoristen keinojen erittelyn. Kulloisenkin tarkastelun kohteena olevasta aineistosta riippuen jotkin keinot saattavat olla epäolennaisia, ja toisaalta aineistosta voi hyvinkin löytyä uusia keinoja. (Jokinen: 1999: 132.)

Argumentaation vakuuttavuutta voidaan vahvistaa *väitteen esittäjään* tai *esitettyyn argumenttiin* liittyvillä retorisilla keinoilla. Nämä kaksi eri tarkastelunäkökulmaa sekoittuvat usein keskenään. Seuraavaksi esittelen Jokisen retoriset keinot, joista neljä ensimmäistä on selkeimmin argumentin esittäjän vakuuttavuuden lisäämiseen liittyviä, ja loput keinot liittyvät esitetyn argumentin vahvistamiseen. (Jokinen 1999: 132–155.)

Etäännyttäminen omista intresseistä

Jos argumentin esittäjä ajaa omaa tai edustamansa tahon etua, voi yleisön vakuuttaminen olla vaikeaa. Siksi puhujan on pyrittävä etäännyttämään omat intressinsä käyttämistään argumenteista. Puhujan pyrkimyksiensä toteutumiseksi on hänen luotava pyyteetön, mutta rehellinen ja jopa objektiivinen kuva itsestään. (Jokinen 1999: 133–134.)

Puhujakategorioilla oikeuttaminen

Puhujakategorioilla vaikutetaan puheen uskottavuuteen. Argumentit voivat sisällöstään huolimatta olla uskottavia, jos ne perustuvat arvostettuun ja väitteen kannalta olennaiseen kategoriaan. Esimerkiksi opettajakategoriasta lausutut väitteet, jotka keskeisesti kuuluvat opettajan ammattiosaamiseen, ovat uskottavampia kuin samoista aiheista puhuvan ”maallikon”, esimerkiksi oppilaan vanhemman. Joskus kategorisointi voi silti olla päällekkäistä. Päällekkäisyystilanteessa samaan henkilöön voidaan kategorisoida sekä opettajan, kaupunginvaltuutetun ja vanhemman tyytit. Retorisessa analyysissä tarkastellaan sitä, millä kategoriolla puheen uskottavuutta lisätään. (Jokinen 1999: 135; Potter 1996: 114.)

Liittoutumisasteen säätely

Retorisessa analyysissä tarkastellaan myös liittoutumisasteen säätelyä. Tällä tarkoitetaan sitä, sitoutuuko puhuja esitettyyn väitteeseen vai etäännyttääkö hän itsensä siitä toimien vain esittäjänsä argumentin välittäjänä. Esimerkissä ”Valitut opetusmenetelmät tuottavat opettajan mukaan toivottuja tuloksia”, puhuja vain raportoi, kun taas ”Opetusmenetelmät tuottavat toivottuja tuloksia”, puhuja liittoutuu lausuman kanssa. (Jokinen 1999: 136–137.)

Konsensuksella tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen

Esitettyä argumenttia voidaan vahvistaa *me*-retoriikkaa tai asiantuntijalausuntoa hyödyntäen. Olennaista on se, ettei argumentoinnissa esitetty väite ole yksin väitteen esittäjän mielipide, vaan se voidaan mieltää yleisemmin hyväksytyksi. Väitteen esittäjä pyrkii luomaan konsensusta eli yhteisymmärrystä yleisönsä kanssa yleisesti hyväksytyjen totuuksien avulla. Yleisön onkin hankalaa vastustaa mielipiteitä, jotka esitetään siten kuin ne olisivat kaikkien yhteisesti hyväksymiä. (Jokinen 1999: 138–139.)

Tosiasiapuhe

Retorisessa analyysissä voidaan tarkastella myös tosiasiapuhetta. Tosiasiapuhetta hyödyntävä argumentaatio saa puhujasta tai tulkinnoista riippumattomat asiat näyttämään tosilta, minkä takia yleisön on välttämätöntä hyväksyä esitetyt tosiasiaväitteet. Tämä onnistuu silloin, kun ilmenevien väitteiden esittäjä vetoaa omista näkemyksistään riippumattomiin seikkoihin. Poliittisia tekstejä tarkasteltaessa usein ikävät asiat voidaankin mieltää tosiasioiksi, jotka on sellaisenaan hyväksyttävä. Tosiasiapuheessa voidaan hyödyntää myös passiivimuotoa, jolloin puhe ei ilmaise aktiivista tekijää ja näin ollen väitteen esittäjän rooli argumentaation kannalta katoaa. (Jokinen 1999: 140–141; Jokinen 1993: 220–222.)

Kategorioiden käyttö

Kategorisointi on osa kaikkea argumentaatiota. Kategorisointia voidaan tarkastella kategorioiden luomisen tai niiden rajojen ja sisältöjen perusteella. Kolmas tapa kategorioiden tarkastelussa on kategorioiden tilanteesta riippuva käyttö, jolloin asioita voidaan joko oikeuttaa tai kritisoida. (Jokinen 1999: 141–142; Billig 1987: 135.)

Yksityiskohdat ja narratiivit

Yksityiskohtaiset kuvaukset tapahtumakulusta eli narratiivit antavat tapahtumista totuudenmukaisen vaikutelman. Narratiivirakenteen myötä tapahtumat saattavat näyttää yllätyksettömiltä. Tarinan kulkua seuratessaan tarinan kuulija tai lukija tekee tarpeelliset tulkinnat itse. Puhujan tai kirjoittajan ei tarvitse niitä erikseen tulkita. (Jokinen 1999: 144; Potter 1996: 117–118.)

Määrällistäminen

Kvalifiointi eli määrällistäminen on hyvin yleinen keino pyrittäessä vaikuttamaan kuulijaan tai lukijaan. Määrällistäminen voi tapahtua joko numeerisesti esimerkiksi luvuilla, prosenteilla ja osuuksilla. Toisaalta voidaan määrällistää myös laatusanojen, kuten pieni, suuri, marginaalinen, avulla. (Potter ym. 1991; Juhila 1993: 168–172.) Määrällistettäessä esitetyjä asioita pyritään luomaan mielikuva yksiselitteisestä ja ristiriidattomasta tiedosta. Toisaalta tarkastelu vaikuttaa argumentaation uskottavuuteen. Samakin aineisto voi puhutusta tarkastelukulmasta riippuen kertoa kuulijalle eri asioita. (Jokinen 1999: 146.)

Ääri-ilmaisut

Ääri-ilmaisut liittyvät olennaisesti määrällistämiseen. Ääri-ilmaisuja ovat esimerkiksi ”ei koskaan”, ”täydellisesti”, ”joka kerta” ja ”ikuisesti”. Ääri-ilmaisut voivat korostaa tai lieventää puhutun asian haluttuja piirteitä. Toisaalta ääri-ilmaisulla voidaan luoda mielikuvaa tarkasteltavan toiminnan toistuvuudesta ja jatkuvuudesta sanoman vakuuttavuuden lisäämiseksi. Toisaalta niillä voidaan myös oikeuttaa omaa toimintaa ääritilanteissa. (Jokinen 1999: 150–151.)

Metaforat

Jokinen (1999: 148) määrittää metaforan muun muassa tarkoittamaan vertausta ilman kuin-sanaa. Metafora luo käsiteltävään asiaan merkityksiä ja pyrkii sen myötä vakuuttamaan lukijan tai kuulijan puhujan sanomasta. Huomaamattomimmat metaforat ovat usein arkipäiväisiä. Tällaisia metaforia ovat esimerkiksi ”korkea moraalit” tai ”talous kasvaa”. (Jokinen 1999: 148–150.)

Muita retorisia keinoja vakuuttavuuden lisäämiseksi

Kolmen lista antaa riittävän näytön tarkasteltavasta asiasta. Siitä syntyy vaikutelma jostakin yleisemmästä piirteestä. *Kontrastiparin käytöllä* kuulijalle ja lukijalle luodaan positiivisia tai negatiivisia mielikuvia vakuutettavasta asiasta. *Esimerkit ja erilaiset rinnastukset* helpottavat argumenttien ymmärrettävyyttä ja selkeyttävät niitä. *Toiston* keinoa käyttämällä luodaan omaan puheeseen jatkuvuutta. Toiston avulla voidaan myös toisten puheiden argumentteja sitoa osaksi omaa puhetta. *Oletettuun vasta-argumenttiin varautumisella* tarkoitetaan sitä, että puhuja suojautuu jo ennal-

ta omalla argumentoinnillaan mahdollisilta vastaväitteiltä. Tällaisessa tilanteessa toiselta osapuolelta viedään mahdollisuus käyttää mahdollisesti oma argumenttinsa. (Jokinen 1999: 152–155.)

Jokisen esittelemät retorisen analyysin keinot ovat osittain yhteneväisiä Perelmanin argumentaatiotekniikoiden kanssa. Jokisella on sellaisia analyysikeinoja, joista Perelman puhuu teoriassaan yleisemmällä tasolla kuten yleisökäsitys (Jokisen omista intresseistä etäännyttäminen) tai tosiseikkana pidetty toteamus (Jokisen tosiasiapuhe). Jokisen määrällistämisen, metaforan ja ääri-ilmaisun tekniikat vastaavat Perelmanin kvasiloogisia argumentaatiotekniikoita. Perelmanin mallin argumentaatiotekniikka vastaa Jokisen asiantuntijuuteen liittyvää retorista tekniikkaa. Lisäksi Perelmanin esimerkkiä hyödyntävä argumentaatiotekniikka vastaa Jokisenkin esittämää näkemystä esimerkistä retorisenä keinona. Jokinen tosin ei nosta esimerkkiä tekniikkana yhtä merkittävään asemaan kuin miten Perelman sen ymmärtää.

Omassa tutkimuksessani käytän keskeisesti Perelmanin argumentaatioteoriaa väitteiden argumentoinnin todentamiseksi. Jokisen esittämät retoriset analyysikeinot tukevat Perelmanin mukaista argumentaatioanalyysia. Analyysissa keskeinen käsite on kokoomuksen vihreysnäkemys.

2.7 Puolueohjelmat retorisen analyysin kohteena

Puoluepoliittiset tekstit ovat retoriikka, joissa pyritään vakuuttamaan yleisö. Kari Palonen (1996: 25) on määrittänyt puolueohjelmien retoriikan peruskuvion aristoteleläistä näkemystä mukailien seuraavanlaisesti:

Kuka (retori, eetos)
vetoaa
keneen (yleisö, paatos)
millä (argumentti, logos).

Määrittely pohjautuu perelmanilaisen retoriikan perusteisiin. Palonen (1996: 25) sanookin, että tätä luentamallia voi hyödyntää minkä tahansa tekstin tutkimuksessa. Palonen puhuu retorisesta luennasta ilmiönä, joka minkälaisessa luennassa tahansa kätkee sisäänsä poliittisuuden. Toki hän teroittaa väittämäänsä siten, ettei poliittisuuden nostaminen jo valmiiksi poliittisesta tekstistä ole haastavaa. Poliittisen tekstin tarkastelussa Palosen määrittelemä yleisöön vetoava *logos* eli argumentti laajentuu käsittämään yleisempää käsitettä *retoriikka*.

Palosen (1996: 26) näkemyksen mukaan politiikka ja poliittinen teksti onkin niin sanottua erityisretoriikkaa. Tällä tarkoitetaan sitä, miten esitetyt argumentit on tärkeämpää hylätä kuin hyväksyä. Lisäksi provokaatio on tärkeämpää kuin käännäminen argumenttien esittämisessä. Tärkeämpää on myös se, mistä argumenttien avulla irtisanoudutaan kuin se, mitä niiden avulla

hyväksytään. Palonen korostaa perelmanilaista retoriikanluentaa soveltaen, että poliittisen tekstin retorisisessa luennassa tulisikin kiinnittää huomio tekstin rajaukseen (paatos), katkaisuun (eetos) ja pelinavaukseen (logos). Tähän näkemykseen perustaen Palonen (1996: 29) vakuuttaakin, että erilaisista ohjelmateksteistä voidaan löytää politiikkaa sieltäkin, missä tekstin kirjoittajat itse eivät välttämättä sellaista näe.

Dedaicin (2006: 700, 702) näkemyksessä poliittisesta puheesta puolestaan tarkastellaan suullisesti tuotettua poliittista puhetta. Näkemys itsessään on relevantti mitä tahansa suullista tai kirjoitettua poliittista tekstiä tarkasteltaessa. Dedaicin mukaan poliitikko pyrkii kasvotusten yleisön kanssa vakuuttamaan sen puolelleen tiedon välittämisen tai viihteen tuottamisen sijaan. Tällaisessa tilanteessa ei esitetä vastaväitteitä, vaan yleisö joko uskoo tai on uskomatta puhujaa. Suhde retoriikan ja toiminnan välillä on tällaisessa klassisen puhujan tehtävissä selvä. Puhuja todistaa, ohjaa, miellyttää ja liikuttaa, jotta oma päämäärä eli yleisön vakuuttaminen mahdollistuu. Olenaista Dedaicin näkemyksessä on se, että vaalimenestys on nykyisellään poliittisten tekstien päämäärä. Tämä johtuu hänen mukaansa parlamentaarisesta demokratiasta, jossa ei perinteinen puhujanäkemys enää toteudu.

Dedaicin mukaan ohjelmatekstien taustalla voidaan olettaa olevan poliittinen toimija, puolue, joka poliittisen puhujan kaltaisesti tavoittelee päämääriensä hyväksyntää. Vaalimenestyksen voi päämääränä olettaa olevan myös keskeinen niin poliittisen puhujan tavoitteissa kuin puolueen ohjelmateksteissä. (Dedaic 2006: 700, 702.)

Tutkimustyön kannalta on myös tärkeää tarkastella poliittisten tilanteiden eri puolia. Tärkeää on ymmärtää se, kuka puhuu, milloin puhuu, missä puhuu ja kenelle puhuu (van Dijk 2006: 733). Van Dijkin mukaan tarvitaan kognitiivinen näkymä puheen ja tekstin välille, jota van Dijk kutsuu poliittisen tilanteen henkiseksi malliksi. Henkinen malli määrittelee sen, miten poliittinen puhuja esittelee itselleen tärkeitä aspekteja poliittisesta tilanteesta. Henkisiä malleja voidaan kutsua konteksteiksi, subjektiivisiksi määritelmiksi, jotka kontrolloivat kaikkia mahdollisia poliittisessa tilanteessa ilmeneviä diskurssin tuottamisen ja ymmärtämisen puolia.

Paul Chilton on tutkinut poliittisen diskurssin analysointia teoksessaan *Analyzing political discourse*. Hänen mukaansa semanttisuus eli erilaiset merkitykset poliittisten toimijoiden näkemyksissä ja sanojen ja lauseiden järjestyksissä vaihtelevat, vaikka periaatteessa tarkasteltava asia olisikin sama. Syntaksia muuttamalla voidaan muuttaa merkitystä siitä, mistä puhutaan. Usein politiikassa tällainen nokkela sanojen käyttö sivuutetaan nimeämällä se vain semantiikaksi. Sana-valorinnoilla voi koko asian merkitys muuttua. Koska politiikka on pohjimmiltaan asioiden priorisointia, liiallista kieleen ja kielellisiin yksityiskohtiin takertumista voidaan pitää sopimattomana. Sama asia voidaan ilmaista eri sanoin tai eri tavalla liittäen ne puhujan omiin arvoihin. Tällöin

voidaan kiistää alkuperäinen kielellinen ilmaus tehden se kuitenkin niin, ettei toisen sanomaa leimata poliittisesti epäkorrektiksi. Se, että muokataan toisten sanoja ja vastustetaan toisten sanojen muokkaamista, on osa poliittista diskurssia. Tällaisen verbaalin ilmaisun haastaminen poliittista diskurssia tehtäessä tarkoittaa käytännössä sitä, että omalle sanomiselleen pyritään saamaan legitimitteetti. Se onkin poliittisen diskurssin kentässä olennaista. (Chilton: 2004: 7–8.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusaineisto

3.1.1 Kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma

Varsinaisena tutkimusaineistona tässä tutkimuksessa on kokoomuksen *Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä – Kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma* (2011). Analyysiosuudessa kokoomuksen ympäristöpoliittisesta ohjelmasta voidaan käyttää esimerkkien yhteydessä lyhennettä YPO. Tutkimusta taustoittavana aineistona käytetään kokoomuksen periaateohjelmaa (2006) siltä osin, kuin se koskee ympäristökysymyksiä.

Kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma on 17-sivuinen ohjelmavihkonen, väriltään vihreänsävyinen ja se on julkaistu niin puolueen internet-sivuilla kuin paperisena ohjelmavihkosena. Vihreiden sävy on hyvin ilmeinen ja näkyvä. Ohjelman nimi puoltaa ohjelman värimaailmaa. Puolue, joka yleisesti tunnetaan sinisävyisenä, on tässä ohjelmassa pukenut myös oman nimensä ja Suomen Toivo – kokoomus -tunnuksensa vihreän sävyihin. Tällainen yleisöön vetoava ja jopa hämäävä värimaailman valinta on osaltaan vakuuttamaan pyrkivä keino, joskaan se ei suoraan liity tekstintutkimukseen ja retoriikanluentaan, jotka tässä tutkimuksessa ovat keskeisiä.

Ympäristöpoliittisen ohjelman ensimmäisellä sivulla olevassa johdannossa esitellään puolueen keskeiset ympäristöpoliittiset tavoitteet. Kokoomus ei kuitenkaan puhu tavoitteista täysin ominaan subjektiivisesti, vaan etäännyttää tavoitteet koskettamaan ”kokoomuslaista ympäristöfiksum Suomea”, jolla on kolme keskeistä tavoitetta. Etusivun esittelyteksti etenee pian koskettamaan puolueen omia tavoitteita. ”Kokoomus haluaa”, ”me uskomme” ja ”tarvitsemme” ilmaisulla painotetut tavoitteet kertovat lukijalle, että kyseessä on aidosti puolueen oma ohjelma.

Ympäristöpoliittisen ohjelman johdanto viestii ohjelman olevan kokoomuslainen. Muutoin ohjelma rakentuukin pääasiassa tyyllillisesti hyvin neutraaliin, kokoomuslaisuutta korostamattomaan tyyliin. Ympäristöpoliittinen ohjelma on kuuden luvun kokonaisuus: ”Kohti ympäristöfiksum yhteiskuntaa”, ”Luonnon monimuotoisuus takaa tulevaisuuden”, ”Puhtaat vedet ovat vetoimatekijä”, ”Resurssitehokkuudesta kilpailukykyä”, ”Laatua rakennettuun ympäristöön” sekä ”Ympäristöpettämisen aika on ohi”. Ympäristöpoliittisen ohjelman loppuun on koottu yhteenvedoksi jokaisesta luvusta keskeiset johtopäätökset nopeasti luettavaan muotoon.

3.1.2 Ympäristöpolitiikka Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelmassa

Tarkasteltaessa kokoomuksen poliittisia ohjelmia, on tärkeää tietää ja ymmärtää perusteet, jotka vaikuttavat kaiken muun poliittisen ohjelmatyön takana. Kokoomus määrittääkin periaateohjelmassaan seuraavaa:

Kokoomuksen periaateohjelma rakentuu **kolmesta osasta**. Ensimmäisessä luvussa kuvailaan Kokoomusta, sen periaatteita ja politiikan perusteita. Toisessa luvussa kerrotaan Kokoomuksen arvoista ja siitä, miten ne mielletään osaksi politiikkaa. Kolmas luku kuvaa sitä, miten arvolähtöistä politiikkaa aiotaan käytännössä toteuttaa. Tätä ohjelmaa toteutetaan siten, että se otetaan huomioon kokoomuslaisessa ohjelmatyössä, vaaliohjelmissa, strategia-työssä ja käytännön politiikkaa tehtäessä. (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Periaateohjelma kokoomuksen oman määritelmän mukaan vaikuttaa siis kaiken ohjelmatyön taustalla, mitä puolueessa harjoitetaan. Sen takia onkin tärkeää, että myös tässä tutkimuksessa esitellään kokoomuksen periaateohjelma ja sen nostamat ympäristöpoliittiset näkökulmat. Periaateohjelma ei toimi tutkimuksen aineistona vaan taustoituksena. Periaateohjelmaa tarkasteltaessa voidaan ymmärtää arvot ja pyrkimykset, jotka väistämättä vaikuttavat myös analyysissa ja tutkimusaineiston tulkinnassa.

Kokoomuksen periaateohjelma koostuu kolmesta osasta, joista ensimmäisessä määritellään puolueen tarkoitus ja tehtävä, politiikan tavoitteet, aate ja aatehistoriallinen perusta. Toisessa osassa määritellään kokoomuksen arvot, joita ovat vapaus, vastuu ja demokratia, mahdollisuuksien tasa-arvo, sivistys, kannustavuus, suvaitsevaisuus ja välittäminen. Jotkin arvoista jakautuvat itse ohjelmassa vielä tarkemmin yksityiskohtaisempiin arvomääritelmiin. Kolmannessa osassa kokoomus määrittää sen, miten sen periaatteet toteutuvat ja ilmenevät lähtökohtaisesti laajentuen yksilötasolta kattamaan jopa koko maailmaa. Tässä kohtaa on kuitenkin hyvä teroittaa yleisesti tiedossa olevaa näkemystä siitä, että periaateohjelma rakentuu useiden mielipiteiden ja kompromissien tuloksena, eikä anna yksiselitteistä vastausta puolueen kannasta. Varsinkin, koska kyseinen periaateohjelma on hyväksytty vuonna 2006, saattavat siinä ilmenevät periaatteet olla joiltain osin jo vanhentuneita. Joka tapauksessa kyseinen ohjelma on tämän tutkimuksen toteutuksen hetkellä kokoomuksen ainoa ja virallinen periaatteellinen aate- ja politiikkakokonaisuus.

Puolueen periaatteet ovat ohjelman mukaan yksilölähtöisiä ja ihmisläheisiä. Tässä luvussa tarkastellaan kuitenkin vain niitä periaateohjelman lausumia, jotka voidaan selkeästi liittää osaksi ympäristöpoliittisia kysymyksiä. Periaateohjelman ensimmäisessä osassa ”Yksilön vahvuuksien ja olosuhteiden kehittäminen rakentaa ja uudistaa koko yhteiskuntaa” määritellään kokoomuksen

politiikan tavoitteet. Puolueen politiikan tavoitteet eivät korostetusti liity ympäristöpoliittisiin kysymyksiin, mutta ne on nostettu silti osaksi tavoitteita.

Tavoitteenamme on kansallisen perinnön, Suomen kielten ja kulttuurien vaaliminen ja tukeminen, koko kansan osaamis- ja sivistystasosta huolehtiminen sekä työn ja yrittäjyyden edistäminen. Kokoomus on tulevaisuuspuolue, joka haluaa käyttää tieteen, taiteen ja teknologian mahdollisuuksia maamme kehittämiseksi. Kansainvälisillä foorumeilla Kokoomuksen perustavoitteet ovat valtiollisen itsenäisyyden turvaaminen, eurooppalaisen yhteistyön kehittäminen sekä Suomen vaikutusmahdollisuuksien ja aseman vahvistaminen maailmalla. Kokoomus on aktiivinen ja aloitteellinen toimija Euroopan Unionia koskevissa kysymyksissä. **Tavoitteena on kantaa vastuuta toisista ihmisistä ja ympäristöstä maailmanlaajuisesti.**

Hyvinvointi syntyy työstä, yrittämisestä ja välittämisestä. Terve ja hyvinvoiva kansantalous pystyy tuottamaan riittävästi jaettavaa yhdessä päätettäviin kohteisiin sekä varoja paremman yhteiskunnan kehittämiseen. **Kokoomus edistää ihmisten, yritysten ja yhteiskunnan vastuuta sekä kunnioittavaa asennetta luontoa ja ympäristöä kohtaan. Ympäristö on jätettävä tuleville polville paremmassa kunnossa kuin se nyt on.** (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Vaikka kokoomus ei periaateohjelmansa perusteella korosta puolueensa politiikassa ympäristökysymyksiä, on ne silti nostettu keskeisiksi teemoiksi puolueen politiikkaa määriteltäessä. Kokoomus periaateohjelmansa mukaan kantaa vastuuta maailmanlaajuisesti ympäristöstä rinnastaen sen ihmisiin, näin ollen siis yhtä tärkeäksi seikaksi. Lisäksi kokoomus edistää ihmisten, yritysten ja yhteiskunnan yhteistä vastuuta ja kunnioittavaa asennetta luonnosta ja ympäristöstä. Kokoomus pyrkii periaateohjelmansa perusteella vaalimaan ympäristöä ja parantamaan sen oloja tavoitteella, jolla pyritään jättämään ympäristö tuleville sukupolville paremmassa kunnossa kuin mitä se on nyt, tai ainakin vuonna 2006 on ollut.

Periaateohjelman toisessa osassa puhutaan kokoomuksen arvoista. Ensimmäiseksi arvokokoinaisuudeksi kokoomus määrittelee vapauden, vastuun ja demokratian. Vapauden kokoomus määrittelee puhuen siitä näin:

Vapauden merkitys on korvaamaton. **Vapaaana jokainen ihminen pystyy kehittymään ja kehittämään sekä muodostamaan oman kuvansa itsestään ja ympäristöstään.** Vapaa sivistyksellinen ja taloudellinen toimeliaisuus luovat hyvinvoinnin perustan. **Ihmisen on saatava toteuttaa ja ilmaista itseään vapaasti toisia ihmisiä ja luontoa kunnioittaen.** (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Vapautta määrittävässä periaateohjelmakohdassa puhutaan yleisesti ympäristöstä, jota kokoomuksen periaatteiden mukaan vapaa ihminen pystyy kehittämään ja muovaamaan. Ympäristöllä tarkoitettaneen muutakin ympäristöä, kuin vihreysteemaan liittyvää ympäristöä, mutta näkemys ei kuitenkaan sulje pois ”luontoympäristön” mahdollisuutta kyseisessä kohdassa. Tämä siksikin,

koska kyseisen periaatteen lopussa korostetaan sitä, miten ihmisen toiminnassa on kunnioitettava ympäröivää luontoa. Myös vastuuta käsittelevässä periaatekohdassa kokoomus korostaa luonnon tärkeyttä. Kokoomus rinnastaakin jälleen ihmisen ja luonnon vastuullisten tekojen kohteiksi:

Vapaus on vastuullista ja yhteisöllistä. Vapaana ja itsenäisenä ihmisellä on mahdollisuus kantaa vastuuta toiminnastaan, lähimmäisestään ja yhteiskunnasta. Yhteiskunta rakentuu ja kehittyy henkilökohtaisen vastuun ottamisen kautta, yhteisöllisen vastuun tukemana. **Tun-
nemme vastuumme toisista ihmisistä ja luonnosta.** (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Seuraava ilmasto- ja ympäristökysymyksiin liitettävä periaate esiintyy kannustavuus-arvon yhteydessä. ”Talouden on toimittava ihmisen ja luonnon ehdoilla” toimii ikään kuin kyseisen kannustavuus-arvon alaotsikkona. Itse kohdassa puhutaan näin:

Yksityiseen omistukseen perustuva markkinatalous on paras tapa tuottaa hyvinvoinnin edellytyksiä. Markkinataloudella itsessään ei ole arvoja vaan ominaisuuksia. Pelkkä markkinamekanismi ei kuitenkaan jaa hyvinvointia oikeudenmukaisesti. Arvovalinnoilla yhteiskunnan on määritettävä toimeentulon minimitaso. **Vastuullista yhteiskuntapolitiikkaa tulee toteuttaa suosimalla ympäristön kannalta kestäviä verotusratkaisuja. Kannatamme luonnon ja ihmisen ehdoilla toimivaa markkinataloutta.** (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Kyseisen periaatekohdan kautta kokoomus puhuu ympäristöstä liittäen ympäristön arvostamisen ja suojelun osaksi verotusta ja toimivaa markkinataloutta. Tässä kohtaa kokoomus ei suoranaisesti määritä, miten tällaiset verotusratkaisut ympäristön kannalta olisi mielekkäintä toteuttaa. Ilmeistä onkin, että periaateohjelma määrittää raamit, joiden sisällä tulee toimia, tässä tapauksessa ympäristön kannalta kestäväällä tavalla.

Välittämisen arvon alla korostetaan yksilön vastuuta ympäristöstä ja luonnosta. Kokoomus on nostanut yhdeksi välittämisen muodoksi lähimmäisen ja yhteisvastuun rinnalle luonnon ja ympäristön otsikoimalla sen ”Vastuu ympäristöstä ja luonnosta”. Seuraavasta periaateohjelmatoiminnasta ei ole syytä lihavoida mitään kohtaa erikseen, koska se kokonaisuudessaan puhuu kokoomuksen periaatteellisesta ympäristökäsityksestä.

Ihmisen ja ympäristön tulevaisuus ovat sidoksissa toisiinsa. Tämä on otettava huomioon kaikessa toiminnassamme ja käyttäessämme luonnon voimavaroja. Meidän on tunnettava vastuumme ympäristön tilan turvaamisesta.

Ympäristönsuojelu lähtee yksilöiden asenteista ja valinnoista sekä niitä seuraavista käytäytymis- ja kulutustottumuksista. Yhteiskunnan on huolehdittava ympäristön suojelun toteutumisesta ohjaamalla kulutusta ja luonnonvarojen käyttöä kestävään suuntaan. Luonnon tapain horjuminen on kaikille yhteinen uhka. (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Yksilökeskeinen näkemys on kokoomuksen periaateohjelmassa olennainen. Kyseisessä kohdassa ilmenee hyvin se, miten yksilölähtöinen ajattelu korostuu myös ympäristökysymyksiä tarkasteltaessa. Yksilön ja ihmisen vastuu luonnosta hahmottuu myös periaateohjelman kolmannessa osassa, jossa kokoomus arvioi sitä, miten se aikoo politiikkaansa käytännössä toteuttaa.

Ihminen on luonnostaan yhteisöllinen ja hänen mahdollisuuttaan ylläpitää sosiaalisia suhteita on tuettava. Ihmisten kokema yksinäisyys on koko yhteisön yhteinen huoli. Jokaisella on oikeus tuntea olonsa turvalliseksi. Oikeuksien rinnalla ihmisellä on vastuullisuuden velvollisuus. **Tämä koskee erityisesti toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamista.** Jokaisen ihmisen on mahdolluuksiensa mukaan kannettava vastuuta itsestään ja lähiyhteisöstään. Huolehtiminen lähimmäisestä ja lähiyhteisön jäsenistä rakentaa välittämisen ilmapiiriä. (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Lisäksi kokoomus puhuu periaateohjelmansa kolmannessa osassa siitä, että perheen ja lähiyhteisön vastuulla on pitää huolta lasten oikeudesta turvalliseen elinympäristöön. Kuntien kokoomus toivoo olevan vastuullisia ympäristön viihtyvyyden, terveellisyyden ja turvallisuuden takaamiseksi. ”Euroopan unionin on tunnettava vastuunsa myös Euroopan ulkopuolisista kansoista, ihmisoikeuksista, inhimillisestä häädystä sekä **ympäristön** tilasta”, toteaa kokoomus Euroopan unionia koskevassa periaatekohdassaan. Periaateohjelman lopussa kokoomus laajentaa periaatteensa koskettamaan maailmanlaajuisia näkemystä, jossa ympäristökysymykset nousevat edelleen merkittäviksi.

Kannamme huolta ympäristön tilasta, ilmaston muutoksesta, ilman puhtaudesta sekä puhtaan veden ja ruoan riittävydestä. Köyhyys ja väestönkasvu ovat kysymyksiä, joihin on löydettävä vastauksia. Uskomme koulutuksen ja sivistyksen vaikutukseen ja voimaan. Emme voi sulkea silmiä ihmisten hädältä, vaan meidän on kyettävä olemaan avuksi parhaan kykymme mukaan. **Luonnon monimuotoisuuden kunnioittaminen ja uhanalaisten lajien aktiivinen suojeleminen ovat ympäristönsuojelun perustavoitteita, myös eläinten kohteluun tulee kiinnittää huomiota.** (Kansallinen Kokoomus, Periaateohjelma.)

Edellä sanotusta käy ilmi, että periaateohjelman kaikissa kohdissa on ympäristökysymykset nostettu esiin. Periaatteellisesti ne esitetään yksilölähtöisenä ja lopulta ne laajennetaan koko maailmaa koskevaksi. Periaateohjelmassa ympäristökysymykset on esitetty yleisellä tasolla. Tällä perusteella voidaankin todeta, että kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma on yhdenmukainen omien periaatteidensa kanssa. Ristiriitatilanne puolueen periaatteiden ja ympäristöpoliittisen ohjelman välille syntyy vihreyden retoriikasta, jolla kokoomus pyrkii vakuuttamaan suomalaisia ympäristöpolitiikastaan.

3.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella vihreyden retoriikkaa sinivalkoisena tunnetun Kansallinen Kokoomus ry:n ympäristöpoliittisessa ohjelmassa Perelmanin (1996) uuden retorikan teoriaan ja Jokisen (1999) esittämiin retorisen analyysin keinoihin pohjautuen. Tarkoituksena on selvittää, minkälaisia retoriikan ja argumentaation keinoja kokoomus käyttää markkinoidessaan vihreys- ja ympäristöajatteluaan ja pyrkiessään vaikuttamaan ohjelmansa lukijoihin vihreäksi nimeämällään politiikalla. Tutkimuksessa tarkastellaan, millaisilla suostuttelevilla keinoilla ja käsitteillä, keneen vedoten ja kenen näkökulmasta kokoomus puhuu vihreydestä ympäristö- ja ilmastopoliittisessa ohjelmassa. Olennaista on myös havainnoida, mitä ilmasto- ja ympäristöpoliittisten epäkohtien tai ongelmien ratkaisemiseksi luvataan, jos luvataan. Tutkimuksessa pyritään retoristen keinojen tarkastelun kautta selvittämään, minkälaista on niin sanottu kokoomuslainen vihreys.

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävät ovat:

- Minkälaisia esisopimuksia kokoomus tekee yleisönsä kanssa ympäristö-poliittisessa ohjelmassaan?
- Miten kokoomus retorisesti argumentoi esittämänsä vihreän politiikan väitteet ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan?
- Miten kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman retoriikka ja argumentointi vastaavat ohjelman keskeisiä tavoitteita?
- Mitä kokoomus lupaa yleisölleen ympäristöpolitiikallaan?

3.3 Tutkimuksen menetelmälliset lähtökohdat ja kulku

Tässä tutkimuksessa käytetään tutkimusmenetelmänä retorista analyysia, jonka kohteena on konkreettinen poliittinen teksti ja sen argumentoinnin tarkastelu. Analyysin perustelut on esitetty aikaisemmin luvussa 2. Poliittinen puhe tai puolueohjelma soveltuu hyvin retorisen analyysin kohteeksi. Analyysissa selvitetään, miten tekstissä perustellaan omaa toimintaa tai miten esitetyt näkökohdat argumentoidaan yleisölle uskottavasti ja hyväksyttävästi. Retorisuudesta puhutaan silloin, kun kielenkäytön avulla vakuutetaan tai suostutellaan tiettyä yleisöä sitoutumaan esitet-

tyihin näkemyksiin. Retorinen analyysi kuuluu diskurssianalyttisen tutkimuksen alueelle. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita merkityksistä ihmisten välisessä kommunikoinnissa, kielellisessä toiminnassa ja kielellisesti ilmaistuissa teksteissä. Merkitykset rakentuvat erilaisissa todellisuuden tilanteissa, prosesseissa ja käyttöyhteyksissä. Retorisessa analyysissä lähtökohtaoletuksena on, että todellisuutta voidaan tulkita. Tulkinta kohdistetaan argumentointiin. Argumentit tukevat puolustettavaa väitettä. (Perelman 1996: 155; Jokinen–Juhila 1999: 54–57; Jokinen 1999: 126–127.)

Tässä tutkimuksessa tutkijan tehtävä on ulkopuolisena toimijana analysoida kielellisesti ilmaistua tekstiä. Analysointi merkitsee tekstin yksityiskohtaista kielellistä erittelyä ja tulkintaa. Tulkinnassa tarkastellaan, mitä tekstin kirjoittajat argumentoinnillaan pyrkivät saamaan aikaan. (Juhila 1999: 203, 228–229.) Kajaste (1996: 192) määrittää Perelmanin teorian ongelmaksi sen, että tulkinta ja tarkastelu voidaan viime kädessä ymmärtää intuitioon perustuvana hahmottamisena. Myös Laurinen ja Marttunen (1998: 67) korostavat valitun metodin tai analysoijan tulkinnan monimuotoisuutta ja niin sanottua intuitiivisuutta. Monimuotoisuuden ja intuitiivisuuden myötä tekstin väitteiden ja perustelujen rakentumista tarkasteltaessa voidaan tekstistä määrittää väite, perustelu tai perusteluiden oikeutus. Tässä tutkimuksessa on todettava, että tutkijan tulkinnat vaikuttavat analyysiin, eikä tutkimuksen siksi voida sanoa olevan tuloksiltaan täysin absoluuttinen. Luonnollisella kielellä tapahtuvaa argumentointia tarkasteltaessa ei Perelmaninkaan (1996: 16) mukaan voida kiistää tulkinnallisuuden merkitystä. Tällaista tulkinnallisuuden leimaa tässä tutkimuksessa pyritään häivyttämään perusteluilla ja aineistohavainnoilla.

Tutkimuksen aineisto on kokoomuksen *Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä – Kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma* (2011). Ympäristöpoliittista ohjelmaa luettiin läpi monia kertoja, jotta siitä löytyi tutkimustehtävän kannalta vastaukset esitettyihin tutkimuskysymyksiin, tärkeät retoriset väitteet ja argumentit, ydinajatuksot, merkitykset, viittaukset, yksityiskohdat ja vivahdet. Tekstistä etsittiin, minkälaisia esisopimuksia kokoomus tekee yleisönsä kanssa. Tekstiä tarkasteltiin myös siitä näkökulmasta, millaiselle yleisölle kokoomus puhuu ohjelmassaan. Tekstistä etsittiin vihreyttä kuvaavia ilmaisuja ja vihreyteen liittyvää argumentaatiota. Tekstiä tarkasteltiin myös, minkälaisia retorisia keinoja kokoomus ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan käyttää. Näitä eri teemoja luetteloidtiin analyysia varten. Tekstiä lukiessa kävi ilmi, että ympäristöpoliittisessa ohjelmassa kokoomus näyttää tulkitsevan vihreyttä erilaisina ympäristöpoliittisina toimintoina.

Aluksi tarkasteltiin ja analysoitiin ympäristöpoliittista ohjelmaa kokonaisuutena. Sen jälkeen ohjelmaa tarkasteltiin ja analysoitiin luvuittain. Luvut neljä ja viisi yhdistettiin analyysissa niiden sisällön yhtenäisyyden vuoksi yhdeksi tarkastelukokonaisuudeksi.

Analyysissä tarkasteltiin aluksi, minkälaista yleisöä tekstissä puhutellaan. Sen jälkeen selvitetiin, minkälaisia vihreyteen liittyviä kielellisiä väitteitä tekstin kukin luku sisältää. Kolmanneksi tarkasteltiin, miten puolue argumentoi ja perustelee esittämänsä väitteet vihreydestään. Argumentteja tarkasteltiin sen mukaisesti, olivatko ne perusteluja esitetyle väitteelle vai konkreettisia lupauksia väitteen toteuttamiseksi. Argumentaation tarkastelussa ja analysoinnissa käytettiin keskeisesti Perelmanin argumentaatiokeinoja, joita tukemaan otettiin Jokisen retorisen analyysin keinoja.

Ympäristöpoliittisen ohjelman vihreyden argumentoinnista on tehty tulkintoja luovasti kielellisen ajattelun ja ilmaisun avulla aineiston kuvaamiseksi uusista näkökulmista. Kuvauksessa on tarkasteltu ensin yleisöä, jota kussakin tarkastelukokonaisuudessa puhutellaan. Luvusta on etsitty vihreyttä koskevat väitteet, väitteisiin liittyvät argumentit ja konkreettiset keinot väitteen toteuttamiseksi. Nämä keinot on tulkittu kokoomuksen ympäristöpolitiikan lupauksiksi. Lupaukset eivät välttämättä ole suoraan lupausmuotoisia. Ne on kuitenkin ilmaistu siten, että puolue selkeästi haluaa sitoutua esittämiinsä argumentteihin.

Kielellinen kuvaus on kirjoitettu tekstiksi. Kuvauksessa on hyödynnetty argumentaatioteoriasta nousevia tekniikoita. Väitteet ja argumentit on todennettavissa tutkimuksen liitteenä (liite 1) olevasta kokoomuksen ympäristöpoliittisesta ohjelmasta.

4 VIHREYDEN RETORIIKAN ANALYYSI

4.1 Kokoomuksen ympäristöohjelman päämääränä on ympäristöfiksi yhteiskunta

Kokoomuksen *Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä* -ympäristöpoliittisen ohjelman päämäärä on saada kaikki viisi miljoonaa suomalaista rakentamaan ympäristöfiksua yhteiskuntaa. Kokoomus on laatinut ympäristöpoliittisen ohjelman. Ohjelma on 17 sivun tiivis esitys, jollaista Perelmanin (1996: 155) mukaan voidaan pitää yleisölle sopivana retorisenä tuotteena. Ohjelman rakenteesta voi löytää Perelmanin (1996) argumentaatiokaavan (johdanto, asian selostaminen, todistaminen / vastaväitteiden torjuminen ja kertaus, loppulause).

Ohjelman lyhyessä johdanto-osassa esitetään kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman kolme tavoitetta. Näiden tavoitteiden pyrkimyksenä on tehdä suomalaisista maailman ympäristötietoisin kansa, Suomesta ympäristötekniikan ykkösmaa sekä maailman ensimmäinen hiilineutraali yhteiskunta. Näille tavoitteilleen kokoomus haluaa saada suuren yleisön ja äänestäjien tuen.

Perelmanin argumentointikaavan mukaisesti ohjelman eri luvuissa ”selostetaan” asioiden tilaa. Niissä käsitellään luonnon monimuotoisuutta, puhtaita vesiä, resurssitehokkuutta ja rakennetun ympäristön laatua. Retorinen argumentointi tapahtuu tekstin sisällä.

Ohjelmakokonaisuudessa kokoomus käyttää dissosiativista argumentointitekniikkaa, jolla se hakee laajaa hyväksyntää vihreyden ilmiölle. Kokoomus erottelee laajoja asiakokonaisuuksia toisistaan jakamalla ympäristöpoliittisen ohjelmansa lukuihin, jolloin vihreys jäsentyy seuraaviksi teemoiksi: ympäristöfiksi yhteiskunta, luonnon monimuotoisuuden merkitys, vesien puhtauden suojeleminen, energia- ja materiaalitehokkuus sekä rakennetun ympäristön merkitys.

”Kohti ympäristöfiksua yhteiskuntaa” (YPO: 4–5.)

”Luonnon monimuotoisuus takaa tulevaisuuden” (YPO: 6–7.)

”Puhtaat vedet ovat vetovoimatekijä” (YPO: 8–9.)

”Resurssitehokkuudesta kilpailukykyä” (YPO: 10–13.)

”Laatua rakennettuun ympäristöön” (YPO: 14–16.)

Viimeisessä luvussa ”Ympäristöpettämisen aika on ohi” kerrataan ja todistetaan vielä sanomaa ja pyritään torjumaan vastaväitteet. Ohjelman lopuksi kokoomus esittää vielä yhteenvedon ohjelmassa luoduista yksityiskohtaisista ja erityisesti painottamista tavoitteista. Nämä tavoitteet on esitetty ikään kuin vihreyden sävyjen argumentaation johtopäätöksinä. 21 tavoitetta suunnataan

yhteisöllisille ja yhteiskunnallisille toimijoille. Tavoitteet on koottu siihen järjestykseen, missä ne esiintyvät kunkin luvun lopussa. Suoraan yksilöön kohdistuvia ympäristötavoitteita luettelosta ei löydy, vaikka ohjelmakirjasessa retorisesti väitetäänkin, että ”vastuunsa tunteva yksilö on ympäristön vaalimisen tärkein toimija.”

Kokoomus haluaa vakuuttaa ohjelmallaan asiaperusteisesti suuren, universaaliin yleisön. Samalla kokoomus kuitenkin puolueena pyrkii vakuuttamaan oman perinteisen kannattajakuntansa, jolloin yleisö voidaan mieltää erityiseksi. Tällaisessa argumentoinnissa käytetään kokoomuksen periaateohjelmankin määrittämiä arvoja kuten yrittäjäyys, kilpailukyky, taloudellisuus, vastuullisuus, liiketoiminta ja hyötyajattelu. Tällaisesta arvoihin pohjautuvasta yleisökäsityksestä on esimerkki 1. Kokoomus tuo ohjelmassaan esiin argumentaationsa esisopimukset, joista puolue haluaa yhteisymmärryksen yleisönsä kanssa. Puolue osoittaa olevansa yleisönsä kanssa tasa-arvoisessa asemassa. Siten kokoomus puolueena osoittaa, että sillä on samat päämäärät kuin kellä tahansa yleisönsä jäsenellä. Tällaisesta universaalista yleisökäsityksestä on esimerkki 2.

1) Luonto tarjoaa **meille** monia palveluita kuten puhdasta vettä, ravintoa ja virkistystä. **Meidän** tehtävänä**me** on suojella näitä luonnon ekosysteemipalveluita jo sen takia, että **hyödyimme** niistä monella tavalla. (YPO: 6.)

2) Me uskomme, että **kaikki** suomalaiset haluavat osallistua vihreisiin talkoisiin – kukin omalla tavallaan ja itse valitsemillaan keinoilla. Siksi vihreällä on ainakin viisi miljoonaa eri sävyä. (YPO: 3.)

Kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman ensimmäinen esisopimus on otaksuma, jonka mukaan kaikki suomalaiset, niin yksilöt, yritykset kuin yhteisötkin, haluavat olla ympäristöfiksuja. Toinen ohjelman esittämä esisopimus on, että kaikki haluavat säilyttää luonnon monimuotoisuuden. Kyseinen esisopimus on otaksuma tai konkreettinen arvo. Kolmas ohjelman esisopimus on konkreettinen arvo, jonka perusteella kaikki haluavat pitää vedet puhtaina. Neljäs esisopimus on määrällinen päättelysääntö, jonka perusteella luonnonvarojen vastuullinen käyttö hyödyttää mahdollisimman monia. Viides esisopimus on myös määrällinen päättelysääntö, jonka perusteella rakennetun ympäristön laatu hyödyttää mahdollisimman monia. Edellä esitetyt esisopimukset ilmenevät ohjelman koko kokonaisuutta tarkasteltaessa ja myös luovat sille rakenteen. Ohjelma kokonaisuutta puolustetaan retorisella väitteellä, että ympäristöohjelma tuo kaikille menestystä, josta ihminen, luonto ja ympäristö hyötyvät.

4.2 Ympäristöfiksi yhteiskunta

Ympäristöohjelman ympäristöfiksua yhteiskuntaa käsittelevässä luvussa kokoomus vetoaa jokaiseen yksilöön, yritykseen, yhteisöön ja koko yhteiskuntaan. Yleisökäsityksen voidaankin sanoa olevan universaali. Kokoomus väittää ympäristöfiksun yhteiskunnan rakentuvan siitä, että yksilöillä, yrityksillä ja yhteisöillä on korkeatasoista ympäristötietoutta, yksilöt ovat vastuuntuntoisia, luonnon kantokyky otetaan huomioon ja yhteiskunnassa harjoitetaan vastuullista markkinataloutta. Jokaista ympäristöfiksua yhteiskuntaa koskevaa väittämää argumentoidaan tekstissä. Kuitenkin tekstissä päädytään vain kahteen poliittiseen tavoitteeseen, jotka molemmat koskevat yhteiskunnallisia ohjaustoimia.

Ensimmäinen johtopäätös koskee tavoiteltavaa vihreää verouudistusta ympäristölle haitallisen toiminnan verottamiseksi. Toinen tavoite koskee yhteiskunnallisia taloudellisia ja muita ohjauskeinoja, jotka johtaisivat ympäristöystävällisiin toimintatapoihin. Poliittisissa tavoitteissa retoriikan yleisönäkemyks on kaventunut koskemaan enemmän kokoomuslaiselta arvopohjalta ajattelevaa yleisöä kuin jokaista äänestäjää. Ympäristöfiksun yhteiskunnan taloudellisilla tavoitteilla suostutellaankin kokoomuslaisia äänestäjiä vihreyden tukijoiksi. Poliittisiin tavoitteisiin päädyttäessä on yksilön keskeinen merkitys ympäristön vaalijana unohtunut. Yksilö on ymmärretty yhteiskunnallisten tavoitteiden ja toimenpiteiden kohteena.

Ensimmäinen väite, jonka kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman ensimmäinen luku ”Kohti ympäristöfiksua yhteiskuntaa” esittää, on seuraavanlainen:

Väite: Ympäristötietoisuutta tarvitsevat niin yksilöt, yritykset kuin yhteisötkin.

Argumentit:

- Ihmiset ymmärtävät toiminnan vaikutukset.
- Ihmiset ottavat huomioon toiminnan vaikutukset ympäristöön ja luontoon.
- Ihmiset tekevät ympäristöystävällisiä valintoja.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Tulee olla saatavilla laadukasta ja luotettavaa sekä korkeatasoista tietoa.
- Ympäristöratkaisujen tulee olla helppoja ja kannustavia.

Argumentteja, joilla ympäristötietoisuutta koskevaa väitettä perustellaan todellisuuden rakentamiseen nojaten, on kolme. Kaikki kolme argumenttia hyödyntävät todellisuuden rakenteeseen no-

jaavaa argumentaatiotekniikkaa, joka perustuu peräkkäisyysiteisiin. Argumenttien mukaan ympäristötietoisuus saavutetaan, kun on ymmärretty oman toiminnan vaikutukset. Väitettä argumentoidaan myös sillä, että ympäristötietoisuuden on otettava huomioon oman toiminnan vaikutukset ympäristöön ja luontoon. Argumentointia vahvistetaan myös vetoamalla ympäristötietoisuuden valintoihin, joita tulisi tehdä ympäristötietoisuuden saavuttamiseksi. Jokainen näistä argumenteista perustuu peräkkäisyysiteisiin, jotka syy–seuraus-suhteilla vahvistavat esitetyn väitteen hyödyllisyyttä. Argumentit toteavat seuraukset, joita esitetty väite ajaa. Ympäristötietoisuus voidaan ymmärtää eräänlaisena motiivina, jonka ohjelma esittää tärkeäksi. Argumentit puolestaan ovat seurauksia, jotka toiminta synnyttää.

Väitteen argumenteissa esitetyt näkemykset täsmennetään siten, että yhteiskunnassa tulee olla saatavilla laadukasta ja luotettavaa sekä korkeatasoista ympäristötietoa. Lisäksi ympäristöratkaisujen tulee olla helppoja ja kannustavia. Nämä keinot vahvistavat todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja havainnollistamalla ympäristötietoisuusilmiötä siten, miten se käytännössä voisi toteutua. Havainnollistamisen argumentaatiotekniikka onkin todellisuuden rakennetta määrittävä tekniikka.

Toinen ympäristöpoliittisen ohjelman väite liittyy yksilöön ja hänen suhteeseensa ympäristönsä kanssa.

Väite: Vastuunsa tunteva yksilö on ympäristön vaalimisen tärkein toimija.

Argumentit:

- Ihmisen on luotettava siihen, että ympäristöteoilla on merkitystä.
- Mahdollisimman moni voi tehdä oikeita ratkaisuja ympäristön hyväksi.

Argumentti, jolla luvun toista väitettä perustellaan, on kvasilooginen. Argumentissa hyödynnetään todennäköisyyteen perustuvaa tekniikkaa. Väitettä, jonka perusteella vastuunsa tunteva yksilö on ympäristön vaalimisen tärkein toimija, perustellaan luottamuksella siihen, että ympäristöteoilla on merkitystä. Argumentti viittaa todennäköisyyteen siitä, että ympäristöteot vaikuttavat positiivisesti tulevaisuuteen. Argumentaatiota vahvistetaan todellisuuden rakenteeseen nojaavalla argumentilla, jonka perusteella mahdollisimman moni voi tehdä oikeita ratkaisuja ympäristön hyväksi. Tämä argumentaatiotekniikka viittaa jälleen syy–seuraus-suhteeseen, jossa väitetään yksilön olevan ympäristön vaalimisen kannalta tärkein toimija. Peräkkäisyysiteisiin perustuva argumentti vahvistaa argumentaatiota.

Luvun kolmantena väitteenä kokoomus esittää, että ympäristöfiksi yhteiskunta ottaa huomioon luonnon kantokyvyn.

Väite: Ympäristöfiksi yhteiskunta ottaa luonnon kantokyvyn huomioon.

Argumentit:

- Energian käyttöä tulee vähentää.
- Luonnonvarojen käyttöä tulee vähentää.
- Haitallista toimintaa tulee vähentää.
- Päästöjä tulee vähentää.
- Jätteitä tulee vähentää.
- Kustannustehokkuutta tulee lisätä.
- Ympäristön kannalta on tehtävä kestäviä ratkaisuja.
- On tehtävä pitkäjänteisiä investointeja.
- Toimintatapoja on kehitettävä ympäristölle myönteiseksi.

Konkreetitset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Säännöistä ja ohjeista tehdään kannustavia.
- Toteutetaan johdonmukaista ja ennakoitavaa politiikkaa.
- Kehitetään taloudellisia ja muita ohjauskeinoja ohjaamaan ympäristöystävällisiin toimintatapoihin.

Luvun kolmatta väitettä kokoomus argumentoi usealla eri keinolla, jotka lähtökohtaisesti liittyvät kvasiloogisiin argumentointitekniikoihin. Argumentit hyödyntävät matemaattista ajattelua ja vertaavat nykytilannetta esitetyn väitteen ympäristöfiksiun yhteiskuntaan. Väitettä argumentoidaan esittämällä ratkaisumalleja, joilla energian käyttöä, luonnonvarojen käyttöä, haitallista toimintaa, päästöjä ja jätteitä on *vähennettävä*. Näitä kvasiloogisia argumentteja vahvistetaan todellisuuden rakenteeseen nojaavilla argumenteilla, jotka perustuvat syy–seuraus-suhteisiin. Esitettyä väitettä argumentoidaan myös sillä, että ympäristöfiksiun yhteiskunta saavutetaan kustannustehokkaasti, ympäristön kannalta kestäviä ratkaisuja tehden, pitkäjänteisten investointien avulla ja ympäristöystävällisiä toimintatapoja kehittämällä. Kvasiloogisia ja todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja vahvistetaan edelleen todellisuuden rakennetta määrittävillä argumenteilla, jotka ovat lupauksia, joilla väite ja esitetyt argumentit saavutetaan. Nämä lupaukset ovat havainnollistuksia. Ympäristöfiksun yhteiskunnan saavuttamiseksi on luotava selkeät ja kannustavat säännöt

ja ohjeistukset, jotta ympäristöfiksi yhteiskunta mahdollistuu. Lisäksi ympäristöpolitiikan tulee olla ennakoivaa ja johdonmukaista. Taloudellisia ja muita ohjauskeinoja on kehitettävä ympäristöystävällisten toimintatapojen ohjaukseen.

Ensimmäisen luvun neljäntenä väitteenä kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma esittää markkinatalouden vastuullisuuteen liittyvän huomion.

Väite: Oikein ohjattuna vastuullinen markkinatalous edistää ympäristöarvoja.

Argumentit:

- Yhteiskunta tarvitsee säännöt ja ohjauskeinot.
- Haitallinen toiminta tehdään kannattamattomaksi.
- Saastuttaminen maksaa.
- Haitallinen toiminta tuo kustannuksia.

Konkreettinen lupaus väitteen toteuttamiseksi:

- Jatketaan vihreää verouudistusta, jossa haitallista toimintaa verotetaan.

Väitettä, jonka perusteella vastuullinen markkinatalous edistää ympäristöarvoja, perustellaan ensin kvasiloogisella analyysiargumentilla. Ympäristöarvoja edistävä markkinatalous tarvitsee säännöt ja ohjauskeinot, joilla esitetty väite lähtökohdiltaan toteutuu. Argumentti on analyysia, koska se ohjailee yleisöä ajattelemaan, ettei toista tulkintamallia voi olla. Esitettyä väitettä vahvistetaan lisäksi todellisuuden rakenteeseen nojaavalla argumentaatiolla, joka jälleen peräkkäisyysiteisiin perustuen osoittaa syy–seuraus-suhteiden vaikutuksen. Ensinnäkin väitettä argumentoidaan sillä, että ympäristöarvot markkinataloudessa mahdollistuvat, jos haitallinen toiminta tehdään kannattamattomaksi. Lisäksi esitetään, että saastuttamisen tulee maksaa. Haitallisen toiminnan siis sanotaan tuovan lisäkustannuksia.

Kvasiloogisia ja todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja vahvistetaan edelleen todellisuuden rakennetta määrittävällä argumentilla, joka havainnollistaa, miten väite todellisuudessa mahdollistuu. Vihreää verouudistusta jatkamalla ja haitallista toimintaa verottamalla esitetty väite saavutetaan.

4.3 Luonnon monimuotoisuuden varjeleminen

Kun ympäristöpoliittisessa ohjelmassa kokoomus argumentoi luonnon monimuotoisuuden varjelemisen tarvetta, on ohjelman yleisönä ihmiset pienestä päiväkotilapsesta aina maapallon yleisöön saakka, universaali yleisö. Erityisesti ohjelmassa vedotaan kaupunkilaisväestöön, viranomaisiin, päiväkotien ja koulujen kasvattajiin sekä maaseudun, hoiva-alan ja matkailualan yrittäjiin. Kokoomuksen omia kannattajia suostutellaan vihreyteen retorisella puheella luonnon ekosysteemipalveluista, luonnon pääomasta ja taloudellisesta arvosta tai luonnon tarjoamista liiketoimintamahdollisuuksista. Kyseiset sana- ja ilmaisuvalinnat liittyvät vahvasti talouteen ja talousosaamiseen, jotka ovat selkeästi kokoomuslaiseen arvomaailmaan liittyviä.

Kokoomus vetoaa yleisöönsä väitteillä luonnon monimuotoisuuden merkityksestä elämän ylläpitämisessä ja jokapäiväisessä elämässä sekä sopeutumisessa muuttuviin olosuhteisiin. Väitteet sisältävät myös näkemyksen luonnon taloudellisesta arvosta ja liiketoimintamahdollisuuksista. Kokoomus väittää lisäksi, että luonnon monimuotoisuuden kunnioitus opitaan jo lapsuudessa.

Kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman toinen kappale ”Luonnon monimuotoisuus takaa tulevaisuuden” esittää ensimmäisen luvun kaltaisesti useita väitteitä ja niille perusteluita. Toisen luvun esittämä väite on seuraavanlainen:

Väite: Luonnon monimuotoisuus ylläpitää elämää maapallolla.

Argumentit

- Elämän ylläpitäminen edellyttää puhdasta vettä ja ravintoa.
- Harvinaiset kasvit ja eläimet tarvitsevat suotuisat elinympäristöt.
- Eläimet tarvitsevat ekologiset yhteydet kulkureiteikseen.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita laajennetaan.
- Tehdään luonnonsuojeluohjelmia.
- Kehitetään vapaaehtoisesti luonnonsuojeluohjelmia.

Kokoomus väittää, että luonnon monimuotoisuus pitää yllä elämää maapallolla. Tätä väitettä puolue argumentoi selkeästi todellisuuden rakenteeseen nojaavilla, peräkkäisyysiteisiin perustuvilla argumenteilla. Väitettä perustelevat argumentit puolustavat luonnon monimuotoisuutta sillä, että sen ja yleensäkin elämän ylläpitämiseksi vaaditaan puhdasta vettä ja ravintoa. Lisäksi monimuo-

toisuuden ylläpitämiseksi tarvitaan suotuisia elinympäristöjä, joista harvinaiset kasvit ja eläimet hyötyvät. Eläimet tarvitsevat myös ekologisia yhteyksiä kulkureiteikseen, jotta luonnon monimuotoisuus toteutuu. Esitetyt argumentit vahvistavat väitettä luomalla syy–seuraus-suhteita, joiden perusteella väite oikeutetaan.

Näitä todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja vahvistetaan edelleen argumenteilla, jotka määrittävät todellisuuden rakennetta. Luonnon monimuotoisuuden ja elämän ylläpitämisen suhdetta korostavaa väitettä argumentoidaan lisäksi kiistattomiksi miellettyjen esimerkkien ja toimenpide-ehdotusten avulla. Puolueohjelman mukaan väite toteutetaan laajentamalla kansallisuustoimia ja luonnonsuojelualueita. Lisäksi väite toteutuu luonnonsuojeluohjelmien avulla, joita tulee myös kehittää vapaaehtoistoiminnan avulla.

Toisen luvun toinen väite esittää, että monimuotoisena luonto sopeutuu paremmin muuttuviin olosuhteisiin.

Väite: Monimuotoinen luonto sopeutuu paremmin muuttuviin olosuhteisiin.

Argumentit:

- Ilmasto lämpenee.
- Luonnon monimuotoisuus heikkenee.

Konkreettinen lupaus väitteen toteuttamiseksi:

- Kansainväliset sopimukset otetaan Suomessakin käyttöön.

Esitettyä väitettä perustellaan argumenteilla, jotka ovat kvasiloogisia ja matemaattiseen ajatteluun liittyviä. Argumentit liittyvät vertailuun. Väitteelle esitetään perusteiksi ilmaston lämpenemistä ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä. Argumenteilla verrataan nykyisiä olosuhteita siihen, mitä tulevaisuudessa tapahtuu ja miten tulevaisuudessa tulisi toimia.

Kvasiloogisten, vertailuun liittyvien argumenttien tueksi esitetään lisäksi todellisuuden rakennetta määrittävä argumentti. Kyseisen argumentin mukaan Suomessa on otettava käyttöön kansainväliset sopimukset, jotta luonnon monimuotoisuus voidaan turvata. Tällaisella sopimukseen liittyvällä argumentilla vahvistetaan väitettä esittämällä kiistattomaksi mielletty toimenpide-esimerkki.

Seuraavana väitteenä esitetään, että luonnon monimuotoisuudella on taloudellinen arvo.

Väite: Luonnon monimuotoisuudella on taloudellinen arvo.

Argumentit:

- Metsillä on puuntuotantoarvo, maisema-arvot ja virkistysarvoja.
- Luonnolla on rahallinen arvo.
- Luonnolla on hyvinvointia tuottava arvo.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Luonnon pääomasta rakennetaan mittareita.
- Arvioidaan ekosysteemipalveluiden merkitys kansantaloudelle.

Kokoomus väittää, että monimuotoisella luonnolla on taloudellista arvoa eli taloudellista hyötyä. Puolue vahvistaa väitettään selventämällä, mitä nämä taloudelliset arvot ovat. Kokoomus siis haluaa määrittellä sen, mitä luonnon taloudellinen arvo on. Määrittely onkin kvasilooginen argumentaatiokeino, jonka avulla puolue luo normatiivisen määritelmän käsitteen ymmärtämiseksi. Kokoomus säättää luomalleen asialle käyttötavan. Kokoomuksen mukaan luonnon taloudellisella arvolla tarkoitetaan metsän puuntuotantoarvoa, maisema-arvoa ja virkistysarvoa. Lisäksi sillä tarkoitetaan rahallista luonnon arvoa sekä hyvinvointia tuottavaa arvoa.

Tämän kvasiloogisen argumentaatiokeinin lisäksi kokoomus vahvistaa väitettään havainnollistamalla eli todellisuuden rakennetta määrittävällä tavalla. Kokoomus asettaa väitteensä tueksi havainnollistavan lupauksen, jonka perusteella luonnon monimuotoisuuden taloudellinen arvo mitataan rakentamalla mittareita luonnon pääomasta ja siten, että ekosysteemipalveluiden merkitys kansantaloudelle arvioidaan.

Seuraava väite, jonka kokoomus puolueohjelmassaan esittää liittyy luonnon liiketoimintamahdollisuuksiin.

Väite: Monimuotoinen luonto tarjoaa liiketoimintamahdollisuuksia.

Argumentit

- Hoiva-alan yritykset voivat tuottaa virkistyspalveluja.
- Luonto mahdollistaa matkailuyritysten luontomatkailupalvelut.
- Marjoja, sieniä ja muita luonnonantimia voidaan hyödyntää.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Edistetään matkailuyritysten ja viranomaisten yhteistyötä.

- Varmistetaan luontoalueiden kestävä käyttö.

Väitteen mukaan monimuotoisen luonnon avulla saavutetaan liiketoimintamahdollisuuksia. Tätä näkemystä perustellaan kvasiloogisilla, analyysiin perustuvilla argumenteilla. Kokoomus argumentoi väitettään sillä, että liiketoimintamahdollisuuksia tarjoava luonto mahdollistuu hoiva-alan yritysten tuottaminen virkistyspalveluiden ja matkailuyritysten tarjoaminen luontomatkapalveluiden avulla. Tällaisessa argumentoinnissa kokoomus pyrkii ohjailemaan ja johdattelemaan yleisöön esittämättä vaihtoehtoisia näkemyksiä. Väitettä argumentoidaan lisäksi todellisuuden rakenteeseen nojaavalla, peräkkäisyysiteisiin perustuvalla argumentilla, jonka mukaan marjojen, sienien ja muiden luonnonantimien hyödyntämisellä saavutetaan luonnon monimuotoiset liiketoimintamahdollisuudet.

Kvasiloogisia ja todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja tukemaan kokoomus on myös luonut todellisuuden rakennetta määrittäviä argumentteja väitteensä uskottavuuden lisäämiseksi. Kokoomus on havainnollistanut, miten luonnon liiketoimintamahdollisuudet voidaan käytännössä saavuttaa. Havainnollistavina, väitettä tukevin argumentteina puolue esittääkin sen, että matkailuyritysten ja viranomaisen välistä yhteistyötä tulee edistää. Samalla tulee myös varmistaa se, että luontoalueiden kestävä käyttö varmistuu.

Viidentenä väitteenä toisessa ympäristöpoliittisen ohjelmansa luvussa kokoomus esittää, että lähiluonnolla on suuri merkitys ihmisen elämässä.

Väite: Lähiluonnolla on suuri merkitys ihmisten jokapäiväiseen elämään.

Argumentit:

- Kaupunkiluonto on tärkeä elinvoiman, hyvinvoinnin ja virkistysmahdollisuuksien lähde kaupunkilaisille.
- Viheralueet sitovat kaupungissa hiilidioksidia, pölyä ja melua.
- Maaseutu- ja kulttuurimaisemat ovat suomalaisille rakkaita.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Kaupunkiluonto pidetään kunnossa ja siistinä.
- Maaseudun yrittäjät huolehtivat jatkossakin maaseutumaisemista.
- Tuulivoiman sijoittelu suunnitellaan järkevästi.
- Yhdyskuntasuunnittelussa huomioidaan kaupunkiluonnon vaaliminen.

Esitettyä väitettä kokoomus perustelee argumenteilla, jotka nojaavat todellisuuden rakenteisiin. Kokoomus tukee esitettyä väitettään argumentilla, joka periaatteessa itsessäänkin voisi olla väite. Kuitenkin argumentti, jonka perusteella kaupunkiluonto on tärkeä muun muassa hyvinvoinnin turvaava lähde kaupunkilaisille, on yleisesti hyväksytty totuus ja siksi tässä yhteydessä se toimii väitteen argumenttina. Kyseinen argumentti perustuukin peräkkäisyysiteisiin eli siihen, että kaupunkiluonnon olemassaolo luo elinvoimaa, hyvinvointia ja virkistysmahdollisuuksia kaupunkilaisille ja siksi lähiluonnolla on väitteen mukainen suuri merkitys. Vastaavasti argumentti, jonka mukaan viheralueet sitovat kaupungissa hiilidioksidia, pölyä ja melua, on paitsi asiaperusteinen fakta, myös peräkkäisyysiteisiin perustuva, syy–seuraus-suhdetta noudatteleva argumentti.

Väitettä, jonka perusteella lähiluonnolla on suuri merkitys ihmisten elämässä, perustellaan myös symbolisella siteellä, joka on todellisuuden rakenteeseen nojaava argumentti. Argumentti, jonka perusteella maaseutu- ja kaupunkimaisemat ovat suomalaisille rakkaita, vetoaa rakkauden tunteeseen. Argumentti on hyvin voimakas ja siksi erikoinen lisä ohjelman argumentointikokonaaisuudessa. Muutoin argumentit ovat pääasiassa hyvin neutraaleja. Rakkaudesta puhuttaessa argumentti on voimakkaasti tunteisiin vetoava.

Todellisuuden rakenteeseen nojaavien argumenttien lisäksi kokoomus esittää tarkasteltavalle väitteelle myös todellisuuden rakennetta määrittäviä argumentteja. Kyseiset argumentit ovat sellaisia, jotka sekä esimerkein että havainnollistuksin vahvistavat esitettyä väitettä. Argumentteina, jotka esimerkin avulla vahvistavat lähiluonnon merkitykseen liittyvää väitettä, kokoomus käyttää sitä, kuinka kaupunkiluonnon siisteys ja ylläpito sekä maaseudun yrittäjien huolehtiminen maaseutumaisemista mahdollistavat lähiluonnon vaalimisen. Havainnollistavina lupauksina kokoomus puolestaan puhuu siitä, kuinka tuulivoiman sijoittelu tulee suunnitella järkevästi ja kuinka yhdyskuntasuunnittelussa tulee huomioida kaupunkiluonnon vaaliminen.

Seuraava väite on hyvin kanta-aottava. Väitteen mukaan luonnon ja ympäristön kunnioitus opitaan lapsena.

Väite: Luonnon ja ympäristön kunnioitus opitaan jo lapsena.

Argumentit:

- Lasten luontosuhteesta on huolehdittava.
- Lasten ymmärrys ja kiinnostus luontoa kohtaan opitaan päiväkodissa ja koulussa.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Päiväkodin ja koulun lähimetsää halutaan käyttää oppimisympäristönä.

- Luonnossa liikkuminen tehdään tutuksi lapsille ja nuorille.
- Liikuntatunneilla kannustetaan luonnossa liikkumiseen.

Esitettyä väitettä puolue argumentoi edelleen samantyyppisesti, kuin mitä aiempiakin väittämiä. Argumentit pyrkivät olemaan hyvin toteavia ja itsestään selviäkin. Argumentit ovat todellisuuden rakenteeseen nojaavia ja kiistattomiksi pyrkiviä, koska ne argumentoivat esitettyä väitettä. Periaatteessa ne itsekin voisivat olla väitteitä. Joka tapauksessa argumentti, jonka perusteella lasten luontosuhteesta on huolehdittava, on vaatimus, mutta myös todellisuuden rakenteeseen nojaava peruste. Luonnon ja ympäristön kunnioituksen oppimiseksi lasten luontosuhteesta on huolehdittava, jotta esitetty väite on mahdollinen. Toinen väitettä puoltava argumentti on niin ikään todellisuuden rakenteeseen nojaava. Sen perusteella päiväkodit ja koulut ovat keskeisessä asemassa siinä, miten lasten ymmärrys ja kiinnostus luontoa kohtaan kehittyy. Argumentti onkin selvä syy-seuraus-suhteeseen perustuva perustelu sille, että väitteen toteutumiseksi päiväkotien ja koulujen kasvatustyöstä seuraa ymmärrys ja kiinnostus luontoa kohtaan.

Todellisuuden rakenteeseen nojaavien argumenttien lisäksi väitettä on perusteltu myös todellisuuden rakennetta määrittävillä argumenteilla. Väitteen tukemiseksi kokoomus on esittänyt havainnollistuksia. Kokoomus lupaa edistää lasten luonnossa liikkumista. Se toteutuu lasten ja nuorten liikuntatunneilla. Nämä argumentit esittävätkin keinot sille, miten väite olisi mahdollista toteuttaa ja siten myös vahvistavat väitteen uskottavuutta.

4.4 Puhtaat vedet ovat vetovoimatekijä

Kokoomuksen ympäristöohjelman vesien suojelun retoriikassa mielletään yleisöksi kaikki ne ihmiset, jotka Suomessa ja Itämeren alueella tarvitsevat pudasta juomavettä tai vesien tuomia virkistysmahdollisuuksia. Universaaliyleisöä laajennetaan vesiteknologian ja Itämeren alueen vesiensuojelukysymyksissä EU:n ja muidenkin maiden alueelle. Omaa kannattajakuntaansa eli erityisyleisöään kokoomus suostuttelee maatalouspäästöjen vähentämiseen vesien suojelemiseksi.

Universaaliin yleisöön vedotaan väitteillä vedestä niukkuushyödykkeenä, paikallisten toimien merkityksestä vesiensuojelussa, Itämeren veden suojelutarpeesta sekä ilmastonmuutoksen haasteista.

Kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman vesien suojelun retoriikkaa käsittelevässä kolmannessa luvussa kokoomus esittää jälleen useita väitteitä. Ensimmäiseksi kokoomus väittää puhtaan veden olevan tulevaisuuden niukkuushyödyke.

Väite: Puhdas vesi on tulevaisuuden niukkuushyödyke.

Argumentit:

- Kysymys on puhtaiden vesien virkistyskäytön jatkuvuudesta (uimarannoilla, mökkimaisemissa, kalastuksessa).
- Vesi on matkailuvaltti ja vetovoimatekijä.
- Tarvitaan juomakelpoiset järvivedet.
- Vesien pilaantumisen ennaltaehkäisy on keskeistä.
- Pohjavesien pilaantumisella on laajat ja pitkäaikaiset haittavaikutukset.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Lisätään osaamista vesivarojen hallintaan.
- Tuotteistetaan vesiteknologia vientituotteeksi.
- Hankitaan luotettavaa tietoa pohjavesialueista.
- Riskialttiit toiminnot sijoitetaan pohjavesialueiden ulkopuolelle.
- Varaudutaan onnettomuuksiin.
- Tehdään valtioiden välistä yhteistyötä.
- Huolehditaan vesien puhdistamisen osaamisesta.
- Reagoidaan nopeasti vahinkoihin.
- Huolehditaan ajan tasalla olevasta ja riittävästä öljyn- ja kemikaalitorjuntakalustosta.

Puhtaita vesiä koskevaa väitettä kokoomus argumentoi useilla eri argumentointitekniikoilla. Kokoomus argumentoi vesien puhtautta määrittelyn argumentointitekniikkaa hyödyntäen. Kokoomus määrittelee puhtaan veden niukkuushyödykkeeksi, jolla se tarkoittaa veden olevan virkistyskäytön ja matkailuvaltin edellytys ja vetovoimatekijä. Virkistyskäytöllä puolue tarkoittaa uimarantoja, mökkimaisemia ja kalastusta, joita tavoiteltaessa puhdas vesi on keskeisessä asemassa.

Kokoomus jatkaa argumentointiaan sillä, että järvivesien tulee olla juomakelpoisia. Puolue esittääkin väitteensä tueksi todellisuuden rakenteeseen nojaavan, syy–seuraus-suhteeseen perustuvan argumentin, jonka perusteella vesien pilaantumista on ennaltaehkäistävä. Tätä argumenttia kokoomus laajentaa siten, että se puhuu pohjavesien pilaantumisen laajoista haittavaikutuksista. Puolue argumentoikin esittämäänsä puhtaaseen veteen liittyvää niukkuushyödykeväitettä syiden ja seurausten tarkastelemisen avulla.

Kvasiloogisten ja todellisuuden rakenteeseen nojaavien argumenttien lisäksi kokoomus vahvistaa esittämäänsä väitettä usealla argumentilla, jotka perustuvat todellisuuden rakennetta mää-

rittäviin, havainnollistaviin ja esimerkein konkretisoituihin tekniikoihin. Kokoomus esittää laajan joukon keinoja, joiden avulla esitetty väite saavutetaan. Kyseiset keinot ovat havainnollistavia argumentointitekniikoita, joiden perusteella vesivarojen hallinta tarvitsee osaamista, vesiteknologia on tuotteistettava vientituotteeksi, mahdollisiin onnettomuuksiin on varauduttava, valtioiden välistä yhteistyötä on lisättävä ja mahdollisiin vahinkoihin on pystyttävä reagoimaan nopeasti, jotta väite mahdollistuu. Kokoomus esittää väitteensä tueksi kattavan joukon havainnollistavia keinoja, joiden avulla se pyrkii retoriikkansa uskottavuuteen.

Havainnollistusten lisäksi kokoomus esittää väitteelleen argumentteja, jotka perustuvat esimerkkeihin. Puolueen mukaan pohjavesialueista on saatava luotettavaa tietoa ja öljy- ja kemikaalitorjuntakaluston on oltava ajan tasalla, jotta puhdas vesi niukkuushyödykkeenä olisi mahdollinen. Nämä argumentit ovat konkreettisia esimerkkejä, joiden avulla kokoomus vahvistaa oman väitteensä uskottavuutta.

Toinen väite, jonka kokoomus ympäristöpoliittisen ohjelmansa kolmannessa luvussa esittää, ottaa kantaa yksittäisten vesien hoitoon.

Väite: Yksittäisten vesien hoidossa paikalliset toimet ja sitoutuminen ovat tärkeitä.

Argumentit:

- Maatalouden päästöjä tulee vähentää.
- Kalankasvatuksen kuormitusta tulee vähentää vesistöissä.
- Turvetuotannon haittavaikutukset vesistöille rajataan.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Fosfori otetaan talteen maataloudessa.
- Maatalouden tukia kohdistetaan ympäristön hyväksi.
- Hyviä käytäntöjä levitetään vesistöjen suojelussa.
- Uusien innovaatioita kehitetään.
- Uutta teknologiaa kehitetään.
- Maatalouden vesiensuojelutoimet kohdennetaan eniten päästöjä tuottaville alueille.

Argumentit, joita kokoomus väitteen tueksi esittää, ovat lähtökohtaisesti kvasiloogisia, matemaattiseen ajatteluun nojaavia argumentteja. Jotta paikalliset toimet ja sitoutuminen yksittäisten vesien paikallishoidossa toteutuisivat, maatalouden päästöjä olisi vähennettävä. Myös kalankasvatuksen kuormitusta vesistöissä olisi vähennettävä. Tällainen vähentämisen esittäminen argumentissa

on vertailua, jolla pyritään osoittamaan jonkinlainen matemaattinen tavoite esitetyn väitteen tueksi. Kokoomus esittääkin kaksi vähentämisyrittämystä, joista toinen liittyy maatalouden päästöjen vähentämiseen ja toinen kalankasvatuksen kuormituksen vähentämiseen.

Toinen kvasilooginen, matemaattiseen ajatteluun liittyvä argumentti vaatii turvetuotannon haittavaikutusten rajaamista vesistöjen hyväksi. Rajaamista kokoomus ei sen tarkemmin määrittele, mutta sillä se tähtää kuitenkin haittavaikutusten pienentämiseen tai vähentämiseen ja siten siis matemaattisesti laskettavissakin olevaan määrään.

Kvasiloogisten argumenttinsa tueksi kokoomus hyödyntää väitteensä uskottavuuden lisäämiseksi myös todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentaatiotekniikoita. Kokoomus havainnollistaa eli käyttää jälleen todellisuuden rakenteeseen nojaavaa argumentaatiotekniikkaa vakuuttaakseen väitteensä. Kokoomus puolustaa väitettään puhumalla fosforin talteenotosta maataloudessa, maataloustukien oikeanlaisesta kohdentamisesta, hyvien vesiensuojelukäytäntöjen levittämisestä ja uusien innovaatioiden ja teknologian kehittämisestä. Nämä havainnollistukset ovat keinoja, jotka paitsi tukevat kokoomuksen argumentaatiota, myös esittävät sen, miten vesienhoitotavoitteeseen voidaan päästä. Havainnollistamisen lisäksi kokoomus esittää konkreettisen ja kiistattomankin esimerkin, joka edelleen tukee esitettyä väitettä. Kokoomuksen mukaan maatalouden vesiensuojelutoimet tulee kohdentaa eniten päästöjä tuottaville alueille. Puolue ei määrittele alueita sen tarkemmin.

Kolmas väite, jonka kokoomus puhtaita vesistöjä käsittelevässä luvussaan esittää, koskee Itämerta ja sen suojelua.

Väite: Itämeren suojelu vaatii kansainvälistä yhteistyötä.

Argumentti:

- Yhteisesti sovitut sitoumukset otetaan käyttöön.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Suomella on oltava aktiivinen rooli Itämeren alueella.
- Maatalouden päästöjä vähennetään.
- Vaikutetaan EU:n maatalouspolitiikan uudistamiseen.

Ensimmäisenä argumenttina Itämerta koskevalle väitteelle kokoomus esittää todellisuuden rakenteeseen nojaavan argumentin. Sen mukaan Itämeren suojelu ja siihen liittyvä yhteistyö ovat mahdollisia yhteisesti sovittujen sitoumusten käyttöönoton myötä. Tällainen argumentti on jäl-

leen syy–seuraus-suhteisiin perustuva. Jotta Itämeren kansainvälinen yhteistyö onnistuisi, on yhteiset sopimukset otettava käyttöön.

Todellisuuden rakenteeseen nojaavan argumentin lisäksi, kokoomus havainnollistaa jälleen keinoja, joiden avulla esitetty väite olisi mahdollista toteuttaa. Kokoomuksen mukaan Suomen on otettava aktiivinen rooli Itämeren alueella, maatalouden päästöjä tulee vähentää sekä Suomen ja suomalaisten tulee vaikuttaa EU:n maatalouspolitiikan uudistamiseen, jotta Itämeren suojeleminen on mahdollista. Nämä argumentit vahvistavat esitetyn väitteen uskottavuutta, mutta silti havainnollistukset ja muutkin esitetyt perusteet eivät täysin vakuuta, koska ne eivät ole kovinkaan yksityiskohtaisia. Toisaalta kokoomus ei esitäkään Itämeren absoluuttista suojelumekanismia, vaan ainoastaan sen suojelemaan liittyvän kehityksen kohentamista kansainvälisin keinoin.

Neljäs ja viimeinen väite puhtaiden vesien kehittämiseen liittyvässä kappaleessa liittyy ilmastomuutokseen. Ilmastomuutos onkin tiedostettu ongelma ja siitä puhutaan usein eriteltäessä vihreyteen liittyviä poliittisia kysymyksiä. Niin tekee myös kokoomus ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan.

Väite: Ilmastomuutokseen sopeutuminen tuo haastetta vesiensuojeluun.

Argumentit:

- Tulvat lisääntyvät.
- Sateet lisääntyvät.

Konkreetitiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Ilmastomuutos huomioidaan maankäytön suunnittelussa.
- Ilmastomuutos huomioidaan jätevesien käsittelyssä ja maatalouden vesiensuojelutoimenpiteissä.

Esitetyn väitteen mukaan ilmastomuutos ja siihen sopeutuminen tuovat haastetta vesien suojelemaan. Väitettä kokoomus argumentoi lähtökohtaisesti kvasiloogisilla argumenteilla, jotka liittyvät matemaattiseen ajatteluun. Kokoomuksen mukaan tulvat ja sateet lisääntyvät ja siten aiheuttavat haasteita, joihin ilmasto- ja ympäristöpoliittisilla valinnoilla on pyrittävä vastaamaan. Lisääntymistä kuvaava argumentointi pyrkii osoittamaan vesistöjen muutoksen. Se perustelee esitettyä väitettä matemaattiseen ajatteluun perustuvalla vertailulla eli sillä, kuinka vesistöjen nykyinen määrä tulvien ja sateiden myötä kasvaa.

Kokoomus tukee kvasiillogista argumentointiaan tekniikoilla, jotka liittyvät todellisuuden rakenteisiin nojaaviin ja sitä määrittäviin tekniikoihin. Ensinnäkin kokoomus perustelee esittämänsä väitettä peräkkäisyysiteisiin perustuvalla, syy–seuraus-suhteeseen liittyvällä tekniikalla. Puolueen mukaan ilmastonmuutoksen asettamiin ilmastohaasteisiin voidaan vaikuttaa maatalouden vesiensuojelutoimenpiteiden avulla. Tällainen argumentti osoittaa syyn, ilmaston muutoksen, johon seurauksella, maatalouden vesiensuojelutoimenpiteillä, voidaan positiivisesti vaikuttaa.

Todellisuuden rakenteeseen nojaavan argumentoinnin lisäksi kokoomus esittää todellisuuden rakennetta määrittävän havainnollistuksen siitä, miten ilmastonmuutos tulee ilmasto- ja ympäristövalinnoilla huomioida. Kyseiseen ympäristöongelmaan ja sen ratkaisuun tulee kokoomuksen mukaan pyrkiä vaikuttamaan huomioimalla se maankäytön suunnittelussa ja jätevesien käsittelyssä. Huomiointiin perustuvalla argumentoinnilla pyritään havainnollistamaan toimenpiteitä, joilla esitettyyn väitteeseen voidaan vaikuttaa.

4.5 Eko- ja resurssitehokkuus tuovat kilpailukykyä ja laatua rakennettuun elinympäristöön

Ympäristöohjelman luvuissa neljä ja viisi argumentointi poikkeaa selvästi ohjelman alkuluvuista. Siksi niitä on samankaltaisuutensa vuoksi käsitelty tässä tutkimuksen analyysiosuudessa samassa alaluvussa. Teksti näissä kahdessa ympäristöpoliittisen ohjelman luvussa on löysempää. Retoriikka on suunnattu keskeisesti yrityksille ja yhdyskuntasuunnitteluun osallistuville tahoille. Tavallista kansalaista puhutellaan arjen sujumisella rakennetussa elinympäristössä. Näissä luvuissa yleisö on rajatumpi kuin ohjelman alkuluvuissa. Lukujen yleisö on kuitenkin sekä universaaliyleisö että erityisyleisö. Kokoomuslaista erityisyleisöä suostutellaan vihreyteen ennen kaikkea yrityselämän toimijoina. Ohjelman retoriikassa vedotaan yleisön ekologiseen ymmärrykseen tuotteiden ja palveluiden kilpailukyvyllä, biotalouden kehittämismahdollisuuksilla, jätteiden ja kierrätyksen hyödyllisyydellä sekä ympäristöfiksulla yhteiskuntarakenteella.

Ensimmäinen väite, jonka kokoomus ympäristöpoliittisen ohjelmansa eko- ja resurssitehokkuutta käsittelevässä tekstissään esittää, liittyy tuotannon materiaali- ja energiatehokkuuteen.

Väite: Tuotannossa materiaali- ja energiatehokkuus edesauttavat tuotteiden ja palveluiden kilpailukykyä.

Argumentit:

- Resurssitehokkuus säästää kustannuksia.
- Resurssitehokkuus säästää luontoa.
- Jätteiden ja hukkamateriaalin määrä vähenee.
- Toiminnalla vastataan ympäristötietoisten asiakkaiden tarpeisiin.
- Ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden kysyntä kasvaa.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Raaka-aineita käytetään vähemmän.
- Vettä käytetään vähemmän.
- Energiaa käytetään vähemmän.
- Yrityksiä kannustetaan resurssitehokkuuteen.
- Ympäristölaskennan ja -tilinpidon menetelmiä kehitetään.
- Ympäristömerkinnöillä, standardeilla ja sertifioinneilla annetaan tietoa kuluttajille.

Esitetyn väitteen mukaan tuotannon materiaali- ja energiatehokkuudella edesautetaan tuotteiden ja palveluiden kilpailukykyä. Väitettä perustellaan kvasiloogisilla argumentointitekniikoilla, jotka perustuvat vertailuun ja siten matemaattiseen ajatteluun. Ensinnäkin kokoomus sanoo resurssitehokkuuden säästävän kustannuksia ja luontoa. Säästämiseen perustuvalla argumentilla pyritään yleisölle osoittamaan, että esitetyn väitteen toteutuessa onnistutaan pienentämään kustannuksia nykyisestäään. Väite itsessään, aivan niin kuin sen argumentitkin, eivät ole kovinkaan tarkkoja, ja siksi niiden esittämä näkemys jää hyvinkin epämääräiseksi. Kokoomus kuitenkin vahvistaa esittämänsä argumentaatiota toisella matemaattiseen ajatteluun perustuvalla tekniikalla. Sen mukaan esitetty väite vähentää jätteiden ja hukkamateriaalien määrää. Kokoomus pyrkii vertailemaan nykytilannetta siihen, mikä voitaisiin saavuttaa puolueen politiikalla. Esitettyä väitettä perustellaan silti myös argumentilla, joka matemaattiseen ajatteluun perustuen pyrkii tuotteiden ja palveluiden kasvattamiseen eli määrän lisääntymiseen, jolloin ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden kysyntä kasvaisi. Tällainen väite vetoaa vahvasti yleisöön, koska kukapa ei haluaisi ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden lisäämistä.

Kvasiloogisten argumenttien tueksi on myös esitetty todellisuuden rakenteeseen nojaava argumentti. Sen perusteella väitetyn tuotannon materiaali- ja ekotehokkuudella vastataan paremmin ympäristötietoisten asiakkaiden tarpeisiin. Tarpeita ei argumentissa määritellä, mutta sen avulla pyritään osoittamaan esitetyn väitteen hyödyllisyys. Se hyödyttää ohjelman retoriikan mukaan myös ympäristötietoisia asiakkaita. Tämä argumentti onkin peräkkäisyysiteisiin perustuva, koska se esittää selkeän syy–seuraus-suhteen väitteen tueksi.

Kokoomus jatkaa väitteensä perustelua esittämällä keinoja, joilla esitetty väite saavutetaan. Jälleen puolue argumentoinnissaan palaa kvasiloogisiin argumentteihin, jotka selvästi esittävät matemaattiseen ajatteluun perustuvia tekniikoita. Jotta tuotannon materiaali- ja ekotehokkuuteen ja kilpailukykyyn voidaan vaikuttaa, raaka-aineita, vettä ja energiaa tulee voida käyttää vähemmän. Argumentaatiota jatketaan todellisuuden rakennetta määrittävien argumenttien avulla havainnollistaen. Niiden mukaan yrityksiä tulee kannustaa resurssitehokkuuteen, ympäristölaskennan ja ympäristötilinpidon menetelmiä tulee kehittää. Kokoomus esittää argumentaatioissaan myös kiistattomaksi mielletävän esimerkin siitä, miten väite voidaan saavuttaa. Kuluttajille tietoa antavien ympäristömerkintöjen, standardien ja sertifiointien avulla väite perustellaan konkreettisesti ja samalla osoitetaan väitteen hyödyllisyys.

Toinen väite, jonka kokoomus ympäristöpoliittisen ohjelmansa tässä tarkasteluosuudessa esittää, liittyy Suomeen ja sen biotalouteen.

Väite: Suomi voi kehittyä biotalouden edelläkävijäksi.

Argumentti:

- Suomella on runsaasti uusiutuvia luonnonvaroja.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Korkean osaamisen ja jalostusasteen tuotteisiin tulee panostaa.
- Uusia innovaatioita kehitetään uusiutuvien luonnonvarojen ympärille.
- Luonnon kantokyky huomioidaan.
- Raaka-aineiden käyttöä tehostetaan.
- Käytetään tuotteissa biomateriaaleja.
- Kehitetään turpeennostotekniikoita.
- Arvokkailta soilta ei nosteta turvetta.

Väitteen mukaan Suomella on mahdollisuus kehittyä edelläkävijäksi biotaloudessa. Tätä väitettä kokoomus perustelee todellisuuden rakennetta määrittävällä argumentilla, ja se esittääkin kiistattoman esimerkin. Esimerkin mukaan Suomella on runsaasti uusiutuvia luonnonvaroja, jotka edesauttavat Suomen kehittymistä biotalouden edelläkävijäksi.

Kokoomus perustelee väitettään myös todellisuuden rakenteeseen nojaavalla, peräkkäisyysiteisiin perustuvalla argumentilla. Argumentin mukaan korkean osaamisen ja jalostusasteiden tuotteisiin panostamisella voidaan edesauttaa biotalouden edelläkävijäksi kehittymistä. Lisäksi

kokoomus esittää väitteensä tueksi muita keinoja, joiden avulla tavoite voidaan saavuttaa. Nämä keinot argumentoivat väitettä monipuolisesti. Ensinnäkin kokoomus esittää matemaattiseen ajatteluun perustuvan kvasiloogisen argumentin, jonka mukaan se haluaa kasvattaa innovaatioiden määrää uusiutuvien luonnonvarojen ympärillä. Määrän kasvattamisella viitataan vertailuun ja nykyiseen asiantilaan, jota tulee kehittää ja parantaa. Kokoomuksen mukaan lisäksi raaka-aineiden käyttöä tulee tehostaa, jotta biotalous olisi mahdollinen.

Näiden kvasiloogisten argumenttien lisäksi kokoomus esittää todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja, joiden mukaan se haluaa huomioida luonnon kantokyvyn ja kehittää turpeennostotekniikoita. Nämä argumentit perustuvat peräkkäisyysiteisiin ja syy–seurausjatkumoihin. Jotta biotalous olisi mahdollinen, olisi luonnonkantokyky huomioitava ja turpeennostotekniikoita kehitettävä. Jos luonnon kantokykyä ja turpeennostotekniikoita ei huomioitaisi ja kehitettäisi, seuraukset voisivat olla epäedulliset. Väitteelle esitetyt perusteet pyrkivät osoittamaan keinot, joilla epäedulliset syy–seuraus-suhteet eivät toteutuisi.

Kvasiloogisten ja todellisuuden rakenteeseen nojaavien argumenttien lisäksi kokoomus esittää todellisuuden rakenteeseen perustuvia argumentteja, jotka havainnollistuksen ja esimerkin avulla pyrkivät osoittamaan väitteen uskottavuuden. Kokoomus havainnollistaa väitteen sillä, että se haluaa käyttää tuotteissa biomateriaaleja, jotta biotalous toteutuisi. Lisäksi kokoomus esittää esimerkin, joka konkreettisenä toimenpiteenä tukee väitettä. Argumentin mukaan arvokkailta soilta ei nosteta turvetta. Tämä argumentti on tavoite, joka ei nykyisellään ole toteutunut, koska kokoomus nostaa sen esimerkkinsä perusteella väitteensä tueksi.

Kolmantena väitteenä kokoomus esittää, että resurssitehokkuus on jätteiden kierrätystä ja niiden hyödyntämistä.

Väite: Jätteiden kierrätys ja hyödyntäminen on resurssitehokkuutta.

Argumentit:

- Kierrätysmateriaali hyödynnetään aineena tai energiana.
- Tuotteissa käytetään kierrätysmateriaaleja.
- Jätteiden kierrätys ja hyödyntäminen luovat kestävän talouden liiketoimintamahdollisuuksia.
- Kierrätysmateriaali ei saa päätyä kaatopaikoille.
- Jätteet hävitetään asianmukaisesti.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Lainsäädännöllä kannustetaan kierrätykseen.
- Kotitalousjätteiden kierrätyksestä tehdään vaivatonta.
- Ympäristörikoksiin puututaan.

Ensimmäisinä argumentteina väitteensä tueksi kokoomus esittää todellisuuden rakenteita määrittäviä argumentteja. Kokoomus havainnollistaa todellisuutta määrittäen väitteensä tueksi sen, kuinka kierrätysmateriaalia tulee hyödyntää aineena tai energiana ja kuinka tuotteissa tulee käyttää kierrätysmateriaaleja. Kokoomus jatkaa argumentointiaan osoittamalla todellisuuden rakenteeseen nojaavan argumentin, jonka perusteella kierrätyksen ja jätteiden hyödyntämisen avulla luodaan kestävän talouden liiketoimintamahdollisuuksia. Tämä argumentti esittää, mitä voi seurata, jos esitetty väite toteutuu. Peräkkäisyysiteisiin perustuvan argumentin myötä kokoomus esittää lisäksi vaatimuksiksi miellettäviä argumentteja, jotka tukevat paitsi väitettä, myös jo esitettyjä argumentteja. Kokoomus vaatii, ettei kierrätysmateriaali saa päätyä kaatopaikalle ja että jätteet on hävitettävä asianmukaisesti. Nämä argumentit ovat havainnollistavia. Ne luovat säännön, jonka yleisö pystyy helposti hyväksymään, koska havainnollistus konkretisoi todellisuudessa valmiiksi olevia ympäristöön liittyviä käyttäytymissuosituksia.

Esitellessään keinoja, joilla esitetty väite jätteiden kierrätyksestä ja hyödyntämisestä toteutuisi, kokoomus jatkaa todellisuuden rakennetta määrittävillä, havainnollistavilla tekniikoilla. Kokoomus esittää väitteensä tueksi argumentteja, joiden perusteella se haluaa lainsäädännöllä puuttua kierrätykseen, tehdä kotitalouksien kierrätyksestä vaivatonta ja puuttua ympäristörikoksiin. Kokoomus havainnollistaa todellisuutta ja pyrkii vakuuttamaan yleisönsä siitä, että esitetty väite on tavoiteltava ja keinot sen toteutumiseksi vahvistavat väitteen uskottavuutta.

Viimeinen tarkasteltavan kokonaisuuden väite liittyy ekotehokkuuteen ja elämänlaatuun.

Väite: Ympäristöfiksi yhteiskuntarakenne mahdollistaa ekotehokkuuden ja elämänlaadun.

Argumentit:

- Kodit, työpaikat ja palvelut sijoitetaan lähelle toisiaan.
- Tiivistä yhdyskuntarakennetta tukee joukkoliikenne, mahdollisuus pyöräilyyn ja kävelyyn.
- Kaupunkiluonnosta huolehditaan.
- Ympäristöfiksut ratkaisut vaikuttavat elämänlaatuun ja arjen sujumiseen.
- Energiatehokkuutta tuetaan täydennysrakentamisella ja korjausrakentamisella.

- Puu on ekologinen raaka-aine.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Suunnitellaan asuinalueet viihtyisiksi ja omaleimaisiksi.
- Huomioidaan rakentamisessa ympäristövaikutukset ja energiatehokkuus.
- Suositaan puun käyttöä rakentamisessa.
- Huolehditaan uudis- ja korjausrakentamisen osaamisesta.
- Puurakentamisen osaamisesta tehdään vientituote.
- Panostetaan kosteus- ja homevaurioiden ennaltaehkäisyyn.
- Varaudutaan ympäristömuutoksen tuomiin poikkeuksellisiin sääilmiöihin.

Väitteen mukaa ympäristöfiksi yhteiskuntarakenne on edellytys ekotehokkuudelle ja elämänlaadulle. Tätä väitettä kokoomus argumentoi jälleen eri argumentointitekniikoita käyttäen. Kokoomus hyödyntää argumentoinnissaan ensinnäkin todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja. Nämä argumentit perustuvat ohjelmalle tyypilliseen tapaan peräkkäisyysiteisiin eli syy-seuraus-suhteisiin. Kokoomus argumentoi väitettään sillä, että kaupunkiluonnosta tulee huolehtia. Väitettä perustellaan myös sillä, että ympäristöfiksut ratkaisut vaikuttavat ihmisten elämän laatuun ja arjen sujumiseen. Nämä argumentit perustuvat todellisuuden rakenteeseen, koska ne pyrkivät osoittamaan yhteiskunnallisen tilan, johon on syytä pyrkiä.

Väitteelle kokoomus esittää lisäksi toteavia argumentteja edellä mainittujen lisäksi. Pyrkimys siihen, että kodit, työpaikat ja palvelut sijoitetaan lähelle toisiaan, on esimerkkiin perustuva ja todellisuuden rakennetta määrittävä argumentti. Toteavan sävynsä vuoksi argumentti, jolla osoitetaan esitetyn väitteen mahdollisuus ja uskottavuus, on mielletävissä yleiseksi ennakkotapaukseksi. Toisaalta kokoomus myös argumentoi väitettään rakentamiseen liittyvällä näkemyksellä ekologisesta materiaalista, millaista puu puolueen mielestä on. Tämäkin argumentti on esimerkki, sääntö, joka tukee väitettä ja on myös toteavuutensa vuoksi helposti uskottavissa. Kokoomus jatkaa edelleen toteavaan sävyyn argumentointia esittämällä yleisesti hyväksytyiksi mielletävät toteamuksensa siitä, että yhdyskuntarakennetta tukee joukkoliikenne, mahdollisuus pyöräilyyn ja kävelyyn sekä se, että energiatehokkuutta tuetaan täydennys- ja korjausrakentamisella.

Esitettyä väitettä ja sille esitettyjä argumentteja vahvistaakseen kokoomus on esittänyt useita konkreettisia lupauksia. Nämä lupaukset määrittävät todellisuuden rakenteita havainnollistusten kautta. Kokoomus lupaa suunnitella asuinalueet viihtyisiksi ja omaleimaisiksi. Puolueen mukaan asuinalueiden rakentamisessa huomioidaan ympäristövaikutukset ja energiatehokkuus, suositaan puuta rakennusmateriaaleina ja huolehditaan uudis- ja korjausrakentamisen osaamisesta. Nämä

havainnollistukset konkretisoivat kokoomuksen ympäristöpoliittiset lupaukset rakentamiskysymyksissä.

Kokoomus laajentaa havainnollistavaa argumentointiaan siten, että se asettaa lisää konkreettisia tavoitteita väitteensä tueksi. Puurakentamisen osaamisesta tulee puolueen mukaan tehdä vientituote. Rakentamisessa tulee panostaa kosteus- ja homevaurioiden ennaltaehkäisyyn, ja ympäristömuutosten tuomiin poikkeuksellisiin sääilmiöihin tulee varautua. Nämä konkreettiset lupaukset vahvistavat paitsi väitettä ja väitteen argumentteja, myös tukevat rakentamiseen liittyviä lupauksia. Kokoomuksen määrittämät havainnollistukset soveltuvat myös esimerkeiksi argumenttaatiotekniikoissa rakentamista koskevissa lupauksissa. Konkreettiset, silti laajat kokonaisuudet huomioon ottava argumentointi vetoaa yleisön mielikuviin mahdollisimman yksiselitteisesti.

4.6 Ympäristöpettämisen aika on ohi

Kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman viimeinen luku, päätösluku, on ikään kuin kokoava ja poliittisen ohjelman sisällön päättävä teksti. Siitäkin huolimatta, että se päättää ympäristöpoliittisen ohjelman, luku esittää vielä väitteitä, joita argumentoidaan erilaisin argumentein. Viimeisessä luvussa yleisö ymmärretään lähtökohtaisesti hyvin universaaliksi. Yleisö mielletään koko suomalaista kansaa käsittäväksi kuitenkin niin, että lopulta jälleen kokoomus vetoaa erityisyleisöön puhuen tutkimuksesta ja innovaatioista. Tällaisten mielikuvien luominen viittaa jo aikaisemmin ohjelmatekstissä ilmenneeseen käsitykseen siitä, että kokoomus vetoaa korkeakoulutetuihin ihmisiin. Kokoomus pyrkii kuitenkin argumentointinsa lähtökohdissa vetoamaan myös universaaliin yleisöön.

Ensimmäinen väite, jonka ympäristöpoliittisen ohjelman viimeinen luku esittää, liittyy ympäristöpolitiikassa tehtyyn harhaanjohtamiseen.

Väite: Harhaanjohtaminen on saanut monet pettymään ympäristöasioissa.

Argumentit:

- Ihmiset haluavat tehdä vastuullisia valintoja ympäristön hyväksi.
- Ihmiset eivät koe voivansa vaikuttaa.
- On vaara, että menetetään ympäristönsuojelun tärkein voimavara.

Konkreettinen lupaus väitteen toteuttamiseksi:

- Hiili- ja vesijalanjälkimerkinnät tuotteissa halutaan perustaa tutkittuun tietoon.

Väitteen mukaan harhaanjohtaminen on saanut monet pettymään ympäristöasioissa. Väite siis esittää, että ihmisten mielikuviin ja valintoihin on vaikutettu aikaisemmin väärällä tavalla. Tätä väitettä kokoomus argumentoi sillä, että ihmiset haluavat tehdä vastuullisia valintoja ympäristön hyväksi. He eivät tällä hetkellä koe voivansa vaikuttaa ympäristöpoliittisiin valintoihin tarpeeksi. Nämä argumentit ovat kvasiloogisia, analyysiin perustuvia argumentteja. Kokoomus analysoi vallitsevaa yhteiskunnan tilaa esittäen argumenttinsa siten, kuin yleisö ei pystyisi ajattelemaan vaihtoehtoisia näkemyksiä ympäristöasioihin liittyvälle väitteelle. Väitteen tueksi kokoomus esittää myös kvasiloogisen määritelmäargumentin. Kokoomus määrittelee ihmisten toiminnan ja asenteiden tärkeimmäksi ympäristönsuojelun voimavaraksi. Puolueen mukaan tällainen voimavara voidaan menettää. Kokoomus vetoaa menettämisen pelkoon argumentillaan.

Kvasiloogisten argumenttinsa lisäksi kokoomus esittää väitteelleen todellisuuden rakentamiseen nojaavan, peräkkäisyysiteisiin perustuvan argumentin siitä, kuinka tuotteisiin merkittävien hiili- ja vesijalanjälkimerkintöjen on perustuttava tutkittuun tietoon. Tällä argumentilla kokoomus esittää keinon ja lupauksen, jolla väitteessä esitettyä näkemystä voidaan parantaa.

Toisaalta väitteelle esitetty argumentaatio viittaa myös erottelumuotoiseen eli dissosiativiiseen argumentaatioon. Kokoomus esittää, että ihmiset ovat joutuneet pettymään ympäristöasioissa ja eivät koe voivansa vaikuttaa niihin. Tämä näkemys voi olla mielipide, joka ei välttämättä vastaa totuutta. Tämä mielipide kuitenkin pyrkii vakuuttavuuteen. Kokoomus esittää väitteen ja sen argumentit siten kuin ne olivat tosia.

Kokoomus jatkaa viimeisen lukunsa retoriikkaa esittämällä toisen väitteen, jonka mukaan ympäristöosaamista tarvitaan kaikilla aloilla.

Väite: Ympäristöosaamista tarvitaan kaikilla aloilla.

Argumentit:

- Ympäristöosaamista tarvitaan työssä kaikilla tasoilla.
- Ympäristöosaamista tarvitaan kaikessa elämässä.
- Ympäristöfiksut aikuiset ovat nykypäivän lapsia.

Konkreettiset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Kotien, päiväkotien ja koulujen arkirutiineihin tulee kuulua ympäristöfiksut käytännöt.
- Ympäristökasvatus tulee sisällyttää opettajankoulutukseen.

Väitteensä tueksi kokoomus esittää jälleen useita eri argumentteja. Ensinnäkin kokoomus määrittelee, että ympäristöosaamista tarvitaan työssä kaikilla tasoilla, ja sitä tarvitaan lisäksi kaikessa elämässä. Kokoomus hyödyntää väitteensä argumentoinnissa kvasiloogista analyysiargumenttia. Kokoomus analysoi ympäristöosaamisen tarvetta ja siten pyrkii asettamaan sen kiistattomaksi niin, ettei yleisö ajattelisi muita mahdollisia tulkintoja siitä, mitä analyysi esittää.

Kokoomus vahvistaa väitettään argumentoimalla sitä normatiivisen määritelmän mukaan. Kokoomus säättää ympäristöfiksun aikuisen käsitteelle käyttötavan. Se määrittelee ympäristöfikset aikuiset nykypäivän lapsiksi. Kokoomus vetoaa tällöin yleisöönsä tulevaisuuttakin tarkastelevalla argumentilla.

Kyseisten kvasiloogisten argumenttien lisäksi kokoomus esittää keinoja, joilla esitetty väite ympäristöosaamisesta käytännössä mahdollistuu. Jotta väite olisi mahdollinen kotien, päiväkotien ja koulujen tulee arkirutiineissaan toteuttaa ympäristöfiksuja käytäntöjä. Lisäksi ympäristökasvatus tulee sisällyttää opettajankoulutukseen. Kokoomus esittää todellisuuden rakenteeseen nojavia argumentteja, joiden syy–seuraus-suhde on selkeä. Esitetyt argumentit perustuvat peräkkäisyysiteisiin. Väite on mahdollinen, jos argumenttien esittämät, tosin hyvin laajat näkemykset toteutetaan niin arjessa kuin jo tiettyjen alojen koulutuksessakin. Erikoista on se, että kokoomus puhuu väitteensä mukaan kaikista aloista, mutta silti nostaa esille ainoastaan opettajankoulutuksen väitettä tukeakseen. Tällä argumentilla kokoomus vetoaa paisti opettavaan kansanosaan myös vanhempiin, joiden lapsista ja nuorista opettajat nyt ja koulutuksensa myötä ovat vastuussa.

Viimeinen väite, jonka kokoomus ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan esittää, liittyy ympäristöalan tutkimukseen, innovaatioihin ja teknologiaan. Kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman mukaan edellä mainitut teollisuuteen ja tutkimukseen liittyvät toiminnot rakentavat kestävästä hyvinvointia.

Väite: Ympäristöalan tutkimus, innovaatiot ja teknologia rakentavat kestävästä hyvinvointia.

Argumentit:

- Syntyy uutta liiketoimintaa.
- Syntyy uusia työpaikkoja.
- Suomalaisyritykset menestyvät maailmanmarkkinoilla.
- Talouskasvua syntyy myös kehittyvissä maissa.

Konkreetitset lupaukset väitteen toteuttamiseksi:

- Ponnistellaan maailmanmarkkinoille pääsemiseksi.
- Panostetaan ympäristöalan tutkimukseen ja kehittämiseen.
- Saatetaan korkean osaamisen vientituotteet maailmanmarkkinoille.

Väitettä kokoomus perustelee monella eri argumentilla. Argumentit, joiden mukaan väitteen esittämän toiminnan myötä syntyy uutta liiketoimintaa ja uusia työpaikkoja, suomalaisyrityksen menestyvät maailman markkinoilla ja talouskasvua syntyy kehittyvissä maissa, ovat kaikki peräkkäisyysiteisiin perustuvia, todellisuuden rakenteeseen nojaavia argumentteja. Argumentit esittävät syy–seuraus-suhteita, joiden avulla kestävä hyvinvointi syntyisi.

Kyseisten syy–seuraus-suhteisiin perustuvien argumenttien lisäksi kokoomus esittää väitteelle keinoja, jotka ovat havainnollistavia, todellisuuden rakennetta määrittäviä argumenttikeinoja. Jotta väitteessä esitetty kestävä hyvinvointi mahdollistuu, vaaditaan ponnisteluja maailmanmarkkinoille pääsemiseksi. Kokoomus haluaa panostaa ympäristöalan tutkimukseen ja kehittämiseen sekä siihen, että korkean osaamisen vientituotteet voidaan saattaa maailmanmarkkinoille. Näiden havainnollistusten myötä kokoomus pyrkii vetoamaan yleisönsä lupaavia mielikuvia herättämällä.

4.7 Retoriset keinot kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa

4.7.1 Yleistä

Jotta kokoomuksen ympäristöpoliittista ohjelmaa ei tarkasteltaisi vain Perelmanin vahvasti argumentaatioon liittyvän teoretisoinnin kautta, on olennaista tarkastella puolueohjelman retorisia keinoja, joilla voidaan selvittää ohjelman arvomaailman ja asenteiden ilmenenistä argumentaatioanalyysia monipuolisemmin. Toisaalta kokoomuksen tiivis ohjelmateksti ikään kuin pakottaa tiiviydessään tarkastelemaan retorisia keinoja, jotka eivät ole argumentaatiokeinojen tavoin yhtä säädeltyjä yleisönäkemyksen suhteen. Retorinen analyysi, joka muistuttaa vahvasti uuden retorikan ja Perelmanin argumentaatiokäsityksen oletuksia, perustuu Arja Jokisen (1999) kokoamiin näkemyksiin.

Jokisen retorisia keinoja sovelletaan kokoomuksen ympäristöpoliittisen aineiston erittelyyn vain osittain. Jokinen toteaa itse, että jotkut keinot saattavat olla aineistosta riippuen epäolennaisia, ja niin onkin tässä analyysissa. Esimerkiksi aineistoon ei voida selkeästi soveltaa puhujakategorioilla oikeuttamisen retorista keinoa. Jokisen retorisia keinoja tässä tutkimuksessa hyödynne-

tään merkitysten ja retoristen tulkintojen kannalta. Jokisen mukaan retorinen argumentointi ilmentää sosiaalista tekemistä. (Jokinen 1999: 127, 132.)

4.7.2 Etäännyttäminen omista intresseistä

Siinä, missä Perelman puhuttelee universaaliyleisöä, Jokinen puhuu omien intressien etäännyttämisestä. Etäännyttäminen omista intresseistä on kokoomuksen ympäristöohjelmassa hyvin tyypillinen retoriikan keino. Yleisön vakuuttaminen voi olla haastavaa, kun argumentin esittäjä ajaa omaa tai edustamansa tahon etua. Ympäristöpoliittisessa ohjelmassa kokoomus ajaa puolueen etua, minkä takia vakuuttavuuteen pyrkimisessä on syytä olla yleisöä eli äänestäjiä kohtaan kunnioittava ja vakuuttava. Tällainen vakuuttavuus onnistuu etäännyttämällä puolueen omat intressit käytetyistä argumenteista (Jokinen 1999: 133–134). Esimerkkeinä omista intresseistä etäännyttämisessä toimivat seuraavat ilmaisut.

- 1) Me uskomme, että kaikki suomalaiset haluavat osallistua vihreisiin talkoisiin – kukin omalla tavallaan ja itse valitsemillaan keinoilla. (YPO: 3.)
- 2) Resurssitehokkuus on hyväksi kaikille. Se säästää luontoa ja kustannuksia tehden samalla elämästä helpompaa jätteiden ja muun hukkamateriaalin määrän vähentyessä. (YPO: 10.)
- 3) Suomi tarvitsee ihmisiä, jotka osaavat ottaa ympäristönäkökohdat huomioon niin työssään kuin muussakin elämässään. (YPO: 17.)

Esimerkeiksi omien intressien etäännyttämisestä on poimittu tarkasteltavaksi ohjelman eri kohdista joitakin esimerkkejä. Näiden esimerkkien lisäksi ympäristöpoliittinen ohjelma sisältää lukuisia muitakin vastaavia esimerkkejä. Esimerkissä 1 kokoomus pyrkii etäännyttämään omat tavoitteensa puhuen *meistä suomalaisista* osoittaen ympäristöasioiden olevan yhteisiä ja siksi tärkeitä, ei ainoastaan puolueen tavoitteiden takia olennaisia. Esimerkissä 2 puolestaan puhutaan passiivimuodossa siitä, miten resurssitehokkuus on hyväksi kaikille ja miten se muun muassa säästää luontoa. Jälleen kokoomus ei puhu itsestään, vaan pyrkii vakuuttamaan yleisönsä luomalla itsestään pyyteettömän ja objektiivisen toimijakuvan. Esimerkissä 3 etäännytetään omat intressit puhuen Suomesta ja sen tarpeista. Tässäkään esimerkissä ei osoiteta kokoomuksen omia pyrkimyksiä, vaan laajennetaan tavoitteet koskemaan Suomen tarpeita.

Etäännyttämällä omat intressinsä ilmaisuissaan kokoomus pyrkii luomaan pyyteetöntä, mutta rehelliä kuvaa itsestään. Tällainen *me*-pronominilla vahvistettu argumentti, passiivimuotoinen vakuuttelu ja muun muassa tärkeäksi miellettyään Suomeen vetoaminen, ovat kokoomuksen

ympäristöpoliittisessa ohjelmassa tyypillisiä malleja siitä, millä keinoin omat intressit pyritään etäännyttämään yleisön vakuuttamiseksi.

Vaikka etäännyttäminen omista intresseistä onkin kokoomukselle hyvin tyypillinen retorinen keino läpi ohjelmatekstin, myös *kokoomus haluaa* -tyyppiset ilmaisut ovat olennainen osa ohjelmatekstiä. Perelmanin mukaan tämän tyyppisillä ilmaisuilla puhutellaan erityisyleisöä. Tällaisella ilmaisutavalla toisaalta vahvistetaan Jokisen (1999: 134) näkemystä siitä, miten puhujan pyrkimysten toteutumiseksi rehellisyydellä objektiivisen kuvan ohella on olennainen merkitys. Kokoomuksen ohjelmaa lukeva voisi kokea ohjelman esimerkiksi kovin teennäiseksi, jos kokoomus kautta linjan häivyttäisi puolueen ohjelmatekstin sisällöstä.

4.7.3 Liittoutumisasteen säätely

Liittoutumisasteen säätely, jonka Jokinen (1999: 138) teoretisoinnissaan määrittää retorisen analyysin kannalta tärkeäksi, ilmenee tietyllä tavalla myös kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa. Liittoutumisasteen säätelyllä tarkoitetaan tässä tarkastelussa sitä, mikä kokoomuksen liittoutumisen aste on suhteessa esittämiinsä kuvauksiin eli väitteisiin. Esimerkkinä liittoutumisasteen säätelystä toimii seuraavat esimerkit.

4) Ympäristöpettämisen aika on ohi. (YPO: 17.)

5) Väärä tieto ja harhaanjohtaminen ympäristöasioissa ovat saaneet monet pettymään. (YPO:17.)

Esimerkissä 4 kokoomus vakuuttaa, että sen ympäristöpoliittinen ohjelma lopettaa pettämisen ympäristöasioissa. Kokoomus sitoutuu puolueena tähän väitteeseen. Esimerkissä 5 kokoomus puolestaan kuvailee, että ympäristöasioissa on annettu väärää tietoa ja johdettu harhaan ja sen vuoksi ihmiset ovat pettyneet. Tässä esimerkissä kokoomus ei osoita suoraan, mikä taho on pettänyt ihmiset. Kokoomus ei myöskään liitoudu pettäjien joukkoon. Perelmanin argumentoinnissa vastaavanlaista liittoutumisasteen säätelyä vastaa käsitys erottelumuotoisista, dissosiativisista argumentaatiotekniikoista, joissa mielipide ja asian nykyinen tila asetetaan vastakkain siten, ettei mielipide välttämättä vastaa totuutta.

4.7.4 Konsensuksella vahvistaminen

Ympäristöpoliittisen ohjelman vakuuttavuutta kokoomus vahvistaa sillä, että se esittää näkemyksensä *me*-retoriikkaa hyödyntäen kuin useakin taho olisi tavoitteet allekirjoittanut. Olennaista on

se, että kokoomus pyrkii osoittamaan tavoitteidensa olevan usean eri henkilön hyväksymiä, olkoonkin että jokainen näistä henkilöistä olisi kokoomuslainen. Tällainen *me*-retoriikka ilmenee muun muassa esimerkissä 1, jossa kokoomus puhuu itsestään *me*-muodossa, vakuuttaa puolueen olevan yksimielinen tavoitteistaan ja näkemyksistään.

6) Siirtämällä puhdasta teknologiaa, voimme tukea kestäväää talouskasvua myös kehittyvissä maissa (YPO: 17.)

Puhtaan teknologian siirtämisessä kehittyviin maihin ei puhuta kokoomuksen asiana. Toiminta edellyttää kansallista konsensusta ja pyrkimystä. Jokinen (1999: 139) puhuu siitä, miten yhteisesti hyväksytyä totuutta tai hyvettä on hankala vastustaa ja siksi sellainen argumentaatiotekniikka on oivallinen.

4.7.5 Tosiasiapuhe

Edellä esitetyt Jokisen kuvaamat retoriset keinot liittyvät siihen, miten argumentin esittäjä pyrkii lisäämään omaa vakuuttavuuttaan. Loput Jokisen (1999: 140–155) kuvaamat keinot, joita tässä analyysissä käytetään liittyvät siihen, miten esitetystä argumentista saadaan tosiasia. Nämä keinot näyttävät osoittautuvan osittain päällekkäisiksi. Tämä korostuu erityisesti tosiasiapuheen retoriikkaa tarkasteltaessa. Tosiasiapuheessa todetaan yksinkertaisesti, miten asiat ovat yleisinä totuuksina. Tosiasiapuhe retoriikkatekniikkana ei tuo esiin epäkohtia. Tosiasiapuheentyypiset esimerkit voidaan helposti mieltää yleisiksi totuuksiksi.

Tosiasiapuheella tarkoitetaan tilannetta, jossa kokoomus saa itsestään tai yleisöstään riippumattomat asiat näyttämään tosilta vedoten seikkoihin, jotka ovat puolueesta itsestään riippumattomia. Tällaisina esimerkkinä voisi toimia esimerkit 2 ja 3, mutta analyysin vahvistamiseksi myös seuraavat poiminnat puoltavat tosiasiapuheen merkityksellisyyttä kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa.

7) Luonnon monimuotoisuus ylläpitää elämää maapallolla. (YPO: 6.)

8) Luonnon ja ympäristön kunnioitus opitaan jo lapsena. (YPO: 7.)

9) Täydennys- ja korjausrakentamisella voidaan parantaa myös energiatehokkuutta, sillä yhdyskuntien käytön aikaiset ympäristövaikutukset liittyvät ennen kaikkea rakennusten lämmittämiseen sekä liikkumiseen. (YPO: 15.)

Esimerkki 7 on ilmaisu, jossa tosiasiapuhe on ehdoton yleinen totuus. Kukaan ei varmasti voi kiistää sitä, etteikö luonnon monimuotoisuus ylläpitäisi elämää maapallolla. Olennaista onkin se, että joku toinen saattaisi määritellä maapallon elämän ylläpitäjän eri tavalla.

Esimerkki 8 esittää näkemyksen siitä, milloin luonnon ja ympäristön kunnioitus opitaan. Tämäkin esimerkki huokuu totuudenmukaisuutta, jota ei ole helppo kiistää. Kasvatukselliset näkökulmat niin sanotusta ympäristökasvatuksesta saattavat puhujasta riippuen olla kuitenkin eriäviä. Samaten kuin esimerkki 9, jossa esitetään ikään kuin ehdottomana faktana se, miten energia-
tehokkuutta voidaan parantaa.

Tosiasiapuheilmaisut ovat kokoomuksen ympäristöpoliittiselle ohjelmalle hyvin tyypillinen retorinen tapa ilmaista omia näkemyksiään ja niiden avulla pyrkiä vakuuttavuuteen. Tämä ilmenee myös siinä, miten vähän kokoomus itse ohjelmatekstissä johdantolukua huomioon ottamatta käyttää puolueen nimeä argumentoinnin vahvistamiseksi; nimeä käytetään ainoastaan kolme kertaa. Tietyllä tapaa kokoomuksen poliittisen ohjelman voisikin kategorisoida lähes ainoastaan tosiasiapuheen retoriikan hyödyntäväksi tekstikokonaisuudeksi. Perelmanin teorian avulla tehtyä analyysia tarkastelemalla ja Jokisen retorisia keinoja analyysissa hyödyntämällä voidaan todeta, ettei tosiasiapuheenteeniikka monimuotoisuudesta huolimatta ole ainoa tapa kokoomuksen argumentoinnissa, vaikka se yleinen onkin.

4.7.6 Kategorioiden käyttö

Jokinen (1999: 141–142) sanoo kategorisoinnin olevan olennainen osa kaikkea argumentaatiota. Sitä, että kokoomus jakaa ympäristöpoliittisen ohjelmansa kuuteen eri lukuun teemasisältöjen perusteella, voidaan pitää tietyllä tavalla kategorisointina. Jokisen esittämää kategorisointia vastaa Perelmanilla kvasiologiseen määrittelyyn liittyvä argumentointiteeniikka. Kokoomus kategorisoi ympäristöpolitiikan tarkoittamaan ympäristöfiksun yhteiskunnan tavoitteita, luonnon monimuotoisuuden takaamista, vesistöjen suojelua, resurssitehokasta kilpailukykyä luonnon ehdoilla, rakennetun ympäristön haasteita ja sitä, kuinka ympäristöpettämisen aika on ohi. Toisaalta kokoomus kategorisoi yksityiskohtaisemmin ympäristöä käyttävät tahot rajaten ne tarkasti.

10) Ympäristötietoisuutta tarvitsevat niin yksilöt, yritykset kuin yhteisötkin. (YPO: 4.)

Sanavalinnat, joilla tekstissä kategorisointi tapahtuu, ovat merkittäviä. Ne heijastavat kategorisointimuodossaan tietynlaista kuvaa puolueen politiikasta, jota se tietoisesti tai tiedostamattaan haluaa viestiä. Sanavalinnat, esimerkiksi *ympäristöfiksi yhteiskunta* (YPO s. 4), *ekosysteemipalvelut* (YPO s. 6), *ekotehokkuus* (YPO s. 14) ja *ympäristöosaaminen* (YPO s. 17) ja *ympäristöpet-*

täminen (YPO s. 17) luovat kategorioita ympäristöpoliittisesta toiminnasta ja siten toimivat myös retorisisina tehokeinoina.

Kategorisoinnit tulevat esiin myös ilmaisuissa, joissa puolue ymmärtää ympäristön ja luonnon ikään kuin palveluna. Ympäristöasiat rinnastetaan samankaltaiseksi asiaksi kuin millaisena voidaan pitää esimerkiksi kunnallista terveydenhuolto- tai tieliikennejärjestelmää. Luonto ymmärretään siis yhteiskuntaa palvelevana ja sen hyvinvointia turvaavana asiana. Tällainen palvelukeskeisyys ilmenee seuraavista esimerkeistä.

11) Luonto tarjoaa meille monia palveluita kuten puhdasta vettä, ravintoa ja virkistystä. (YPO: 6.)

12) Harvinaisten kasvien ja eläinten elinmahdollisuudet turvataan – – huolehtimalla ekologisten yhteysklien toimivuudesta. (YPO: 6.)

13) Luonnon – – ekosysteemipalveluiden taloudellinen arvo on otettava uudella tavalla huomioon päätöksenteossa. (YPO: 6.)

14) Hoiva-alan palvelu-ryitykset voivat hyödyntää luonnon tarjoamia virkistyspalveluita – –. (YPO: 6.)

Siinä, missä kokoomuksen käsitevalinnat liittyvät mielikuviin, joilla pyritään osoittamaan luonnon olevan ihmisten ”palvelukeskus”, puolue pyrkii luomaan yleisölle mielikuvaa vahvasta talousosaamisestaan. Yleisesti on tiedossa, että kokoomus kantaa valtiovarainministerin salkkua (vuoden 2011 alkuvuoden aikana). Puolue nauttii muutenkin luottamusta talousasioiden hallinnassa. Eri asia on toki puhua siitä, miten talouspolitiikan sisäiset valinnat toimivat. Ympäristöpoliittinen ohjelma puoltaa tätä talousosaamista seuraavien esimerkkien avulla, joissa sanavalinnat liittyvät vahvasti talouteen.

15) Puhdas vesi on tulevaisuuden *niukkuushyödyke*. (YPO: 8.)

16) Suomalaisen vesiosaamisen ja -teknologian *tuotteistaminen vientituotteiksi* on mitä parhainta maailman pelastamista. (YPO: 8.)

Kokoomuksen käyttäessä poliittisessa ohjelmassaan värikkäitä käsitevalintoja, olennaista on myös joidenkin käsitteiden puuttuminen. Sillä, että esimerkiksi kokoomus-käsite mainitaan itse ohjelmatekstissä vain kolme kertaa, pyritään suostuttelemaan kuka tahansa lukija ohjelman taakse. Toki ympäristöpoliittisen ohjelman kannessa ja johdantotekstissä puhutaan kokoomuksesta, mutta jos luettaisiin ympäristöpoliittista ohjelmaa esimerkiksi vain luku kerrallaan irrallisena muusta kokonaisuudesta, ei välttämättä voitaisi sanoa kyseessä olevan juuri kokoomuksen ohjelmateksti. Kuitenkin käsitevalinnat, kuten *yksilö* ja *vastuullisuus*, jotka ohjelmassa useaan ottee-

seen toistuvat, puoltavat ohjelman kokoomuslaisuutta. Yksilökeskeisyys ja vastuullisuus ovat kokoomuksen arvoja, mutta jos ei tunne kokoomuksen periaateohjelmaa, näiden käsitevalintojen syvällisempää merkitystä voi olla hankala ymmärtää ja yhdistää kokoomukseen.

Määrällistäminen on Jokisen (1999: 146–147) käyttämä ilmaus, millä kuvataan esitetyn näkemyksen määrää, esimerkiksi suuruutta ja vähyyttä. Kokoomuksen ohjelmassa on määrää kuvaavia ilmaisuja, joita Jokinen nimittää laatusanoiksi. Vastaavia ilmaisuja Perelman kutsuu matemaattiseen ajatteluun liittyväksi vertailuksi. Ohjelmatekstissä ei ole numeerisia ilmauksia. Määrällistettäessä esitettyjä vaatimuksia ja pyrkimyksiä, pyritään luomaan uskottava mielikuva ristiriidattomasta tiedosta. Tällaista tietoa ei kokoomus kuitenkaan halua ohjelmatekstissään liiemmin osoittaa muutoin kuin puhumalla siitä, miten esimerkiksi turpeen haittoja tulee *vähentää*.

Jokisen (1999: 152–155) retoriikkakeinoiksi lukeutuvat esimerkit ja erilaiset rinnastustekniikat edustavat samankaltaista näkemystä, kuin mitä Perelmanin todellisuuden rakennetta määrittävät argumentaatiotekniikat ovat. Jokinen ei kuitenkaan anna näille tekniikoille yhtä suurta painoarvoa kuin Perelman. Esimerkkianalyysin toistaminen Jokisen näkemykseen tukeutuen ei tuo tälle tutkimukselle merkittävää uutta sisältöä.

Seuraava taulukko havainnollistaa analyysissa tarkasteltuja Jokisen esittämiä retoriikkatekniikoita ja niiden vastaavuutta Perelmanin argumentaatiotekniikoiden kanssa.

JOKINEN (1999)	PERELMAN (1996)	LÖYTYY YPO -OHJELMASTA
Etäännyttäminen omista intresseistä	X	X
Puhujakategorioilla oikeuttaminen		
Liittoutumisasteen säätely	X	X
Konsensuksella vahvistaminen* tai asiantuntijan lausunnolla vahvistaminen	X	(X)
Tosiasiapuhe	X	X
Kategorioiden käyttö	X	X
Yksityiskohdat ja narratiivit		
Määrällistäminen	X	X
Ääri-ilmaisut		X
Metaforien käyttö	X	
Muut retoriset keinot:		
- kolmen lista		

- kontrastiparin käyttö		
- esimerkit ja erilaiset rinnastukset	X	
- toisto		
- oletettuun vasta-argumenttiin varautuminen		X

Taulukko 1: Perelmanin ja Jokisen argumentaatiotekniikan tarkastelu.

*Aineistosta löytyy konsensuksella vahvistaminen, muttei asiantuntijan lausunnolla vahvistamista.

5 PÄÄTÄNTÖ

5.1 Teoreettinen viitekehys ja tutkimustehtävä

Tämän tutkimuksen tehtävänä on ollut eritellä sinivalkoisen Kansallinen Kokoomus ry:n ympäristöpoliittisen ohjelman retoriikkaa ja argumentaatiota. Ympäristöpoliittinen ohjelma on ilmestynyt vain muutama kuukausi ennen eduskuntavaaleja, minkä vuoksi tarkasteltavaa tekstiä voidaan pitää hyvin keskeisenä osana kokoomuksen politiikkaa vuonna 2011. Vihreys kokoomuksen tiiviissä ympäristöpoliittisessa ohjelmassa näyttäytyy hyvin monipuolisena, mutta myös haastavana retoriikan tarkastelukohteenä.

Tutkimuksen teoreettisina lähtökohtina on tarkasteltu ja käytetty keskeisesti Perelmanin (1996) uuden retoriikan teoriaa ja Jokisen (1999) esittämiä retorisen analyysin keinoja. Näiden teoretisointien avulla on pyritty saamaan mahdollisimman kattava ja monipuolinen kuva kokoomuksen vihreyden retoriikasta ja argumentaation eri keinoista havainnoiden samalla, minkälaisena kokoomuksen vihreys voidaan ymmärtää. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, minkälaisia esisopimuksia kokoomus tekee yleisönsä kanssa ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan. Lisäksi on tarkasteltu sitä, miten kokoomus retorisesti argumentoi esittämänsä vihreän politiikan väitteet ohjelmassaan. Samalla on selvitetty myös sitä, miten kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman retoriikka ja argumentointi vastaavat ohjelmassa esitettyjä tavoitteita. Tämyntyyppisessä puolueohjelmatutkimuksessa on myös ollut olennaista selvittää sitä, mitä kokoomus yleisölleen on luvannut ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan.

Tutkimuksessa on selvitetty, minkälaisia retoriikan ja argumentaation keinoja kokoomus on käyttänyt markkinoidessaan vihreys- ja ympäristöajatteluaan, jonka tarkoituksena on ollut vakuuttaa ohjelman lukijat puolueen vihreäksi nimeämällä politiikalla. Tutkimuksessa on tarkasteltu, millaisilla suostuttelevilla keinoilla ja käsitteillä, kenelle ja kenen näkökulmasta kokoomus puhuu vihreydestä ympäristöpoliittisessa ohjelmassa. Tutkimuksessa on havainnoitu myös sitä, mitä ilmasto- ja ympäristöpoliittisten epäkohtien tai ongelmien ratkaisemiseksi on luvattu tehdä. Olen halunnut selvittää, mitä sinivalkoisen kokoomuksen vihreydellä oikeastaan tarkoitetaan.

Tässä päätäntöluvussa kootaan analyysin tuottamat keskeiset havainnot. Tutkimustulokset kuvaavat kokoomuslaista vihreysretoriikkaa. Tutkimustuloksissa arvojen ja asenteiden tulkinta on myös keskeistä, koska analyysikohteenä on ollut puoluepoliittinen ohjelma.

5.2 Poliittisten ohjelmien retorisen argumentaation analyysi

Tämän tutkimuksen viitekehyksenä toimineella uuden retoriikan analyysillä on pyritty erittelemään sekä tarkasteltavan tekstikokonaisuuden asiasisältöjä että tekstin ilmiä. Retoristen keinojen analyysi on havainnollistanut poliittisen ohjelmatekstin arvomaailmaa selkeämmin kuin pelkkä perelmanilainen argumentaatioanalyysi. Tämän tutkimuksen aineiston retoriikkaa voidaan nimittää yksiselitteisimmin argumentoinnin retoriikaksi. (Ks. Kakkuri-Knuutila 2007: 234; Palonen–Summa 1998: 10.)

Yksityiskohtia esittävän analyysin takia loppupäätelmissä ei ole tarvetta toistaa kaikkea sitä, mikä on luettavissa analyysiluvusta. Päätännössä nostetaan esiin analyysistä keskeiset näkökohdat. Päätäntöosuus myös kokoaa analyysissä ilmenneet yksityiskohdat laajemmin ymmärrettäviksi kokonaisuuksiksi.

Perelmanin (1996: 24–25) retoriikkateorian keskeisenä teemana on yleisökäsitys. Yleisö on hyvin merkittävässä asemassa argumentoinnin uskottavuutta tarkasteltaessa. Kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman yleisöksi voidaan analyysiosuudessa todettujen tulosten perusteella määritellä sekä universaali- että erityisyleisö, joihin puolue pyrkii retorisilla ja argumentaatiokeinoillaan vaikuttamaan. Erityisyleisönä kokoomus puhuttelee paitsi puolueen tukijoita myös muita nimettyjä yleisöjä kuten maanviljelijät, opettajat tai yrittäjät.

Siinä, missä kokoomuksen yleisökäsitys on vihreyden retoriikkaa tarkasteltaessa olennainen osa retoriikan ja argumentaation uskottavuutta, myös argumentaation lähtökohdat eli esisopimukset (esim. Perelman 1996: 28) ovat vakuuttavuuden kannalta hyvin keskeisiä. Analyysissä on esitelty kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman esisopimukset. Jotta argumentointi onnistuisi, on yleisön hyväksyttävä esitetyt lähtökohdat. Niin kuin analyysiluvussa on todettu, yleisön todellista reaktiota ei tässä tutkimuksessa voida osoittaa. Tutkimustuloksena onkin vain tulkinta siitä, että jos yleisö kokoomuksen luomat esisopimukset hyväksyy, argumentaatio siinä tapauksessa myös vakuuttaa yleisön. Tarkastelun perusteella kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa esisopimuksiksi osoittautuivat ohjelman lukujen otsikot. Otsikoissa lausuttuja näkemyksiä kokoomus pitää yleisön ja argumentoijan yhteisinä käsityksinä siitä, mitkä asiat ovat totuuksia, tosiseikkoja tai yleisesti hyväksytyjä otaksuntoja. Näillä esisopimuksilla kokoomus luo sidoksia ympäristöpolitiikkaansa, omiin keskeisiin tavoitteisiinsa ja ympäristöpoliittisen ohjelmansa tarkoitukseen.

Yleisökäsitys ja esisopimusajattelu ovat kaikessa argumentaatiotutkimuksessa johdantoa varsinaiselle analyysille, joka tässä tutkimuksessa on tarkoittanut paitsi Perelmanin (1996) argumentaatioteorian myös Jokisen (1999) esittämien retoriikkatekniikoiden luokituksen soveltamista

käytäntöön kokoomuksen ympäristöpoliittista ohjelmaa tarkasteltaessa. Analyysiosuudessa on selvitetty argumentaatiotekniikat, joita kokoomus Perelmanin teorian perusteella ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan on hyödyntänyt. Analyysin mukaan kokoomuksen ympäristöpoliittisen ohjelman voidaan kokonaisuudessaan väittää olevan erottelumuotoista eli dissosiativista argumentaatiotekniikkaa hyödyntävää. Argumentaatio kokoomuksen ohjelmatekstissä pyrkii läpi ohjelman jäsentämään tietoa vihreydestä ja vihreyskäsityksestä uudella tavalla. Kokoomus konkretisoi vihreyden konkreettisina tekoina, joita se esittää argumentaationsaan ohjelmansa lupauksina. Tällä tavalla kokoomus erottelee oikean vihreyden väärästä vihreydestä.

Kokoomus hyödyntää Perelmanin argumentaatiotekniikoita monipuolisesti. Jotkut tekniikat ovat kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa usein toistuvia ja jotkut puolestaan tämän tutkimuksen analyysissa tarpeettomia. Yhdisteleviä eli assosiativisia tekniikoita kokoomus hyödyntää useiden väittämien argumentoinnissa. Kvasiloogisia argumentaatiotekniikoita on useita, ja niitä on hyödynnetty poliittisen ohjelman vakuuttavuuden lisäämiseksi. Perelmanin teoriassa esitellyt kvasiloogisia tekniikoita kokoomus käyttää ohjelman sisältöjä argumentoidessaan määritelmiin, analyysiin ja matemaattiseen ajatteluun pohjautuvina tekniikoina. Kuitenkaan kvasiloogisia argumentaatiotekniikoita ei kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa käytetä runsaasti.

Kvasiloogisia tekniikoita enemmän kokoomus hyödyntää sekä todellisuuden rakenteisiin nojaavia että todellisuuden rakennetta määrittäviä tekniikoita. Todellisuuden rakenteisiin nojaavista tekniikoista yleisimmin hyödynnetty tekniikka kokoomuksen ohjelmassa on peräkkäisyysiteisiin perustuva, syy–seuraus-suhteisiin liittyvä argumentointi. Tällaisen syy–seuraus-ajattelun voikin analyysin perusteella sanoa olevan hyvin yleinen kokoomuksen poliittisessä ohjelmassa. Tämä tieto ei tutkimustuloksena sinänsä ole kovinkaan yllättävä. On luonnollista, että vakuuttavuuteen pyrkivä teksti osoittaa paljon erilaisia näkemyksiä siitä, mitä seuraa, jos toimitaan puolueen esittämällä tavalla. Tällainen syihin ja niiden seurauksiin pohjautuva ajatteluketju on ymmärrettävästi hyvin tyypillinen mitä tahansa tavoitteellista ja poliittista ohjelmatekstiä tarkasteltaessa. Peräkkäisyysiteisiin perustuvan argumentaatiotekniikan lisäksi kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma hyödyntää symbolista, tunteisiin vetoavaa tekniikkaa argumentaationsa tueksi vain yhden kerran vetoamalla rakkauden tunteeseen.

Todellisuuden rakennetta määrittävät argumentaatiotekniikat kokoomuksen ympäristöpoliittisessa ohjelmassa ovat syy–seuraus-suhteisiin perustuvien argumenttien lisäksi yleisiä. Todellisuuden rakennetta määritetään kokoomuksen ohjelmassa lukuisten kiistattomaksi ymmärrettävien esimerkkien ja havainnollistusten avulla. Tällaiset argumentit ovat erityisen yleisiä juuri kokoomuksen esittämässä konkreettisissa lupauksissa, joilla tuetaan paitsi esitettyä väitettä, myös vah-

vistetaan väitteelle esitettyjä varsinaisia argumentteja. Nämä lupaukset ovat itsessäänkin argumentteja, mutta lisäksi ne lisäävät vakuuttavuutta konkreettisuudellaan. Todellisuuden rakennetta määrittäviä malleja, analogioita tai metaforia ei aineistosta löytynyt. Kokoomuksen ohjelma on tiivis esitys, jonka tyyliä olisi rikottu erilaisten enemmän puheeseen tai selkeään dialogisuuteen liittyvien argumenttien myötä. Siksi ei olekaan yllättävää, että kyseiset tekniikat jäivät aineistosta löytymättä.

Perelmanin teorian pohjalta kuvattua analyysia tarkennettiin Jokisen esittämän argumentoivan retoriikan analyysin tekniikoiden avulla. Kaikkia Jokisen esittelemiä tekniikoita kokoomus ei ole hyödyntänyt ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan. Analyysiluvussa on esitelty ne Jokisen tekniikat, joita kokoomus on argumentaatioissaan hyödyntänyt. Lisäksi analyysi on osittanut sen, miltä osin Jokisen ja Perelmanin näkemykset ovat yhdensuuntaiset.

5.3 Metodista ja tuloksista

Tutkimuskohteena on ollut kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma, joka on ollut hyvin mielenkiintoinen, mutta samalla haastava, tiivis ja tulkinnanvarainen aineisto. Tulkinnanvaraisuudella tarkoitan sitä, että tutkimusnäkökulmasta ja tutkijasta riippuen tutkimustulokset voisivat olla hyvin erilaiset.

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmänä on käytetty Perelmanin uuden retoriikan argumentaatiotekniikoita ja Jokisen esittämää retorista analyysia. Metodi soveltuu hyvin poliittisen tekstin ja sen retorisen argumentoinnin tarkasteluun. Tutkimusmenetelmän avulla on pystytty tarkastelemaan sitä, miten kokoomus ympäristöpoliittisessa ohjelmassa perustelee omaa vihreytään ja miten puolue vakuuttaa yleisölleen esittämänsä väitteet. Niin kuin on todettu, retorisisissa analyysissa oletuksena on, että todellisuutta voidaan tulkita. Siksi tämäkin tutkimus on hyvin tulkinnallinen, ja sen vuoksi menetelmä on myös itsessään haastava. Olen kuitenkin halunnut tutkimuksellani tuoda esiin jotain uutta. Olen yhdistänyt kaksi eri retorisen argumentoinnin näkökulmaa, jotta tutkimustulos olisi mahdollisimman perusteellinen pro gradu -työn laajuudessa. Käyttämäni metodit soveltuvat mielestäni tähän tutkimukseen. Tiiviissä muodossa esitettyä aineistoa on analysoitu mahdollisimman kattavasti, monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Onkin todettava, että usean eri tekniikan hyödyntäminen ainakin tässä tutkimuksessa käytetyn metodin perusteella on suositeltavaa. Jos retoriikkaa haluaa tutkia monipuolisesti, on hyvä hyödyntää alkuperäisiä uuden retoriikan teorioita ja yhdistää niitä uudempien kanssa. Uudemmat teoriat, tässä tutkimuksessa Jokisen näkemys, kuitenkin pohjautuvat vanhoihin ja tunnetumpiin teoreettikkojen näkemyksiin.

Laadullinen tekstintutkimus on tutkijalähtöistä. Tämä tutkimus on hyvin suppean poliittisen ohjelman tutkimus, eikä sen tuloksia voida yleistää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tehty tutkimus antaa kuitenkin hyvät lähtökohdat jatkotutkimukselle, joka voi liittyä jonkun muun tai useammankin puolueen vihreyden retoriikkaan tai esimerkiksi vihreyden semantiikkaan poliittisissa ohjelmateksteissä tai niiden ulkopuolella poliittisessa toiminnassa. Jatkotutkimusaiheet voisivat pohjautua myös kokoomuksen poliittisen ohjelmatyön sisällön ja markkinoinnin tutkimukseen retoriikan kannalta.

Niin kuin johdannossa totesin, olen halunnut tehdä tämän tutkimuksen paitsi sen takia, että aihe on ajankohtainen ja mielenkiintoinen, myös siksi, että se hyödyttää teorioidensa avulla minua tulevan työurani aikana. Tässä tutkimuksessa tarkasteltua ja eriteltyä retoriikan teoretisointia voidaan hyvin hyödyntää erilaisissa äidinkielen opetuksen oppimistilanteissa. Äidinkielenopettajakoulutukseni vuoksi minua kiinnostaa kovasti se, kuinka tällaista vakuuttavuuteen pohjautuvaa teoriaa voidaan käytännön tasolla hyödyntää. Yksinkertaistettuna Perelmanin ja Jokisen näkemykset ja keinot voivat toimia ensiluokkaisena oppina esimerkiksi peruskoulun tai lukion argumentaatiota käsittelevillä oppitunneilla ja kursseilla. Toisaalta poliitikot tai esimerkiksi yritykset, jotka pyrkivät omalla sanomallaan vakuuttamaan jonkin tietyn ihmisryhmän, voisivat hyödyntää Perelmanin ja Jokisen esittämiä keinoja viestinnässään. Näin ne voisivat varmemmin vakuuttaa kuulijakuntansa oman sanomansa erinomaisuudesta.

Tämän tutkimuksen suurin anti on kuitenkin ollut se, minkälaisia erityyppisiä retoriikkaan ja argumentaatioon liittyviä piirteitä poliittisista ohjelmista voidaankaan löytää. Ennen kuin päätän tämän tutkimuksen, haluan vielä pohtia näitä mielenkiintoisia näkökulmia, joita ei ilman tätä tutkimusta olisi voitu havaita.

5.4 Totuus kokoomuksen vihreydestä?

Jos kokoomuksen ympäristöpoliittista ohjelmaa lukisi ilman johdantoa, lukija ei välttämättä arvaisi kyseessä olevan kokoomuksen ohjelma. Toki arvot, kuten yksilökeskeisyys, vastuullinen markkinatalous ja vastuu tulevista sukupolvista, puoltavat ohjelman kokoomuslaisuutta. Tämä tosin selviää ohjelman tarkastelijalle vain, jos hän on lukenut kokoomuksen periaateohjelman tai on muuten tietoinen kokoomuslaisesta arvomaailmasta. Vaikka ympäristöpoliittisen ohjelman luvut ovat hyvin asiapitoisia ja tosiasiapuheisia, jossain kohdissa tekstiä ilmenee aina, että kyse on juuri kokoomuksen tekstistä.

Halusin tehdä tämän tutkimuksen selvittääkseni, minkälaista vihreyteen liittyvää retoriikkaa kokoomus käyttää ja miten se argumentoi vihreyttään. Miten vihreys voidaan lopulta tämän tut-

kimuksen päätöspisteessä ja sen myötä suomalaisessa puoluekentässä ymmärtää kokoomuslaisesta näkökulmasta?

Kokoomus toteaa vihreyden kukoistavan viidessä miljoonassa eri sävyssä. Tämä väite voidaan tämän tutkimuksen lopuksi todentaa, koska kokoomus puhuttelee konkreettisten ympäristötekojen kautta eri tavoin koko Suomen kansaa. Kokoomuksen vihreyskäsitys on monen eri osan muodostama kokonaisuus. Mikä se kokonaisuus sitten on? Kokoomuksen vihreys liittyy vahvasti ilmasto- ja ympäristöpoliittisiin teemoihin ja niitä koskeviin poliittisiin tavoitteisiin. Ennen kuin rajasin tutkimukseni ja sen aineiston kokoomuksen ympäristöpoliittista ohjelmaa tarkastelevaksi, kummeksuin sitä, miksi sinivalkoinen kokoomus haluaa yhtäkkiä olla vihreä ja irtautua perinteisistä kokoomukseen liitetyistä mielikuvista. Voin kuitenkin nyt todeta, että kokoomuksen vihreyspolitiikka ei ole ristiriidassa sen periaatteiden kanssa. Se, mitä kokoomus periaateohjelmassaan esittää, on yhdensuuntainen ympäristöpoliittisen ohjelman kanssa.

Vihreän viisi miljoonaa eri sävyä on nokkelasti keksitty määritelmä sille, että jokainen suomalainen voi toteuttaa ympäristöarvojen hoivaamista omilla valinnoillaan ja teoillaan. Onko kokoomuksen perusteltua käyttää vihreyden käsitettä korostetusti ympäristöpoliittisessa ohjelmassaan, riippuu siitä, kenen mielipidettä kysytään. Vihreyden voidaan todellakin sanoa olevan jotakin, joka näkökulmasta riippuen voi olla erilainen. Näkökulmia voi olla viisi miljoonaa erilaista. Kokoomus antaa ohjelmatyönsä varjolla ymmärtää, että esimerkiksi ilmastonmuutos on ongelma, vaikka näkemys sen ongelmallisuudesta vaihtelee riippuen siitä, keneltä kysytään. Voihan olla niinkin, että ilmastonmuutos on vain osa luonnon normaalia kiertokulkua. Toisaalta, miksi kokoomus ei puutu sanallakaan ydinvoimaan ja sen hyödyllisyyteen, vaikka leimallisesti kyseisen energiamuodon selkeimmät kannattajat löytyvät kokoomuksen riveistä? Oli asia miten vain, tämän tutkimuksen lopuksi pohdittakoon sitä, mikä merkitys tällaisella ohjelmatyöllä on äänestyskäyttäytymiseen. Kuinka moni äänestäjä, tai edes puolueen jäsen, vaivautuu lukemaan puolueiden ohjelmatekstejä? Voisin väittää, ettei kovinkaan moni. Poliittiset tekstit hyödyttävät ainakin puoluepoliittisten tekstien tutkimusta puheita ja yksittäisiä kannanottoja yksiselitteisemmin. Poliittisten tekstien tutkimukset tuovat jotain uutta tiedeyhteisöön, joka tämänkin tutkimuksen myötä on hieman entistä rikkaampi.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

- Aarnio, Eeva 2004: Ohjelmatutkimus ja poliittisesti lukemisen muutos. – Sakari Hänninen & Kari Palonen (toim.), *Lue Poliittisesti* s. 147–165. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Billig, M. 1987: *Arguing and Thinking. A Rhetorical Approach to Social Psychology*. London: Cambridge University Press.
- Billig, M. 1991: *Ideology and opinions: studies in rhetorical psychology*. London: Sage Publications.
- Borg, Olavi 1964: *Suomen puolueideologiat: periaateohjelmien sisältöanalyttinen vertailu sekä katsaus niiden historialliseen taustaan ja syntyprosessiin*. Porvoo: Werner Söderström.
- Borg, Olavi 1965: *Suomen puolueet ja puolueohjelmat 1880–1964*. Porvoo: WSOY.
- Chilton Paul, 2004: *Analysing Political Discourse: Theory and practice*. London: Routledge.
- Dedaic, M N 2006: Political Speeches and Persuasive Argumentation – *Elsevier Encyclopedia of Language and Linguistics. Volume on Politics and Language (Ruth Wodak, Ed.)*, s. 700–707. Oxford: Elsevier science.
- Haapanen, Pirkko 1998: Roomalaisten korkein taito: johdanto antiikin retoriikkaan. – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat* s. 23–50. Tampere: Vastapaino.
- Halonen, Sannamari 2002: *Ehdokasidentiteettien rakentuminen vuoden 2000 presidentinvaalien vaaliväittelyssä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- Hart, Roderick P. 1997: *Modern Rhetorical Criticism*. Boston: Allyn & Bacon.
- Heikkinen, Vesa 2007: *Kielen voima*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hiidenmaa, Pirjo 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sarjavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 161–190. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Jokinen, Arja 1999: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 126–159. Tampere. Vastapaino.
- Jokinen, Arja – Juhila, Kirsi 1999: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 54–97. Tampere. Vastapaino.

- Juhila, Kirsi 1993: Miten tarinasta tulee tosi: Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheissa. – *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi 1999: Tutkijan positiot. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 201–232. Tampere. Vastapaino.
- Kajaste, Jussi 1996: Poliittisen ohjelman retoriikasta ja argumentaatiosta. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 184–204. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.) 2007: *Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliokoski, Jyrki 1996: Johdanto. – Kalliokoski, Jyrki (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 8–36. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Lahdenmäki, Niina 2005: *Kunnallisvaalit 2004 – Ilkka-lehden kunnallisvaalitekstien rakentaman kuvan tarkastelua nuorten äänestysaktiivisuuden suhteen*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- Laurinen, Leena – Marttunen, Miika 1998: Lähestymistapoja argumentointiin – opiskelijoiden sähköpostikeskustelut analysoitavina. – Leena Laurinen (toim.), *Koti kasvattajana, elämä opettajana* s. 145–169. Jyväskylä: Atena.
- Mikkonen, Inka 2010: ”Olen sitä mieltä, että...”: lukiolaisten yleisönosastotekstien rakenne ja argumentointi. Lisensiaatintutkimus. Jyväskylän yliopiston kielten laitos, suomen kieli.
- Mäkinen, Matti 2001: *Viherpunataistelu: tutkimus poliittisten kannanottojen ja lehti uutisten vuoropuhelusta*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- Mäntynen, Anne 2003: *Miten kielestä kerrotaan: kielijuttujen retoriikkaa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Paloheimo, Heikki – Matti Wiberg 1997: *Politiikan perusteet*. Porvoo: WSOY.
- Palonen, Kari 1988: *Tekstistä politiikkaan: johdatusta tulkintataitoon*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari 1996: Retorinen käänne poliittisen ajattelun tutkimuksessa: Quentin Skinner, retoriikka ja käsitehistoria. – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: Tutkimuksen ja politiikan retoriikat* s. 137–160. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari 1997: *Kootut retoriikat: Esimerkkejä politiikan luennasta*. SoPhi 11. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Palonen, Kari – Summa, Hilikka 1998: Johdanto: Retorinen käänne? – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa. Poliitiikan ja tutkimuksen retoriikat* s. 7–19. Tampere: Vastapaino.

- Perelman, Chaïm 1996: *Retoriikan valtakunta*. Suom. Leevi Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Potter, Jonathan 1996: *Representing reality. Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: Sage Publications.
- Puro, Jukka-Pekka 2005: *Retoriikan historia*. Helsinki: WSOY.
- Rantala, Onni 1982: *Suomen puolueiden muuttuminen 1945–1980*. Helsinki: Gaudeamus.
- Rauhansalo, Minna 2000: *Hyvinvointivaltion legitimiteettikriisi?: julkaistu kritiikki ja kriisipuheet vs kansalaisten mielipidemittausten mukaiset asenteet hyvinvointivaltion kannatuksen ja hyväksynnän mittareina Suomessa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Ryödi, Anna 2000: *Liehuva liekinheitin: sanomalehdistön näkemys Riitta Uosukaisesta Liehuva liekinvarsi -kirjan kirjoittajana*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- Summa, Hilikka 1989: *Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: tapaus asuntopolitiikka*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Summa, Hilikka 1998: Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus. – Kari Palonen & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat* s. 51–84. Tampere: Vastapaino.
- Tammi, Pekka 1992: *Kertova teksti. Esseitä narratologiasta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Tepponen, Marja 2003: *Soihdunkantajasta moraaliseen selkärankaan: Elisabeth Rehnin retoriset vaikutuskeinot vuoden 2000 presidentinvaaleissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.
- Thompson, John B. 1984: *Studies in the theory of ideology*. Cambridge: Polity Press.
- Tonteri, Päivi – Väyrynen, Liisa 2000: Kielen saloista sanoiksi. Tekstejä tekstin tarkastelun tueksi. – Seija Aalto, Laura Nieminen, Tiina Onikki-Rantajääskö, Päivi Tonteri, Marja Vuorilampi & Liisa Väyrynen (toim.), *Kielen kirjoja. Tekstintutkimus tutuksi* s. 5–7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Van Dijk, T.A. 2006: Politics, Ideology, and Discourse. – *Elsevier Encyclopedia of Language and Linguistics. Volume on Politics and Language* (Ruth Wodak, Ed.), s. 728–740. Oxford: Elsevier science.
- Väliverronen, Esa 1996: *Ympäristöuhkan anatomia: tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Tampere: Vastapaino.

AINEISTO

YPO = Kansallinen Kokoomus 2011: *Vihreällä on viisi miljoonaa sävyä – Kokoomuksen ympäristöpoliittinen ohjelma.* – <http://kokoomus-fi-bin.directo.fi/@Bin/442269eac775e7034933861182e2b0f8/1320959940/application/pdf/3876241/vihrealla-on-viisi-miljoonaa-savya-kokoomuksen-ymparistopoliittinen-ohjelma-2011.pdf> 11.11.2011.

Kansallinen Kokoomus 2006: *Periaateohjelma.* – <http://www.kokoomus.fi/aate/tavoitteet/periaateohjelma/> 11.11.2011.

LIITE I

Kansallinen Kokoomus rp:n ympäristöpoliittinen ohjelma

10.2.2011

Kokoomuslaisella ympäristöfiiksulla Suomella on kolme tavoitetta: tehdä Suomesta maailman ensimmäinen hiilineutraali yhteiskunta, nostaa Suomi ympäristötekniologian ykköasmaaksi sekä nostaa suomalaiset maailman ympäristötietoisimmaksi kansaksi.

Kokoomus haluaa luoda yhteiskunnan, joka kannustaa ympäristöfiiksuun toimintaan ja palkitsee siitä. Me uskomme, että kaikki suomalaiset haluavat osallistua vihreisiin talkoisiin – kukin omalla tavallaan ja itse valitsemillaan keinoilla. Siksi vihreällä on ainakin viisi miljoonaa eri sävyä. Oleellista on, että ihmisille annetaan mahdollisuudet ympäristöfiiksuihin tekoihin ja että markkinamekanismia kehitetään tavalla, joka ohjaa toimimaan ympäristöystävällisesti. Tarvitsemme myös hyvin harkittuja normeja ja sääntöjä, jotka ehkäisevät ympäristölle haitallista toimintaa.

KOHTI YMPÄRISTÖFIKSUA YHTEISKUNTA

Ympäristötietoisuutta tarvitsevat niin yksilöt, yritykset kuin yhteisötkin. Ympäristötietoisuutta on, että ymmärtää ja ottaa huomioon toimintansa vaikutukset ympäristöön ja luontoon. Vastuunsa tunteva yksilö on ympäristön vaalimisessa tärkein toimija.

Ihmisten tulee voida luottaa siihen, että heidän ympäristöteoillaan on merkitystä. Ympäristötiedon laadun ja luotettavuuden onkin kohottava nykyistä korkeammalle tasolle. Jotta mahdollisimman moni voi tehdä oikeita ratkaisuja ympäristön hyväksi, sen tulee olla helppoa ja kannustavaa.

Ympäristöfiksu yhteiskunta ottaa luonnon kantokyvyn huomioon, käyttää mahdollisimman vähän energiaa ja luonnonvaroja, tuottaa mahdollisimman vähän päästöjä ja jätteitä sekä toimii kustannustehokkaasti.

Tällainen yhteiskunta tarvitsee säännöt ja ohjaukset, jotka pelaavat samaan maaliin: kannustavat ympäristön kannalta kestäviin ratkaisuihin ja vähentävät ympäristölle haitallista toimintaa. Poliitiikan tulee olla johdonmukaista ja ennakoitavaa, jotta se mahdollistaa pitkäjänteiset investoinnit ja toimintatapojen kehittämisen ympäristölle myönteisiksi.

MENESTYSTÄ YMPÄRISTÖÄ VAALIEN

Kokoomus haluaa rakentaa menestystä, josta myös luonto ja ympäristö hyötävät. Oikein ohjattuna vastuullinen markkinatalous edistää ympäristöarvoja. Markkinatalouden mekanismein ympäristölle haitallinen toiminta voidaan tehdä kannattamattomaksi. Kun säästättäminen tai luonnonvarojen tehoton käyttö maksaa, se ohjaa yrityksiä ja ihmisiä tekemään ympäristöystävällisempiä valintoja.

JATKETAAN vihreää verouudistusta, jossa painopistettä siirretään työn verotuksesta ympäristölle haitallisen toiminnan verottamiseen.

KEHITETÄÄN taloudellisia ja muita ohjaukeinoja siten, että ne ohjaavat ympäristöystävällisiin toimintatapoihin.

LUONNON MONIMUOTOISUUS TAKAA TULEVAISUUDEN

Luonnon monimuotoisuus ylläpitää elämää maapallolla. Luonto tarjoaa meille monia palveluita kuten puhdasta vettä, ravintoa ja virkistystä. Meidän tehtävänä on suojella näitä luonnon ekosysteemipalveluita jo sen takia, että hyödynnämme niistä monella tavalla. Kyse on myös vastuustamme tuleville sukupolville.

Monimuotoinen luonto sopeutuu paremmin muuttuviin olosuhteisiin kuten lämpenevään ilmastoon. Luonnon monimuotoisuus kuitenkin heikkenee koko ajan. Kansainvälisesti sovitut tavoitteet monimuotoisuuden vaalimiseksi tulee saada täytäntöön, myös Suomessa.

Harvinaisten kasvien ja eläinten elinmahdollisuudet turvataan parhaiten vaalimalla niille suotuisia elinympäristöjä sekä huolehtimalla ekologisten yhteyksien toimivuudesta. Ekologiset yhteydet eläinten kulkureittien turvaamiseksi korostuvat Etelä-Suomessa, jossa suojelualueet ovat pirstaleisia ja pienehköjä. Kansallispuistoja ja luonnonsuojelualueita tulee laajentaa maanvaihdoin sekä lisäalueita ostamalla. Luonnonsuojeluohjelmia täydentää vapaaehtoinen suojelu.

LUONNON PÄÄOMAA

Luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden taloudellinen arvo on otettava uudella tavalla huomioon päätöksenteossa. Metsä voi olla arvokas puuntuotannon, suojeluarvojen tai maisema- ja virkistysarvojen puolesta. Jotta voimme tehdä ympäristöfiksua päätöksiä, meidän tulee ymmärtää nämä erilaiset arvot. Kaikkea ei kuitenkaan voi mitata rahassa, vaan tarvitsemme myös muita, ympäristön tilan huomioon ottavia mittareita hyvinvointimme arvioimiseksi.

Monimuotoinen ja puhdas luonto tarjoaa monia liiketoimintamahdollisuuksia. Hoivalan palveluyritykset voivat hyödyntää luonnon tarjoamia virkistyspalveluita ja vaikakapa maaseutuympäristöä. Matkailuyrityksille luonto sekä maisemat ovat arvokkaita liiketoiminnan tukipilareita. Luontomatkailla tulee kuitenkin kehittää luonnon ehdoilla, jotta kansallispuistojen ja luonnonsuojelualueiden kuluminen voidaan estää. Puhdas luonto antaa edellytykset myös marjojen, sienten ja muiden luonnon antimien hyödyntämiseen.

IHMINEN JA LUONTO

Suuri ja yhä kasvava osa suomalaisista asuu kaupungeissa tai taajamissa. Kaupunkiluonto onkin yhä tärkeämpi elinvoiman lähde tiivistyvässä yhdyskuntarakenteessa eläville kaupunkilaisille. Viheralueet sitovat myös hiilidioksidia, melua ja pölyä. Lähi- luonnon merkitystä jokapäiväiseen elämään ei voikaan liikaa korostaa.

Sillä, kuinka hyvin huolehdimme luonnon elinvoimaisuudesta rakennetun ympäristön lomassa, on vaikutuksensa myös luonnon monimuotoisuuden säilymiseen. Kaupunkiluontoa tulee vaalia johdonmukaisesti niin suojeluperustein kuin ihmisten hyvinvoinnin ja virkistysmahdollisuuksien turvaamiseksi. Siisteys ja kunnossapito ovat tärkeitä tekijöitä viihtyisän kaupunkiluonnon ylläpitämisessä.

Perinteiset maaseutumaisemat ja kulttuurimaisemat ovat monelle suomalaiselle rakkaita. Maaseudun yrittäjät ovat keskeisessä asemassa näiden maisemien ylläpitäjinä ja hoitajina. Uudet toiminnot kuten tuulivoiman sijoittelu tulee tehdä nämä arvokkaat maisemat sekä luontoarvot huomioon ottaen järkevästi ja suunnitelmallisesti.

Luonnon ja ympäristön kunnioitus opitaan jo lapsena. Kokoomus haluaa vaalia lasten suhdetta luontoon. Kouluissa ja päiväkodeissa huolehditaan lasten luontosuhteesta esimerkiksi käyttämällä lähimetsää oppimisympäristönä, jolloin luonnossa liikkuminen tulee tutuksi sekä ymmärrys ja kiinnostus luontoa kohtaan kasvavat. Myös liikuntatunnit ovat tärkeässä asemassa luonnossa liikkumiseen kannustamiseksi.

 ARVIOIDAAN luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkitys kansantaloudelle.

 JATKETAAN vapaaehtoisuuteen perustuvien luonnonsuojeluohjelmien kehittämistä muiden luonnonsuojeluohjelmien rinnalla.

 EDISTETÄÄN matkailuyrittäjien ja viranomaisten yhteistyötä luontoalueiden kestävästä käytöstä varmistamiseksi.

 OTETAAN yhdyskuntasuunnittelussa huomioon kaupunkiluonnon ja virkistysalueiden vaaliminen sekä kehittäminen, myös yhdyskuntarakenteen tiivistyessä.

PUHTAAT VEDET OVAT VETOVOIMATEKIJÄ

Vesien puhtaana pitämisessä on kyse puhtaista uimarannoista, mökkimaisemien säilymisestä sekä kalastuksen ja muun virkistyskäytön jatkuvuudesta. Puhtaat vesistöt ovat myös matkailuvallti ja vetovoimatekijä, jonka arvon säilyminen on itsessämme kiinni. Uitava Itämeri ja juomakelpoiset järvet ovat Kokoomuksen päämäärä vesiensuojelussa.

Puhdas vesi on tulevaisuuden niukkuushyödyke. Maailmanlaajuisesti tarvitaan yhä enemmän osaamista esimerkiksi vesivarojen hallintaan ja puhdistamiseen. Suomalaisen vesi osaamisen ja -teknologian tuotteistaminen vientituotteiksi on mitä parhaita maailman pelastamista.

ENNALTAEHKÄISY ON HELPOMPAA

On helpompaa estää veden pilaantuminen ja ravinteiden päätyminen vesiin kuin kunnostaa niitä työläästi. Ennaltaehkäisyä tarvitaan myös onnettomuuksien varalta. Itämerellä öljyn- ja kemikaalientorjunnassa yhteistyö valtioiden välillä on ratkaisevaa, jotta vahinkoihin voidaan reagoida nopeasti ja riittävin resurssein. Öljyn- ja kemikaalientorjuntakalusto tulee pitää ajan tasalla ja torjunnan toimintaedellytyksiä tulee kehittää myös haasteellisissa olosuhteissa. Kaikkein olennaisinta on luonnollisesti pyrkiä estämään vahinkojen syntyminen.

Pohjavesien suojelussa ennaltaehkäisy on erityisen tärkeää, sillä pohjaveden pilaantumisella on laajat ja pitkäaikaiset haittavaikutukset. Luotettava tieto pohjavesialueiden rajoista ja rakenteista on olennaista. Tieto auttaa sijoittamaan riskialttiit toiminnot siten, että pohjavedet pysyvät puhtaina.

ITÄMEREN SUOJELUA YHTEISIN VOIMIN

Itämeren suojele vaatii kansainvälistä yhteistyötä. Yhteisesti sovitut sitoumukset tulee saattaa käytäntöön, jotta todellisia tuloksia voidaan saada aikaan. Suomen tulee tehdä aktiivisesti töitä, jotta tarvittavat vesiensuojelutoimet toteutuvat kaikissa Itämeren alueen valtioissa.

Kotimaassa meidän tulee panostaa erityisesti maatalouden päästöjen vähentämiseen niin Itämeren kuin sisävesistöjenkin parhaaksi. Maatalouden ympäristötuen tulee kohdentua oikein ja tuottaa tuloksia ympäristön hyväksi. Myös kalankasvatuksessa tulee ottaa käyttöön ratkaisuja, jotka kuormittavat vesistöjä vähemmän.

Vesiensuojelun ohessa huolta aiheuttaa viljelyssä tärkeän fosforin ehtyminen. Fosforin talteenoton kehittäminen vähentää vesistöjen rehevöitymistä ja turvaa samalla tulevaisuuden ruokahuoltoa. Uudet innovaatiot ja teknologian kehittäminen ovat tärkeitä myös vesiensuojelussa.

LÄHIVEDET PUHTAIKSI

Yksittäisten vesistöjen hoidossa paikalliset toimet ja sitoutuminen ovat tärkeitä. Hyväksi havaittuja käytäntöjä kannattaa hyödyntää laajasti, jotta tuloksia saadaan aikaan kustannustehokkaasti. Paikalliset erityispiirteet tulee tuki ottaa huomioon ja esimerkiksi turvetuotannon vaikutus paikallisten vesistöjen liikaajana tulee saada kuriin.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen tuo haastetta vesiensuojeluun. Tulvien ja sateiden lisääntyminen pitää ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa, jätevesien käsittelyssä ja maatalouden vesiensuojelutoimenpiteissä.

- JATKETAAN** yhteistyötä Itämeren rantavaltioiden kesken Itämeren tilan parantamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi.
- AJETAAN** EU:n maatalouspolitiikan uudistamisessa tehokkaita ympäristötoimenpiteitä koko Itämeren alueelle.
- KOHDISTETAAN** maatalouden vesiensuojelutoimia eniten päästöjä tuottaville alueille.
- TARKASTELLAAN** ennakkoluulottomasti uusia vesiensuojelun keinoja ja teknologioita kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi.
- TUETAAN** riskitoimintojen siirtymistä pohjavesialueiden ulkopuolelle.

RESURSSITEHOKKUUDESTA KILPAILUKYKYÄ

Resurssitehokkuus on hyväksi kaikille. Se säästää luontoa ja kustannuksia tehden samalla elämästä helpompaa jätteiden ja muun hukkamateriaalin määrän vähentyessä.

Suomalaisten yritysten tulevaisuuden kannalta resurssitehokkuus on olennainen asia. Kun tuotanto on materiaali- ja energiatehokasta, se edesauttaa tuotteiden ja palveluiden kilpailukykyä markkinoilla. Toisaalta vastataan ympäristötietoisten asiakkaiden tarpeisiin, toisaalta pienennetään kustannuksia käyttämällä vähemmän raaka-aineita, energiaa ja vettä.

Resurssitehokkuuden vaatimukseen ja mahdollisuuksiin kannattaa kiinnittää huomiota etupainotteisesti, sillä ympäristöystävällisten tuotteiden ja palveluiden kysyntä kasvaa. Vaatimuksia vahvistavat erilaiset ympäristömerkinnät, standardit ja sertifiointit, jotka vastaavat ihmisten tarpeeseen saada tietoa ympäristöystävällisten valintojensa tueksi.

KÄYTETÄÄN LUONNONVAROJA VASTUULLISESTI

Luonnonvarojen kestävä käyttö ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta vaalien avaa uusia mahdollisuuksia niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Suomella on mahdollisuus kehittyä biotalouden edelläkävijäksi runsaiden uusiutuvien luonnonvarojemme ja niiden ympärille rakentuvien uusien innovaatioiden ansiosta.

Luonnonvarojen taloudellisessa hyödyntämisessä on otettava huomioon luonnon kantokyky. Luonnon monimuotoisuudesta voidaan huolehtia yhä paremmin esimerkiksi talousmetsissä, ei ainoastaan suojelualueilla. Toisaalta tarvitaan yhä syvällisempää harkintaa, jos tarkoituksena on ottaa käyttöön uusia luontoalueita ja luonnonvaroja.

Kokoomuksen mielestä luonnonvarojen yksioikoinen lokerointi uusiutuviin ja uusiutumattomiin ei niiden kestävä hyödyntämisen näkökulmasta kerro koko totuutta. Kestämätön käyttö voi ehdyttää myös uusiutuvan luonnonvaran ja uusiutumattomia luonnonvaroja voidaan kierrätettyinä käyttää yhä uudelleen. Kierrätys onkin resurssitehokkaan yhteiskunnan kulmakivi. Mitä enemmän kierrätämme ja tehostamme raaka-aineiden käyttöä, sitä vähemmän tarvitsemme uusia luonnonvaroja.

Luonnonvarojen hyödyntämisessä tulee panostaa uusiin korkean osaamisen ja jalostusasteen tuotteisiin. Näitä ovat esimerkiksi biomateriaalit, lääkkeet ja kierrätysmateriaaleista valmistetut uudet tekniset tuotteet.

Turve on kotimainen raaka-aine, jolla on osansa energiaomavaraisuuden tavoittelussa. Sen käytöllä on kuitenkin vahingollisia ympäristövaikutuksia suoluonnolle, ympäröiville vesistöille sekä ilmastolle. Turpeen haittoja tulee vähentää kehittämällä yhä parempia turpeennostotekniikoita ja ympäristönsuojelutoimenpiteitä. Turpeen verotuksen tulee perustua yhä selvemmin todellisiin ilmastovaikutuksiin muiden polttoaineiden tapaan.

JÄTTEET HYÖTYKÄYTTÖÖN

Kokoomuksen tavoitteena on, ettei mikään kierrätettävissä oleva materiaali päädy kaatopaikalle, vaan se hyödynnetään uudelleen ensisijaisesti aineena tai energiana. Jätteiden kierrätys ja hyödyntäminen luovat myös uusia, kestävän talouden liiketoimintamahdollisuuksia.

Jätteiden hävittäminen tulee tehdä asianmukaisesti ja rikolliseen toimintaan tulee puuttua yhä voimakkaammin, oli sitten kyse vaarallisten jätteiden laittomasta viennistä ulkomaille tai lain kiertämisestä ja ympäristön pilaamisesta kotimaassa. Varsinkin vakavimpien ympäristöriskosten rangaistuksia on tarpeen korottaa.

Kokoomuksen mielestä kotitalousjätteiden kierrätyksestä tulee tehdä entistä vaivatonta. Niin taajamien kuin haja-asutusalueiden jätteiden kierrätykseen ja kuljetukseen tulee löytää ratkaisut, jotka ovat kokonaisuudessaan ympäristön kannalta kestäviä.

- **KEHITETÄÄN** lainsäädäntöä kannustamaan materiaalien ja luonnonvarojen kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön.
- **KANNUSTETAAN** yrityksiä resurssitehokkaaseen ja ympäristömyönteiseen toimintaan ja luodaan näin uutta kilpailukykyä.
- **KEHITETÄÄN** ympäristölaskennan ja -tilinpidon menetelmiä sekä luodaan edellytykset luonnonvarojen määrän ja käytön seurannalle.
- **JÄTETÄÄN** luonnonvarojen kannalta arvokkaat suot turvetuotannon ulkopuolelle.

LAATUA RAKENNETTUUN YMPÄRISTÖÖN

Rakennettu ympäristö on keskeisessä asemassa, kun tavoitteena on ekotehokas yhteiskunta. Vietämme suurimman osan ajastamme rakennetussa ympäristössä, joten sen osalta tehtävät ratkaisut vaikuttavat merkittävästi myös elämänlaatuamme, oli sitten kyse ilmanlaadusta, meluhaitoista tai sujuvasta arjesta.

Uudis- ja korjausrakentamisessa sekä yhdyskuntasuunnittelussa tänään tehtävät valinnat vaikuttavat energia- ja materiaalitehokkuuteemme pitkälle tulevaisuuteen. Meidän tulee myös varautua ilmastonmuutoksen tuomiin poikkeuksellisiin sääilmiöihin rakentamisessa ja yhdyskuntarakenteessa. Näin voimme paremmin ehkäistä mm. tulvien, myrskytuulten ja lämpöaaltojen aiheuttamia vahinkoja.

EKOLOGISUUS ON TALOUDELLISTA

Ekologisesti voi asua niin kaupungissa kuin maalla, niin kerros- kuin pientalossa. Haja-asutusalueilla ekotehokas rakentaminen ja hajautettu energiantuotanto nousevat tärkeiksi.

Kaupungeissa ja taajamissa ympäristöfiksua yhdyskuntarakenne mahdollistaa ekotehokkuuden, kun kodit, työpaikat ja palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan tai hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Toimiva yhdyskuntarakenne kannustaakin autoa maattisesti pyöräilyyn, kävelyyn ja joukkoliikenteen käyttöön. Kun liikennettä ja henkilöautoilua voidaan vähentää, vähenevät myös liikenteen melu sekä sen tuottamat pienhiukkaset, jotka ovat suomalaisten suurin ympäristöterveyshaitta. Lisäksi tarve liikkumiseen käytettävään aikaan vähenee.

Täysin uuden asuinalueen käyttöönotto rasittaa ympäristöä ja taloutta enemmän kuin täydennysrakentaminen olemassa olevalle alueelle. Jos yhdyskuntarakenne hajaantuu hallitsemattomasti, palveluiden järjestäminen ja infrastruktuurin rakentaminen tulevat kuntalaisille kalliiksi. Asukkaana kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota asunnon käytön aikaisiin kustannuksiin, jolloin energiatehokkaat ja näin kokonais- taloudellisemmat ratkaisut tulevat houkuttelevammiksi.

Täydennys- ja korjausrakentamisella voidaan parantaa myös energiatehokkuutta, sillä yhdyskuntien käytön aikaiset ympäristövaikutukset liittyvät ennen kaikkea rakennusten lämmittämiseen sekä liikkumiseen. Korjausrakentaminen ja muu rakennusten kunnossapito ovat myös kansallisvarallisuudestamme huolehtimista.

Rakentamisessa puu on ekologinen raaka-aine, sillä se rasittaa ympäristöä muita rakennusmateriaaleja vähemmän ja sitoo hiilidioksidia. Kokoomus haluaa edistää puun käyttöä rakentamisessa. Puurakentamisesta ja siihen liittyvästä osaamisesta tulee luoda suomalainen vientituote.

YMPÄRISTÖPETTÄMISEN AIKA ON OHI

Ihmiset haluavat tehdä vastuullisia valintoja ympäristön hyväksi. Kuitenkin väärä tieto ja harhaanjohtaminen ympäristöasioissa ovat saaneet monet pettymään. Kun ihmiset pettyvät eivät koe voivansa vaikuttaa, ollaan vaarassa menettää ympäristönsuojelun tärkein voimavara.

Voidakseen toimia luonnon kannalta kestävällä tavalla ihmiset tarvitsevat oikeaa ja luotettavaa tietoa tekojensa seurauksista. Tuotteiden ympäristömerkinnät esimerkiksi hiili- ja vesijalanjäljistä ohjaavat valintoja. Näiden merkintöjen on perustuttava tutkittuun tietoon.

Suomi tarvitsee ihmisiä, jotka osaavat ottaa ympäristönäkökohdat huomioon niin työssään kuin muussakin elämässään. Ympäristöosaaminen ei ole oma erillinen osaamisalueensa, vaan sitä tarvitaan kaikilla aloilla. Myös tulevaisuuden johtajan täytyy ymmärtää ekologiaa yhtä hyvin kuin ekonomiaa.

Tulevaisuuden ympäristöfiksit aikuiset ovat nykypäivän lapsia, jotka oppivat luonnon ja ympäristön arvostusta ja huomioon ottamista kodeissa, kouluissa ja päiväkodeissa. Ympäristöfiksujen käytäntöjen tulee kuulua päiväkotien ja koulujen jokapäiväisiin rutiineihin kaikessa niiden toiminnassa.

Ympäristöalan tutkimus, innovaatiot ja teknologia ovat ratkaisevassa asemassa kestävä hyvinvoinnin rakentamisessa sekä Suomessa että maailmanlaajuisesti. Ympäristöhaasteet tarjoavat mahdollisuuden uuden liiketoiminnan ja työpaikkojen luomiseen. Suomalaisyriyten menestyminen ympäristöalan maailmanmarkkinoilla on mahdollista, mutta se vaatii ponnisteluja. Siirtämällä puhdasta teknologiaa voimme tukea kestävää talouskasvua myös kehittyvissä maissa.

LAATUA RAKENTAMISEEN JA ELÄMÄÄN

Rakentamisessa ja yhdyskuntasuunnittelussa tavoite viihtyisien asuinalueiden ja kotien luomiseen vaatii kirkastamista. Turvalliset, viireät ja viihtyisät elinympäristöt houkuttelevat asukkaita ja yrityksiä. Asuinalueiden omaleimaisuudella voidaan vaikuttaa asukkaiden paikallisidentiteettiin ja viihtymiseen. Kaupunkiluonto, virkistysalueet ja viherrakentaminen ovat tässä avainasemassa.

Rakentamisessa ympäristövaikutukset tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti. Kiristyvät energiatehokkuusvaatimukset tuovat uusia haasteita koko rakentamisen kentälle. Tulevaisuudessa rakennukset myös tuottavat yhä enemmän käyttämästään energiasta itse.

Rakentamiselle asetettujen tavoitteiden ja vaatimusten toteuttaminen korostaa suunnittelun merkitystä. Laadukkaan suunnittelun avulla voidaan välttää suurin osa rakennuksen elinkaaren aikaisista ongelmista. Toisaalta hyväkin suunnitelma on turha, ellei sitä noudateta. Rakentamisen laatu korostaa osaamisen merkitystä ja peräänkuuluttaa rakennusalan ammatillista ylpeyttä moitteettomista tuloksista laatu syntyy työmaalla.

Rakennusten sisäilmaongelmat aiheuttavat merkittäviä terveyshaittoja kansalaisille ja kustannuksia kansantaloudelle. Kun rakentamisen painopiste siirtyy entistä vahvemmin korjausrakentamiseen, tarvitaan uudenlaisia osaamista myös kosteusvaurioiden ja muiden sisäilmaongelmien syiden korjaamiseen.

- **OTETAAN** eko- ja resurssitehokkuus yhdyskuntasuunnittelun ja kaavoituksen lähtökohdaksi.
- **KEHITETÄÄN** rakentamisen suunnittelun, energiatehokkaan uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen osaamista.
- **PANOSTETAAN** kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen ja ennaltaehkäisyyn.

- **TUODAAN** kestävä elämäntavan käytännöt kokonaisvaltaisesti osaksi päiväkotien ja koulujen päivittäisiä toimintoja. Sisällytetään ympäristökasvatus voimakkaammin opettajakoulutukseen.
- **PANOSTETAAN** ympäristöalan tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen.
- **KEHITETÄÄN** suomalaisyritysten ympäristöosaamisesta uusia korkean osaamisen vientituotteita maailmanmarkkinoille.

YHTEENVETO TAVOITTEISTA

- ▶ Jatketaan vihreää verouudistusta, jossa painopistettä siirretään työn verotuksesta ympäristölle haitallisen toiminnan verottamiseen.
- ▶ Kehitetään taloudellisia ja muita ohjaukeinoja siten, että ne ohjaavat ympäristöystävällisiin toimintatapoihin.
- ▶ Arvioidaan luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden merkitys kansantaloudelle.
- ▶ Jatketaan vapaaehtoisuuteen perustuvien luonnonsuojeluohjelmien kehittämistä muiden luonnonsuojeluohjelmien rinnalla.
- ▶ Edistetään matkailuyrittäjien ja viranomaisten yhteistyötä luontoalueiden kestäväen käytön varmistamiseksi.
- ▶ Otetaan yhdyskuntasuunnittelussa huomioon kaupunkiluonnon ja virkistysalueiden vaaliminen sekä kehittäminen, myös yhdyskuntarakenteen tiivistyessä.
- ▶ Itämeren rantavaltioiden kesken jatketaan yhteistyötä Itämeren tilan parantamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi.
- ▶ Ajetaan EU:n maatalouspolitiikan uudistamisessa tehokkaita ympäristötoimenpiteitä koko Itämeren alueelle.
- ▶ Maatalouden vesiensuojelutoimia kohdistetaan eniten päästöjä tuottaville alueille.
- ▶ Tarkastellaan ennakkoluulottomasti uusia vesiensuojelun keinoja ja teknologioita kielteisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

- ▶ Riskitoimintojen siirtymistä pohjavesialueiden ulkopuolelle tuetaan.
- ▶ Kehitetään lainsäädäntöä kannustamaan materiaalien ja luonnonvarojen kierrätykseen ja uudelleenkäyttöön.
- ▶ Kannustetaan yrityksiä resurssitehokkaaseen ja ympäristömyönteiseen toimintaan ja luodaan näin uutta kilpailukykyä.
- ▶ Kehitetään ympäristölaskennan ja -tilinpidon menetelmiä sekä luodaan edellytykset luonnonvarojen määrän ja käytön seurannalle.
- ▶ Jätetään luonnonsuojelun kannalta arvokkaat suot turvetuotannon ulkopuolelle.
- ▶ Eko- ja resurssitehokkuus otetaan yhdyskuntasuunnittelun ja kaavoituksen lähtökohdaksi.
- ▶ Rakentamisen suunnittelun, energiatehokkaan uudisrakentamisen ja korjausrakentamisen osaamista kehitetään.
- ▶ Kosteus- ja homevaurioiden korjaamiseen ja ennaltaehkäisyyn panostetaan.
- ▶ Tuodaan kestäväen elämäntavan käytännöt kokonaisvaltaisesti osaksi päiväkotien ja koulujen päivittäisiä toimintoja. Sisällytetään ympäristökasvatus voimakkaammin opettajankoulutukseen.
- ▶ Panostetaan ympäristöalan tutkimukseen ja teknologian kehittämiseen.
- ▶ Kehitetään suomalaisyritysten ympäristöosaamisesta uusia korkean osaamisen vientituotteita maailmanmarkkinoille.

KOKOOMUS